

Ilona Vikhammer

Hvilke utfordringer opplever barnevernsansatte i sitt arbeid med vold i nære relasjoner i undersøkelsesfasen i meldingssaker.

Masteroppgave i barnevern
Veileder: Lasse Skogvold Isaksen
August 2021

Ilona Vikhammer

Hvilke utfordringer opplever barnevernsansatte i sitt arbeid med vold i nære relasjoner i undersøkelsesfasen i meldingssaker.

Masteroppgave i barnevern
Veileder: Lasse Skogvold Isaksen
August 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Formålet med denne studien har vært å undersøke de ansatte i barneverntjenestens syn på utfordringer i arbeidet med vold i nære relasjoner. Problemstillingen er da som følger: *Hvilke utfordringer opplever barnevernsansatte i sitt arbeid med vold i nære relasjoner i undersøkelsesfasen i meldingssaker.*

Til grunn for denne studien ligger en kvalitativ forskningstilnærming, med dybdeintervju som datainnsamlingsmetode. Studien bygger på dybdeintervjuer med en semistrukturert tilnærming. I kvalitative tilnærminger er målet å oppnå forståelse av sosiale fenomener. Fenomenet som forskes på i denne studien er da altså vold i nære relasjoner. Utvalget av informanter består av fem barnevernsansatte fra ulike kommuner som har delt sine opplevelser på utfordringer med vold i nære relasjoner.

Analysene og drøfting av intervjuene viser informantenes definisjoner på begrepet vold, og hvilke typer av vold som oftest kommer inn som bekymringsmeldinger. Videre beskriver de utfordringer som omfatter å ikke ha tid til kompetanseheving og undersøkelser som går over fristen. Med tanke på covid-19 og at hele verden, inkludert barnevernet, barn og familier, har befunnet seg i en pandemi de siste årene, er det høyst aktuelt å innlemme det i studien. Pandemien har bidratt til en forsterkning av utfordringer de barnevernsansatte møter på i sitt arbeid – et økt antall bekymringsmeldinger angående vold, og dermed et større arbeidspress blant de ansatte. Risikofaktorer og utfordringer hos barn og foreldre blir beskrevet av informantene som foreldre med dårlig økonomi, psykisk uhelse og rusvansker, samt diagnoser. Barnevernet møter også på utfordringer i undersøkelsessaker ved å snakke med barn og foreldre om vold; slik som skam og konsekvenser, bagatellisering, fordommer og redsel mot barnevernet og hersketeknikker, vold og trusler.

Abstract

The purpose of this master's thesis has been to research the employees in the child welfare services views on challenges in the work with violence in close relationships, where the research question is: *What challenges do child welfare employees experience in their work with violence in close relationships during the investigation phase in reporting cases.*

This study is based on a qualitative research approach, with in-depth semi-structured interviews as the main data collection method. In qualitative approaches, the goal is to achieve an understanding of social phenomena. The phenomenon that is researched in this thesis is violence in close relationship. The interviews consist of five child welfare employees from different municipalities who have shared their experiences of challenges within the topic of the thesis.

The analyses and discussion of the interviews show the informants definition of the term violence, and the types of violence that usually come in as messages of concern. Furthermore, they describe challenges that include not having time for knowledge development and investigations that exceed the deadline. The fact that the whole world, including the child welfare services, has been in the Covid-19 pandemic during the recent years, it is highly relevant to include this in the study. The pandemic has contributed to a strengthening of the challenges that child welfare employees face in their work – an increased number of reports of concern regarding violence, and therefore a greater work pressure among employees. Risk factors and challenges with children and parents are described by the informants as parents with poor finances, mental illness and substance abuse problems, as well as diagnoses. The child welfare service also encounters challenges in investigative cases by talking to children and parents about violence, such as shame and consequences, trivialisation, prejudice and fear of child welfare services and domination techniques, violence and threats.

Forord

Dette har vært en reise jeg ikke glemmer med det første. Min horisont innen et utfordrende og komplekst fagfelt har blitt utvidet med mange inntrykk, tanker og krevende stunder, men også samtaler med inspirerende og dyktige mennesker.

Aller først vil jeg gjerne takke alle informantene, de barnevernsansatte i kommunene, som tok seg tid til å stille opp på intervju i en særskilt stressende og hektisk periode. Takk for deres åpenhet til å dele deres erfaringer og opplevelser som har bidratt til empirien i denne studien. Uten dere hadde ikke denne masteroppgaven blitt til.

En ekstra stor takk til Anne Berit Emstad, professor ved NTNU, som har stilt opp og tatt seg tid til tilbakemeldinger og gode råd. Du har vært gull verdt for å få studien i havn!

Gjennom arbeidet med masteroppgaven har jeg fått en ubetalelig støtte fra min gode venninne, Vårin, med gjennomlesning av oppgaven og nyttige tips. Takk til deg for våre samtaler og inspirasjon, både om hver vår masteroppgave og ikke-studie-relevante tema.

Min familie som alltid har en uknuselig tro på meg, takk til dere for deres optimisme og forståelse gjennom hele skriveprosessen og generelt alt jeg foretar meg i livet. Til sist, men ikke minst, vil jeg takke kjæreste Eric for din motivasjon og oppløftende ord i en særs krevende periode. Takk for at du har holdt ut. Nå skal bøkene ryddes av spisebordet og livet tas tilbake!

Trondheim, august 2021

Ilona Vikhammer

Innholdsfortegnelse

1.0 INNLEDNING	9
<i>1.1 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling</i>	10
<i>1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål</i>	13
<i>1.3 Sentrale begreper og definisjoner brukt i studien</i>	13
2.0 TIDLIGERE FORSKNING	17
<i>2.1 Barnevernets forståelse og kunnskap av vold</i>	17
<i>2.2 Forekomsten av vold i nære relasjoner</i>	19
<i>2.3 Hva kan være årsaker til vold i nære relasjoner</i>	20
<i>2.4 Interseksjonalitet</i>	24
2.4.1 Oppdragervold.....	25
2.4.2 Minoritetsfamilier i barnevernet.....	25
2.4.2 Høystatusfamilier	28
<i>2.5 Hvordan påvirkes barn og unge av vold</i>	28
2.5.1 Psykisk helse, emosjonelle og atferdsmessige problemer.....	28
2.5.2 ADHD – eller symptomer på noe annet.....	29
3.0 TEORI	30
<i>3.1 Barnevernets historie</i>	30
<i>3.2 Det kommunale barnevernet</i>	32
3.2.1 Ulike prinsipper barnevernet forholder seg til	32
3.2.2 Undersøkellesfasen i en barnevernssak.....	33
<i>3.3 Beslutningsteori som preger barnevernets beslutninger</i>	37
3.3.1 Vitenskapelig kompleksitet.....	37
3.3.2 Normativ kompleksitet.....	38
3.3.3 Menneskelig kompleksitet.....	38
3.3.4 Systemkompleksitet.....	39
<i>3.4 Ulike perspektiver på vold i nære relasjoner</i>	39
<i>3.5 Belastende barndomserfaringer og langsiktige konsekvenser</i>	40
3.5.1 Desorganisert tilknytning.....	41
<i>3.6 Sosial læringsteori</i>	43
<i>3.7 Beskyttelsesfaktorer hos barn</i>	43
<i>3.8 Utfordringer ved å snakke med barn om vold og hvordan få barn til å snakke om det</i>	44
4.0 METODE	47
<i>4.1 En kvalitativ tilnærming med intervju som datagrunnlag</i>	47
<i>4.2 Vitenskapsteoretisk grunnlag</i>	49
<i>4.3 Rekruttering og utvalg av informanter</i>	51
<i>4.4 Et kvalitativt forskningsintervju</i>	52
<i>4.5 Intervjuguide</i>	52
<i>4.6 Datainnsamling og gjennomføring av intervju</i>	53

<i>4.7 Analyse av intervjuene</i>	55
<i>4.8 Forskningsetiske vurderinger</i>	57
<i>4.9 Vurderinger av prosjektets pålitelighet og gyldighet</i>	58
5.0 RESULTATER OG DRØFTING	59
<i>5.1 utfordringer innad i barnevernet</i>	59
5.1.1 Vold.....	59
5.1.2 Covid-19 – en forsterkning av utfordringer	63
5.1.3 Kunnskap og kompetanseheving.....	65
5.1.4 Tidspress og knappe ressurser.....	69
<i>5.2 Risikofaktorer og utfordringer blant barn og deres foreldre</i>	71
<i>5.3 Utfordringer i en undersøkelsessak ved å snakke om vold med</i>	74
5.3.1 Barn.....	74
5.3.1.1 Skam og konsekvenser.....	76
5.3.1.2 Barn som lyver	77
5.3.1.3 Ukjent sted og ny relasjon.....	78
5.3.2 Foreldre.....	80
5.3.2.1 Bagatellisering.....	81
5.3.2.2 Fordommer og redsel mot barnevernet	82
5.3.2.3 Hersketeknikker, vold og trusler	83
6.0 OPPSUMMERING OG AVSLUTTENDE REFLEKSJON	86
Vedlegg A: Informasjonsskriv	93
Vedlegg B: Intervjuguide	96
Figuroversikt	
FIGUR 1. GANGEN I EN BARNEVERNSSAK.....	12
FIGUR 2. KONSEKVENSENE AV VOLD OG OMSORGSSVIKT MOT BARN.....	41
Tabelloversikt	
TABELL 1. PRESENTASJON AV INFORMANTENE.....	52

1.0 INNLEDNING

Barn i Norge trenger deg som er modig. Du som viser følelser, har varme og trygge øyne, og som forteller oss at det ikke er greit å oppleve vold eller overgrep. Barn trenger deg som vil lytte for å forstå det viktigste barn har å fortelle. Barn trenger deg som er ærlig, bestemmer sammen med barn, avtaler med barn før du forteller videre, og som ber om tilbakemeldinger fra barn. Du kan beskytte barn fra vold og overgrep. (Barnevernsproffene Michelle, Dania, Mathilde, Mikal, Ayla, Fredrik, Hannah, Anna, Aaron, hentet fra Sanner, 2020, s. 228).

Verdens helseorganisasjon (WHO) erklærte den 11. mars 2020 spredningen av covid-19 som en global pandemi. Som et forsøk på å begrense smittespredningen besluttet norske myndigheter derfor den 12. mars å stenge ned store deler av samfunnet vårt.

Noen av tiltakene for barn og unge dreide seg om å stenge alle barnehager, skoler, skolefritidsordninger og fritidsaktiviteter. Skolen er for mange barn deres primære sosiale arena utenfor hjemmet, og har man det ikke trygt hjemme kan skolen være et fristed (Hafstad & Augusti, 2020, s. 14). Risikoen for at barn utsatt for omsorgssvikt og vold ikke ble fanget opp da skoler og barnehager var stengt, økte, og samtidig ble barnevernets funksjon holdt frem som en samfunnskritisk rolle (Bufdir, 2020). Tidsskrift for velferdsforskning (2021) skriver at det ble uttrykt bekymring for økt grad av omsorgssvikt, overgrep og vold i familier både nasjonalt og internasjonalt. Bekymringen ble sett i lys av økt arbeidsledighet, økonomisk nedgang, sosial isolasjon, tettere familieliv og økte psykiske plager hos barn og foreldre (Ali, Asaria & Stranges, 2020; Campbell, 2020; Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, 2020; NSPCC, 2020; Teo & Griffiths, 2020; van Gelder et al., 2020; Whaling, Der Sarkissian, Larez, Sharkey, Allen & Nylund-Gibson, 2020).

I 2019 mottok barneverntjenesten 57988 bekymringsmeldinger. 81 prosent av bekymringsmeldingene i 2019 gikk til undersøkelsessak, hvor formålet til barneverntjenesten er å få mer informasjon om barnet og dets situasjon. Barnets omsorgssituasjon skal undersøkes når barneverntjenesten har grunn til å anta at et barn har behov for hjelp fra barnevernet. Resten av meldingene som ikke gikk til undersøkelsessak, ble henlagt. Andel

henlagte meldinger har siden 2014 økt med 2 prosentpoeng. 19 prosent av meldingene som kom inn i 2019 ble henlagt, dette tilsvarer omtrent 11 100 meldinger (Bufdir).

Statistisk sentralbyrå kan melde om en økning i antall bekymringsmeldinger til barnevernet under Covid-19 og nedstengingen, og barneverntjenestene i Trøndelag mottok over 1500 bekymringsmeldinger høst 2020. Fylkesmannen opplyser om en økning på 35 prosent, og antall meldinger med alvorlig innhold økte også kraftig (Adressavisen, 2020/12/02).

Dette gir en pekepinn på pandemiens påvirkning, og siden pandemien per dags dato pågår enda, og for mange barnefamilier der mye ender ut i vold i nære relasjoner (SSB) er dette relevant å innlemme i studien.

I en undersøkelse gjort av NKVTS om vold, overgrep og psykisk helse blant ungdom i Norge våren 2020, kommer det frem at 1 av 6 (15 prosent) av ungdommene (13-18 år) fortalte om minst én form for vold eller overgrep i nære relasjoner de ukene skolen var stengt. Psykisk vold, seksuelle overgrep på nett, vitne til vold i hjemmet, fysisk vold og seksuelle overgrep av en voksen var den volden som ble hyppigst rapportert. De som hadde opplevd vold og overgrep opplevde i all hovedsak dette hjemme i familien. Familiens levekår påvirket også, fordi undersøkelser viser at ungdom i lavinntektsfamilier og med foreldre med psykososiale vansker, var mer utsatt for vold under nedstengingen, til sammenligning med ungdom i familier uten disse belastningene (Hafstad & Augusti, 2020).

1.1 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling

Oppgavens tema er hvilke utfordringer de ansatte i barnevernet møter på i arbeidet med vold i nære relasjoner blant barn og foreldre.

Vold er et bredt fenomen. Skjørten, Bakketeig, Bjørnholt og Mossige (2019) skriver at vold i nære relasjoner anses som et alvorlig samfunnsproblem og det å jobbe med barn og unge utsatt for vold kan være svært krevende. Fokuset i denne studien er derfor på hvilke utfordringer barnevernsansatte møter på i sitt arbeid med vold i nære relasjoner.

Dette er et tema som er både samfunnsaktuelt og relevant å forske på med tanke på påvirkningen av covid-19, kritikk mot barnevernet og for å få de barnevernsansattes egne stemmer som informanter i denne studien. I sitt arbeid griper barnevernsansatte inn i personlige relasjoner og berører verdier som det kan være vanskelig å objektivere (Eriksen & Skivenes, 1998). Av den grunn vil barnevernet ofte bli utsatt for kritikk. Noe av kritikken har klart vært berettiget, mens feilaktig informasjon og misforståelser har vært kilde til uberettiget kritikk (Vis, Christiansen, Havnen, Lauritzen, Iversen & Tjelflaat, 2020).

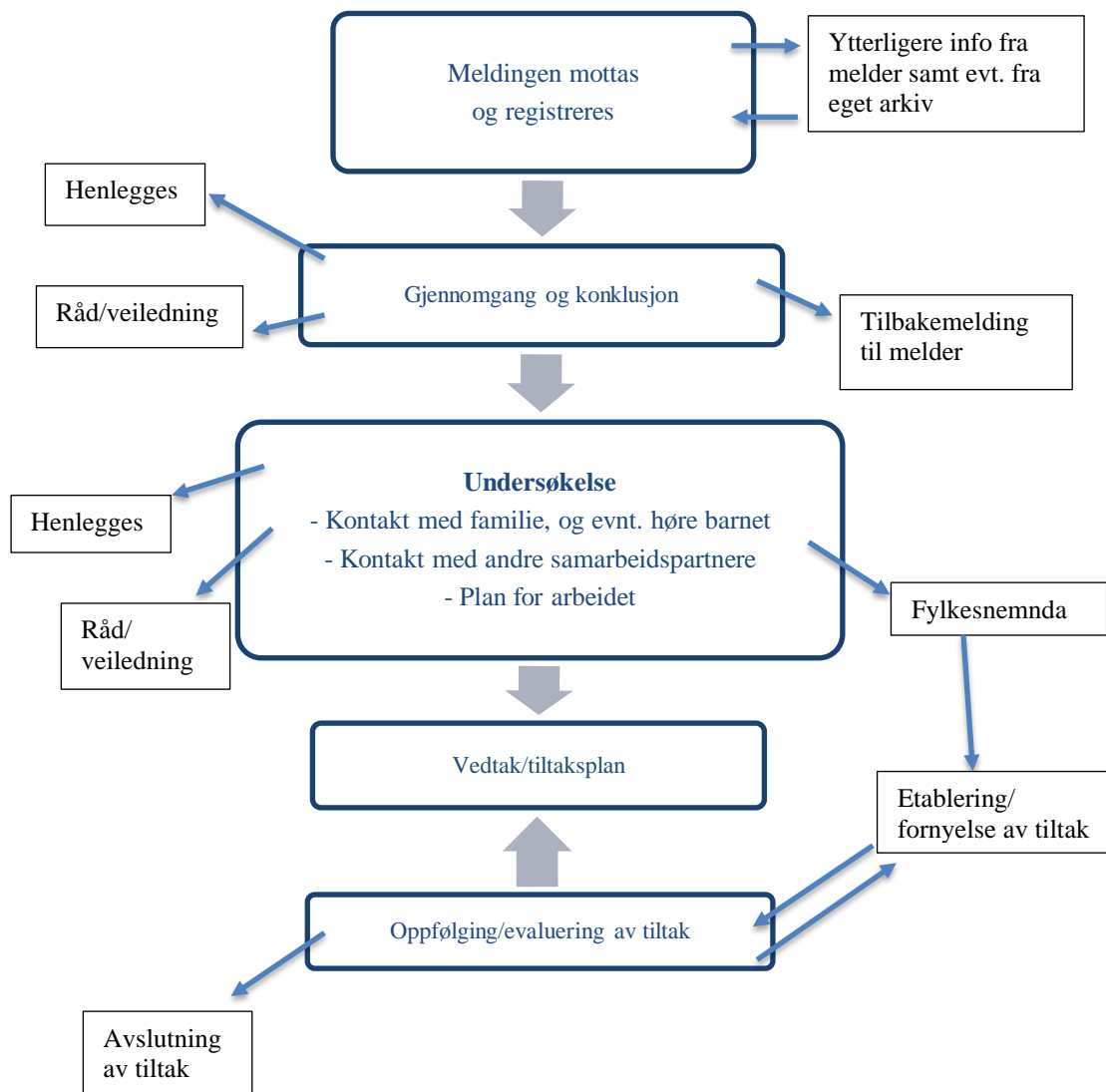
Det norske barnevernet er i hardt vær om dagen, både med tanke på avisoppslag og nyhetssaker. Høsten 2019 og våren 2020 ble Norge dømt seks ganger i Den europeiske menneskerettsdomstol i Strasbourg for å ha krenket retten til familieliv i barnevernssaker (Andersland, 2020). I tillegg til disse dommene finnes det kritikk av barneverntjenestene fra fagfolk, brukere, politikere og media, både nasjonalt og internasjonalt, angående manglende systematikk, dokumentasjon og medvirkning, som for eksempel via «Trillingenes historie» (TV2) og NRK sine artikler om «Kritikk mot barnevernet».

Til daglig jobber jeg blant annet med barn som har blitt utsatt for vold i oppveksten. Flere av disse barna har en historikk med tilknytningsvansker og utageringsproblemer.

Etter flere år i yrket har spørsmålet om hvordan barn blir påvirket av å vokse opp med vold engasjert meg mer og mer, og hvordan jeg som fagperson kan utvikle meg for å kunne hjelpe de på best mulig måte. Valget har stått mellom å intervju ansatte på institusjon eller ansatte i barnevernet. Med min bakgrunn fra barnevernsinstitusjon er jeg derfor interessert i å få et innblikk i hvordan barnevernet jobber og å høre deres opplevelser og erfaringer i arbeidet med vold i nære relasjoner.

Hva sier de barnevernsansatte selv om utfordringer i jobben? Hvilke opplevelser har de om det som eventuelt kan gjøre det vanskelig å jobbe med vold i nære relasjoner? Opplever de barnevernsansatte at de har tilstrekkelig trygghet (kompetanse og erfaring) til å handle i saker som omhandler vold? Føler de seg godt nok rustet for å utføre en tilstrekkelig jobb?

Gangen i en barnevernssak er vanligvis slik som her illustrert av Solstad, Follesø og Mevik (2014, s. 81). Se figur 1.

Figur 1. Gangen i en barnevernssak

Kommer det inn en bekymringsmelding med grunn til å anta at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for tiltak etter lovens kapittel om særlige tiltak (bvl.1992; § 4-3), inntre undersøkelsesplikten. Det kan oppleves som skremmende for barn og deres familier, men barnevernet skal først og fremst hjelpe barn og foreldre. Det er barnevernets plikt å vurdere alle bekymringsmeldinger (Bufdir). I denne studien har jeg valgt å ha fokus på utfordringer med undersøkelser fordi det berører meg, slik det også fremkommer i tidligere forskning, at mange barn ikke blir snakket med i en undersøkelse. Dette sees på som en stor utfordring. Samt kritikk av barnevernsansattes kompetanse på et så viktig fenomen som det vold er. Informantene i min studie hadde mye å si om utfordringer i en undersøkelsessak angående vold i nære relasjoner, og utfordringene syntes på dem å være store. Jeg går nærmere inn på undersøkelsesfasen i en barnevernssak i kapittel 3.

1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

På bakgrunn av dette har jeg kommet frem til følgende problemstilling for denne masterstudien:

«Hvilke utfordringer opplever barnevernsansatte i sitt arbeid med vold i nære relasjoner i undersøkelsesfasen i meldingssaker».

For å kunne utforske denne problemstillingen har jeg formulert følgende fem forskningsspørsmål:

- Hvilke erfaringer og kompetanse har de ansatte i barnevernet om vold i nære relasjoner og fenomenet «vold»?
- Hvilke faktorer kan være utfordrende i en samtale med barn og foreldre?
- Hvilke risikofaktorer legger barnevernet merke til ved barn utsatt for vold, og er det lett å skille mellom risikofaktorer og diagnoser?
- Hvilke utfordringer kan møte med klasseskille og minoritetsfamilier by på?
- På hvilken måte har pandemien vært utfordrende for barn og deres familier, samt barnevernet?

Å jobbe med denne masterstudien i en så spesiell tid som under covid-19 har preget studien og intervjuene. Har barnevernet blitt berørt på ulike vis? Det være seg en økt andel bekymringsmeldinger, som fører til flere undersøkelser, og dermed et større tidspress og økning i antall saker per barnevernsansatt? For å belyse denne utfordringen har jeg i ettertid av intervjuene fått tilbakemelding av en av mine informanter om at arbeidspresset til slutt ble for stort. Informanten ble utbrent og sykemeldt. Etter hvert var altså informanten på utkikk etter ny jobb. Man skulle vel tro at det var enklere for barneverntjenesten å tilrettelegge bedre for de som varsler om en økende arbeidsmengde, enn å måtte ende opp med mye utskiftninger av ansatte på kort tid. Det stilles også større krav om at barneverntjenestens arbeid skal være kunnskapsbasert (NOU 2012: 5). Føler barnevernsansatte selv de har nok kunnskap og kompetanse i slike saker? Og hvordan er det med kompetanseheving i deres arbeid? Dette er utfordringer jeg setter lys på og drøfter nærmere i del 4 av studien.

1.3 Sentrale begreper og definisjoner brukt i studien

Barn:

Barn er i denne studien i aldersgruppen 0-18 år, da dette er primærgruppen barneverntjenestens arbeider for og med.

Nære relasjoner:

Relasjoner viser til forhold mellom mennesker, og nær relasjon er være hjemme eller et fritidssted. Nære relasjoner kan forstås som relasjoner mellom personer som står hverandre følelsesmessig nær (Lillevik, Salamonsen & Nordhaug, 2019, s. 14).

En grad av avhengighet kan ofte være knyttet til nære relasjoner. Dette bringer frem positive assosiasjoner for de fleste mennesker, men ikke alle nære relasjoner er gode relasjoner. For noen kan disse relasjonene være en helserisiko (Underlid, Dyregrov & Thuen, 2016, s. 81).

Vold:

Forskningslitteraturen byr på utallige betegnelser på begrepet vold, som da gjør det vanskelig å finne en definisjon alle kan enes om (Hjemdal, Pape & Stefansen, 2004).

Vold kommer fra norrønt av ordet vald, som ga mening i «leder» eller «hersker».

Å bruke fysisk makt og ha kontroll eller makt over noen, kan sees på som en del av vold. Det er derfor nødvendig å forstå vold som et relasjonelt fenomen, da det i alle relasjoner inngår makt på en eller annen måte, bevisst eller ubevisst (Lillevik, Salamonsen, Nordhaug, 2019, s. 16). Å skille mellom vold og omsorgssvikt kan være flytende, men Aadnanes (2020, s. 34) påpeker at «all vold er omsorgssvikt, men ikke all omsorgssvikt kan defineres som vold». Verdens helseorganisasjon (WHO) definerer overgrep og mishandling på barn på følgende måte:

Overgrep mot barn eller mishandling utgjør alle former for fysisk og/eller følelsesmessig mishandling, seksuelt misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, kommersiell eller annen utnyttning, noe som resulterer i faktisk eller potensiell skade for barnets helse, overlevelse, utvikling eller verdighet i sammenheng med et forhold til ansvar, tillit eller makt. (Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi & Lozano, 2002).

Vold har ingen allmenngyldig, entydig eller endelig definisjon. For å utdype WHO's voldsdefinisjon nærmere innlemmes Per Isdals (2000, s. 36) definisjon av vold i definisjonen:

«[...] enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje, eller slutte å gjøre noe han eller hun vil.»

Videre kategoriseres det inn i ulike former for vold: fysisk vold, psykisk vold, seksualisert vold, materiell vold, økonomisk vold, sosial vold, oppdragervold og æresrelatert vold.

Jeg vil definere nærmere omkring følgende former for vold:

Fysisk vold

Slå, sparke, klype eller annet som gjør vondt på kroppen; å hive gjenstander på noen, dytte eller sparke ned trappa, klore, klype, lugge, kvele osv. (Sanner, 2020, s. 116).

Psykisk vold

Å gjøre noen redd med ord, direkte eller indirekte trusler, kjefting som gjentar seg. Kontrollerende atferd, isolerende atferd, degraderende og ydmykende atferd og utagerende sjalusi. Det som blir sagt eller gjort, gjøres med hensikt at motparten skal føle seg liten eller dum. Å være vitne til vold er en form for psykisk vold og kan være vanskeligere å oppdage enn fysisk vold (Lillevik, Salamonsen & Nordhaug, 2019, s. 18).

Latent vold som en dimensjon ved psykisk vold og den dominerende voldsformen i voldsutsattes familie. Ingen konkrete handlinger, men man er redd for at vold skal skje og lever i konstant frykt for nye voldsepisoder og frihetsberøvelse. Barnet utvikler strategier for å unngå ny vold nettopp på grunn av risikoen eller frykten for ny vold og på mange måter vil denne frykten gjennomsyre barnets hverdag (Lillevik, Salamonsen & Nordhaug, 2019, s. 19).

Seksualisert vold

Handler om å bli tvunget til ulike seksuelle handlinger. Voldtekt som følge av at man tvinges til seksuell omgang, enten ved vold eller truende atferd, eller ved å være ute av stand til å motsette seg handlingen. Vise bilder eller filmer til barn av at andre gjør seksuelle ting, eller å få barn til å gjøre ting de ikke ønsker mens voksne filmer (Mevik, Lillevik & Edvardsen, 2016, s. 29).

Sosial vold

Sosiale relasjoner og aktiviteter som blir styrt og kontrollert av andre, det være seg hvem den kontrollerte parten får snakke eller være sammen med, sosial isolasjon, ekskludering fra samtaler i grupper og en bevegelsesfrihet som blir begrenset i ulik grad og omfang (Lillevik, Salamonsen & Nordhaug, 2019, s. 20).

Oppdragervold

Også betegnet som vold i oppdragerøyemed, som kan deles inn i instrumentell (beregne/måltrett) og emosjonell (impulsiv) vold (van der Weele, Ansar & Castro, 2011). I 1972 fjernet man lovbestemmelsen som ga foreldre eller de som sto i foreldrenes sted, rett til å benytte måteholden kroppslig refselse av barn. Et forbud mot fysisk refselse kom i stedet på plass. Hva som lå i uttrykket «fysisk refselse» var ikke spesifisert, og i 1987 ble barnevernloven (§ 30 tredje ledd, lov om barn og foreldre) som tydeliggjør at vold mot barn er forbudt, også i oppdragerøyemed, endret. «Klaps på baken» ble heller ikke tillatt fra 2010 av Høyesterett (Lillevik, Salamonsen & Nordhaug, 2019, s. 20).

Vold i nære relasjoner:

Ved anvendelse av begrepet vold i denne studien, vil fokuset være på barn som lever med vold i sin familie. Dette inkluderer også barn som er vitne til vold blant familiemedlemmer. Barnets omsorgspersoner, både biologiske foreldre, stepforeldre, fosterforeldre og andre, regnes som barnets nære relasjoner. Det inkluderer også omsorgspersoner som ikke lenger bor sammen (Heltne & Steinsvåg, 2011). Straffeloven § 282 som omhandler straffutmåling for mishandling i nære relasjoner definerer nære relasjoner som «Nåværende eller tidligere ektefelle/samboer (og/eller sine barn og foreldre), noen i husstanden eller noen i voldsutøvers omsorg» (Aadnanes, 2020, s. 32).

Barnevernsansatte:

Barneverntjenesten bruker tittelen barnevernkonsulent på de ansatte med ansvar for mottak, tiltak, undersøkelse og oppfølgingsansvar. Mange anvender også begrepet saksbehandler, men det kan redusere barnet til å kun være en sak, og konsulent kan høres for generelt eller lite spesifikt ut. Derfor blir mer naturlig at begrepet barnevernsansatte brukes gjennom denne studien.

2.0 TIDLIGERE FORSKNING

2.1 Barnevernets forståelse og kunnskap av vold

Aadnanes (2020) skriver at hva vi forstår som vold er sosialt og kulturelt forankret. Hvordan velferdstjenester og ansatte i barnevernet møter og forstår denne problematikken avhenger av den sosiale konteksten og politiske føringer. Publikasjoner som omhandler barnevernets forståelse av vold, omhandler kun fysisk vold; det finnes lite studier som tematiserer psykisk vold (Kojan et al. 2020). Det til tross for at forskning viser at å bli utsatt for psykisk og emosjonell vold setter sterkere avtrykk enn fysisk vold (Stoltenborgh, Bakermans-Kranenburg, Alink & van IJzendoorn, 2015; Gilbert et al., 2009; Behl, Conyngham & May, 2003).

Det fremheves en manglende kompetanse som en sentral svakhet ved barnevernets arbeid med vold i offentlige utredninger og tilsyn (Bufdir 2016; Helsetilsynet 2019; NOU 2017:12). Flere forhold som utgjør bakgrunnen for svikt i barneverntjenestens kompetanse påpekes av Barnevoldsutvalget (NOU 2017: 12). Det konkrete som trekkes frem er kompetanse og rutiner når det gjelder å snakke med barn om vold og omsorgssvikt, å avdekke og gjøre sikkerhetsvurderinger.

I en undersøkelse gjort av Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) i 2017, omhandlet et tema i undersøkelsen kompetansen på vold og overgrep i barnevernfeltet. Av de ansatte svarer 20 prosent og 12 prosent av ledere i barnevernet at de mener de eller deres tjeneste kun i liten, eller noen grad kan identifisere omsorgssvikt og vurdere konsekvenser for det enkelte barn. Kompetanse med voldsproblematikk inngår også her (Røsdal et al., 2017). Mange barnevernspedagog-utdanninger mangler eller har for lite pensum om vold og overgrep (NOU 2009: 8). Dette blir belyst i en kartleggingsstudie blant kommende barnevernspedagoger av Øverlien og Moen (2016) som oppgir at 84 prosent av barnevernspedagogstudentene ikke opplever å ha fått, eller ikke vet om de har fått, tilstrekkelig kunnskap og kompetanse om fysiske overgrep.

Tilbake i 2007 ble samme undersøkelse gjennomført, og den viste da en lavere andel på 74 prosent som oppga ikke tilstrekkelig kunnskap og kompetanse om fysiske overgrep. Studentene får altså ikke god nok trening i helt sentrale ferdigheter, som å snakke med barn om vold og overgrep, samt å gi foreldrene endringsverktøyer de behøver for å bli gode omsorgspersoner (Bufdir, 2019). Bufdir ser derfor et behov for å øke de ansattes kompetanse.

Et forslag som består av at 80 prosent av de ansatte i kommunalt barnevern må ha mastergradsutdanning og bestå en nasjonal eksamen i juss. Igangsatte tiltak gjennom regjeringens kompetansestrategi; bedre lederopplæring, flere videreutdanninger og faglig støtte i utvalgte barneverntjenester (Christiansen et al., 2019).

Foreldre kan ønske å ikke motta hjelp, og forskning viser at hver fjerde sak som barnevernet henlegger skyldes nettopp at foreldre takker nei til hjelp. Terskelen i barnevernet for å tvinge familier til å motta hjelp, er høy. Vil man vite hvordan det står til i en familie, er det barnet selv og foreldrene som er de viktigste informantene. Får ikke barnevernet foreldrene med på et samarbeid, blir det krevende å finne ut hvordan det er i hjemmet (Christiansen et al., 2019). Det er større sjanse for at en bekymringsmelding rettet mot en familie med innvandrerbakgrunn, blir undersøkt av barnevernet, sammenlignet med en etnisk norsk familie. Helt uavhengig av hva innholdet i meldingen er, men særlig når det gjelder vold (Christiansen et al., 2019).

Informantene i rapporten «Barnevernets arbeid med barn og unge som har erfart vold og overgrep i nære relasjoner» (2020, s. 33) har ulike forståelsesmodeller når det kommer til vold: Vold som uttrykk for kulturell tilhørighet (omtalt som oppdragervold) gikk igjen hos flere. De fleste av informantene vurderer ikke såkalt oppdragervold annerledes enn andre typer vold, men det kan være vanskelig å skille disse to typene fra hverandre. Dog er de fleste enige om at denne type vold kan være mer forståelig og mindre skadelig, og har mer endringspotensiale enn «grovere vold», som de kaller det. At man er mer opptatt av den fysiske volden enn den psykiske, kan ha sammenheng med at den psykiske volden er vanskeligere å oppdage og dokumentere, noe som igjen gjør det vanskeligere å håndtere for barnevernsansatte (Aadnanes, 2020, s. 38).

Med tanke på kompetanse om minoritetsfamilier opplever mange barnevernsansatte at de ikke har nok kompetanse, da særlig i forhold til praktisk håndtering av saker med vold (Berggrav, 2013). En manglende forståelse av kulturell bakgrunn kan ifølge Bredal (2009) virke som et forstyrrende moment i vurderingene, noe som kan føre til at barnevernet går inn med omfattende tiltak raskere enn strengt tatt nødvendig. Har man på den andre siden for stor respekt for kultur, kan terskelen for å sette inn tiltak derimot bli altfor høy. Barnevernet ender dermed opp med å svikte minoritetsbarn (Bredal, 2009). For å øke barnevernets kompetanse på dette området publiserte Judith van der Weele i 2015 i samarbeid med Redd Barna

«Mellom bekymring og tvang – et studiehefte. Dialog med etniske minoritetsforeldre om oppdragervold. Metoder for barneverntjenesten». Studieheftet kan brukes både som selvstudium og benyttes til fagutvikling i team, med filmklipp og refleksjonsoppgaver (Van der Weele AS, 2015).

2.2 Forekomsten av vold i nære relasjoner

I 2020 mottok barneverntjenesten 57 988 bekymringsmeldinger og antallet barn og unge med barnevernstiltak i 2020 var på 52 862. 45 464 undersøkelser ble åpnet samme år, og 45 579 ble avsluttet i løpet av det samme året. Det tilsvarer en nedgang på 2000 barnevernstiltak fra 2018 (SSB). Bufdir opplyser om at 90 prosent av undersøkelsessakene i 2020 ble gjennomført innen fristen på 3 måneder. Barneverntjenesten plasserte i 2015, 14 805 barn utenfor hjemmet, et inngrep som i de fleste tilfeller skyldes alvorlig omsorgssvikt. Samme år tilbragte 1570 barn natta på krisesenter, med til sammen 1965 opphold. Det ble kartlagt at barna nesten alltid hadde en nær relasjon til voldsutøveren, som i fire av fem tilfeller var far (Kojan et al., 2020).

Tilbake i 2003 gjennomførte Nasjonalt kunnskapssenter for vold og overgrep en studie som viste at 1867 barn i løpet av en uke erfarte eller ble berørt av vold på et eller annet vis.

De fleste av barna oppga at de hadde opplevd vold tidligere i livet. Volden fant i 84 prosent av tilfellene sted i hjemmet, med foreldrene som utøvere (Heltne & Steinsvåg, 2011).

En metastudie av Stoltenborgh et al. (2015) med å kartlegge ulike typer vold mot barn, bekreftet flere tidligere oversiktsstudier (bl.a Gilbert et al., 2009; Behl et al., 2003) med tall på:

- Fysisk vold: 226/1000
- Emosjonell vold: 363/1000
- Seksuelt misbruk 127/1000 (180/1000 jenter, 76/1000 gutter)
- Fysisk vanskjøtsel: 163/1000
- Emosjonell vanskjøtsel: 184/1000

Ungdomsundersøkelsen om erfaringer med vold og overgrep (UEVO-studien) er en digital spørreundersøkelse for skoler og elever i alderen 12-16 år, som skiller mellom fysisk og psykisk vold (herunder vold mellom andre familiemedlemmer), omsorgssvikt og seksuelle overgrep og krenkelser. Av elevene fra 90 ungdomsskoler i landet, oppga 5 prosent å ha erfart alvorlig fysisk vold fra nære omsorgspersoner. Vold av denne typen kan arte seg som slag

med knyttneve, sparking og juling (Løvgren et al., 2017; Mossige & Stefansen 2016; Mossige & Stefansen 2007). 20 prosent av elevene hadde opplevd mild fysisk vold, og 18 prosent oppga å ha opplevd psykisk vold gjentatte ganger fra sine omsorgsgivere. Det skal nevnes at omfanget av psykisk vold ikke er like godt undersøkt som fysisk vold, og det kan sees på som om definisjoner på psykisk vold er spredt i ulike studier (Ottesen et al., 2020). Likeledes synes det å være mindre vanlig å skille mellom mild og alvorlig psykisk vold. Utviklingen over tid blir derfor vanskeligere å si noe om når det handler om omfanget av psykisk vold i forhold til fysisk vold som barn og unge utsettes for i nære relasjoner. 1 av 5 elever som hadde opplevd en form for vold, opplevde også andre typer vold. 13 prosent i studien hadde opplevd at far ble utsatt for minst en form for fysisk eller psykisk vold, mens 17 prosent opplevde at mor ble utsatt for dette. Når det gjelder seksuelle overgrep, oppga 6 prosent å ha blitt utsatt for seksuelle overgrep fra en voksen. 1 av 5 ungdommene som hadde erfart vold, oppga å ha vært i kontakt med et hjelpeapparat, slik som fast samtalepartner i primær- eller spesialisthelsetjenesten, skolehelsetjenesten, barnevernet eller hjelpetelefon i forbindelse med erfaringene (Kojan et al., 2020).

Forskning tyder på at det er en sammenheng mellom dårlige levekår og økt risiko for å oppleve vold, samt at NOVA finner at vold mellom omsorgspersoner også øker barnets risiko for selv å bli utsatt for fysisk vold, da både fra utøveren av partnervold og fra den som er utsatt. Å være vitne til vold mellom foreldre anses i dag å være et overgrep mot barn (Hennum, 2016).

Starling (2014) fant i sin undersøkelse om vold mot barn, at i halvparten av tilfellene er det en av barnets biologiske foreldre som er utøver, og partnere eller kjærester av foreldre er i 25 prosent av tilfellene utøver. Risikoen for at barn utsettes for vold trenger ikke å bety at omsorgspersonen er utøver, men det kan henge sammen med at foreldrebeskyttelsen svikter, og dermed blir barnet mer utsatt for krenkelser av andre (NOU 2017: 12).

2.3 Hva kan være årsaker til vold i nære relasjoner

Hjemmet skal være et trygt og godt sted å vokse opp, og det er det for de fleste barn. Likevel erfarer noen barn at deres hjem kan være et sted preget av uro, redsel og stress på grunn av vold. Omfanget av familievold er betydelig (Haaland, Claussen & Schei, 2005).

Familiens levekår og sosiale forhold henger sammen med risikoen for å bli utsatt for alvorlig fysisk vold fra egne foreldre. Forskning viser til at alvorlig fysisk mishandling forekommer i alle samfunnslag, men det er en overrepresentasjon av miljøer med dårlige sosiale forhold og

lav utdanning. Sammenlignet med andre ungdommer, hadde ungdommer fra familier med dårlig råd og ungdom fra familier der mor eller far har rusproblemer, samt innvandrerungdom, høyere risiko for å bli utsatt for vold fra foreldrene (Mossige & Stefansen, 2016).

Hafstad og Augusti (2019) skriver om at flere studier også viser at det er en sammenheng mellom unges utsatthet for foreldrevold og foreldrenes landbakgrunn, sammenhengen er sterkere med familiens oppvekstvilkår. Familiens økonomi og foreldrenes rusvansker, psykisk sykdom eller kriminalitet henger stort sett sammen med å ha hatt volds- eller overgrepserfaringer i oppveksten. Sammenhengen endrer seg ikke selv om man justerer for begge faktorene, og andre risikofaktorer som kjønn, innvandringsbakgrunn og brudd i familierelasjoner (Hafstad & Augusti, 2019, s. 19).

Ofte beskrives førstegangsvold som et sjokk for offeret. Man kan nesten ikke tro det som skjer når man utsettes for vold fra en person man har tillit til, og her skjer det kompliserte psykologiske prosesser. En opplevelse av skam og redsel for å ikke bli trodd av andre, er noe som er vanlig for den som rammes av volden. Selv om volden til stadighet gjentas, blir mange likevel værende i forholdet. Mange har en frykt for å bli skadet, drept, fratatt barna, økonomiske problemer, utmattelse, dårlig selvtillit, håp om at volden skal ta slutt, skyld, skam og et ønske eller forestilling om å ta vare på voldsutøveren. Mødre kan være mer redd for konsekvensene av barnas oppvekst uten en far, enn med far som voldsutøver, eller redde for at barna skal være alene med en voldelig far. Menn som blir utsatt for vold kan oppleve skam eller at en voldelig mor får samværsretten til barna. Å henge seg opp i det gode, eller det som en gang var så bra i forholdet er ganske vanlig, og manges største frykt er ensomhet (Underlid, Dyregrov & Thuen, 2016, s. 90).

Ifølge WHO er menns begrunnelser for å utøve vold; privatisering og bagatellisering, ganske likt uavhengig av land og verdensdel. Studier fra både utviklingsland og industrialiserte land viser hva menn opplever trigger dem til å anvende vold mot sin partner. Det som går igjen oftest er at kvinnen ikke adlyder mannen, svarer på tiltale, ikke lager mat når mannen ønsker det, oppdrar ikke barna godt nok, stiller spørsmål rundt pengebruk og andre kvinner, går en plass uten mannens tillatelse, ønsker ikke sex når mannen vil, samt at mannen mistenker utroskap fra kvinnen. Denne volden handler om å få makt over «sin kvinne», slik at hun slutter å være seg selv, og formes slik mannen har ønske om (Underlid, Dyregrov & Thuen,

2016, s. 83-84). Det at volden er skjult innenfor hjemmets fire vegger bidrar til at volden ikke blir korrigerert av det offentlige rom, og dermed normaliseres. «Voldens normaliseringsprosess», et begrep innført av professor Eva Lundgren, belyser en prosess der kvinner litt etter litt tar over mannens syn på volden, og der mannen også normaliserer og bagatelliserer sine handlinger (Underlid, Dyregrov & Thuen, 2016, s. 83).

Noen risikofaktorer som er funnet, er risikofaktorer ved barn og foreldre. Barn med psykisk utviklingshemming eller nedsatt funksjonsevne har en forhøyet risiko for å bli utsatt for vold. De kan ha vanskeligere for å forsvare seg eller melde fra på grunn av språklige og kognitive funksjonsvansker. Disse barna kan også ha et pleiebehov som kan lede til fortvilelse og avmakt hos omsorgspersoner, med økt risiko for destruktive oppdragelsesstrategier. Det viser seg at risikoen for barn med funksjonsnedsettelse er tre til fire ganger forhøyet for å bli utsatt for vold sammenlignet med barn uten funksjonsnedsettelse (NOU 2017: 12).

Det kan være flere årsaker til at foreldre ikke makter eller klarer å knytte barnet til seg på en trygg måte. Et høyt konfliktnivå preger ikke bare foreldrenes samspill, men hele familieatmosfæren og dermed også barnets utvikling. Felles karakteristika hos foreldre som mishandler barna sine er ofte dårlig emosjonsregulering, lav selvaktelse og svakt utviklet empati. Kjennetegnene her kan ofte være knyttet til irrasjonalitet og flere psykiske lidelser som personlighetsforstyrrelser og psykoser (Kvelling, 2008, s. 199).

Risikoen for utrygg tilknytningsstil hos barnet øker med et høyt konfliktnivå mellom omsorgspersonene. Foreldrene blir da så bundet opp i konflikten og mentalt fraværende overfor barnet. De kan slites ut av konflikten slik at de ikke har tilstrekkelig overskudd til barnet eller at konfliktnivået kan komme av psykiske lidelser hos foreldrene. Rusproblemer og psykiske problemer hos foreldrene øker risikoen for at barna opplever vold i oppveksten (Mossige & Dyb, 2009). Det er anslått at det i Norge er 410 000 barn som lever med foreldre med en psykisk lidelse, og at 90 000 har foreldre som misbruker alkohol (Torvik & Rognmo, 2011).

Å leve med psykiske lidelser og skulle få til et harmonisk samspill med andre kan være problematisk fordi ens egne behov er så dominerende og vanskelig å dekke at evnen til å prioritere andre blir redusert. Mange personer med psykiske lidelser har i tillegg en utrygg tilknytningsstil, noe som i seg selv øker risikoen for at barna også skal utvikle lik tilknytningsstil (Kvelling, 2008, s. 151).

I tillegg er det også risikofaktorer knyttet til rus og vold. Rus og vold er to ulike fenomener som kan opptre hver for seg, men samtidig opplever en del barn en oppvekst preget av både rus og vold hos sine foreldre. Som følge av rusmiddelbruk kan foreldre få mindre kapasitet og overskudd til å være foreldre, noe som igjen gjør at risikoen for at barna utsettes for vold øker. Ifølge Mossige og Stefansen er risikoen svært forhøyet for å bli utsatt for vold i familier der mor og/eller far har et rusproblem. Mors rusproblem virker å utgjøre en større risiko for at barna blir utsatt for vold, enn om far har et rusproblem. Dette sett i sammenheng med at barna oftere blir hos mor etter et samlivsbrudd, og far sine problemer blir mer distansert for barna. Rusproblemer er en stor belastning for hele familien, så selv problemer med rus hos en av foreldrene øker forekomsten av vold fra den andre forelderens (Underlid, Dyregrov & Thuen, 2016, s. 21).

Vold mellom foreldre er også en risikofaktor. Partnervold er en indikasjon på risiko for at barn i familien vil bli mishandlet (Kvelling, 2010). Vold mellom foreldre har lenge vært, og er fortsatt, et tabubelagt tema. Derfor er kunnskapen om forekomst uklart, og man kan anta store mørketall. Bufdir opplyser om at hver femte kvinne og mann i Norge oppgir at de har vært utsatt for vold eller seksuelle overgrep fra partneren sin. Kvinner rammes hardere enn menn og er mer utsatt for mer alvorlige former for vold. En av ti kvinner oppgir at de har vært utsatt for alvorlig fysisk vold fra tidligere eller nåværende partner. Denne andelen blant menn er 2 prosent (Haaland & Schei, 2005). Studier av nyere sort avdekker at jo mer omfattende og alvorlig voldsbruken er i et parforhold, dess større er risikoen for at begge er voldelige mot hverandre (Swan & Snow, 2002). Par som utøver vold er høyest i aldersgruppen fra 15 år, toppen kommer rundt 25-årsalderen og reduserer deretter jevnt frem til 35-årsalderen. En naturlig forklaring her er at aggresjon av og til knyttet til testosteron, med høyest forekomst i 15 til 35-årsalderen. Mer enn hver tredje kvinne og mer enn to av tre menn opplyser å ha hatt tilstrekkelig kontroll i selve voldsepisoden. Slik kunne de hindre eller stoppe volden, og at de var delansvarlig i konflikten (Haaland et al., 2005). Dette sier noe om at mange kan ta en rolle som innebærer å ha skyld og at de føler seg fortjent til å bli utsatt for vold. Et vanlig mønster for voldsutøver er å fremkalle dårlig samvittighet hos offeret, slik at offeret føler seg skyldig og dermed tror det fortjener slik behandling. Noen kan ha et ønske om å oppleve kontroll, nettopp for å unngå en offerfølelse og hjelpeløshet (Kvelling, 2008, s. 258-259). Å ha et for ensidig blikk på fysiske skader etter vold i parforhold skal man være forsiktig med. Vold mellom partnere som ikke fører til medisinske komplikasjoner eller skader, kan

derimot gi store konsekvenser for menneskers psykososiale fungering og samlivsrelasjonen (Bradbury & Lawrence, 1999).

Kort oppsummert kan man si at årsakene til partnervold er uttrykk for følelser omkring sjalusi, sinne, å oppnå trygghet, makt og kontroll. Det er vanlig at mennesker opplever disse følelsene, men klarer å håndtere de uten voldsbruk. Vi må derfor se på årsakene til vold i en bredere sammenheng. Hvilke spesifikke mestringsstrategier har foreldrene når de kjenner på disse følelsene, derfor handler vold i stor grad om å regulere sine emosjoner (Kvello, 2008, s. 259).

Man finner mange ulike typer av foreldre som mishandler sine barn, men det er spesielt to hovedtyper som har utmerket seg. Den ene foreldregruppen kan beskrives som noe varme, positive og på enkelte områder noe sensitive og engasjert i barnet. Foreldrene i den andre gruppen er mer negative, uengasjerte, styrende og ufølsomme i samspill med barna. Ofte kan mishandling rettes mot alle barna, eller bare enkelte av dem. Det er ikke uvanlig at foreldre avreagerer spesifikt mot ett av barna. Verdt å understreke er at til dags dato er ulike typer av foreldre som utfører vold mot barna sine for lite forsket på, og man kan heller ikke knytte konsekvensene for barna tydelig til disse to hovedtypene av foreldre. Dette er trolig en ganske forenklet framstilling av viktige dimensjoner ved foreldre som mishandler (Haskett, Scott & Ward, 2004, s. 436).

2.4 Interseksjonalitet

Kimberlé Crenshaw formulerte begrepet interseksjonalitet i 1989. Opprinnelig dreide det seg om behovet for å synliggjøre svarte kvinners situasjon som både svarte og kvinner i USA. I dag er også andre dimensjoner av makt, ulikhet og vold i nære relasjoner innlemmet i begrepet. Et interseksjonelt perspektivet setter lys på hvordan ulike sosiale kategorier som for eksempel kjønn, sosial klasse, etnisitet, funksjonsevne og religion kan virke sammen og ha betydning for ulike grupper voldsutsatte. Perspektivet går i dybden av kompleksiteten og mangfoldet i utsatthet, og belyser betydningen av forskjellige dimensjoner av ulikhet og marginalisering, samt kulturelle ulikheter som gjenspeiler seg i varierende former for familiestrukturer og normer. I majoriteten har vold i nære relasjoner blitt studert i hovedsak innad i kjernefamilien, slik som vold mot partner og /eller vold mot barn som nevnt ovenfor. Derimot viser studier av vold i familier med minoritetsbakgrunn fra kollektivistisk orienterte kulturer at volden også kan utøves av andre familiemedlemmer som svigerfamilie og

familiemedlemmer på tvers av landegrenser (Bredal & Vislie, 2017; Lidén & Bredal, 2017; Bredal & Melby, 2018).

2.4.1 Oppdragervold

«Corporal punishment is the use of physical force with the intention of causing a child to experience pain but no injury for the purpose of correction or control of the child's behaviour» (Straus 1994, ref. I Gershoff 2002).

Vi kan skille mellom instrumentell og impulsiv oppdragervold. Heltne og Steinsvåg (2012) beskriver den instrumentelle oppdragervolden oftest som kontrollert og ment til et bestemt formål. Den impulsive volden vil derimot være spontan, ukontrollert og styrt av følelser som frustrasjon, sinne og aggresjon. Det kan være problematisk å sette et skille mellom oppdragervold og barnemishandling. Selv om intensjonen med oppdragervold ikke er å påføre barnet skade, kan volden komme ut av kontroll og over i mishandling.

Disse to typene oppdragervold kan lettest arbeides med. Ved hjelp av pedagogiske intervensjoner kan foreldrene som slår i frustrasjon få hjelp med andre strategier å jobbe med. Vi har også to mer alvorlige typer for oppdragervold. Den ene hvor emosjonelt dysregulerte foreldrene tar ut sin frustrasjon på barna (impulsiv) og den andre hvor vold blir brukt som systematisk ledd i familieterror (instrumentell og impulsiv). Her vil man behøve en mye bredere og mer omfattende tiltaksplan, særlig tvangsinngrep i familien (Heltne & Steinsvåg, 2012, s. 122-123).

2.4.2 Minoritetsfamilier i barnevernet

I flere år har møtet mellom innvandrere og barnevernet i Norge vært et aktuelt politisk og faglig tema. Barnevernsstatistikken viser at barn og unge med minoritetsbakgrunn, særlig av førstegenerasjonsinnvandrere, er overrepresentert. Dette gjelder både hjelpetiltak og omsorgsovertakelser (Kalve & Dyrhaug, 2011). Det kan reises spørsmål ved om overrepresentasjonen skyldes høyere sannsynlighet for omsorgssvikt eller barnevernets fokusområde (Aadnesen, 2012; Wikan, 1995).

Minoritetsfamilier og mennesker fra andre kulturer har kanskje med seg andre leveregler og oppvekstvilkår når de kommer til Norge. I deres kultur er det muligens helt innenfor og lovlig å bruke vold i oppdragelsen. Forekomsten av vold og overgrep mot barn øker under og etter krig og naturkatastrofer. En del enslige mindreårige asylsøkere og barn i

flyktningfamilier har vært utsatt for store belastninger i sitt opprinnelsesland eller under flukt, og kan derfor være mer utsatt når de bor på mottak og venter på vedtak om opphold. En undersøkelse fra 2012 angående asylmottak og fysiske voldshendelser, viste at 20 prosent av disse hendelsene var familievold, inkludert vold mellom ektefeller og avstraffelse av barn (NOU 2017: 12).

Mange barnevernsansatte opplever undersøkelsesarbeidet som mer krevende når bekymringsmeldingene gjelder barn fra etniske minoritetsfamilier, enn fra norske familier (Aadnesen, 2012; Aadnesen & Hærem, 2014; Eide, Qureshi, Rugkåsa & Vike, 2009; Kriz & Skivenes, 2010). Utfordringene kan komme av kulturelle temaer som barnevernsansatte kan føle seg fremmed overfor. Hva det gjelder oppdragelse, hva i barns oppvekst som bidrar til stabilitet og kontinuitet, kulturelle og språklige barrierer i dialogen, har man ulik forståelse og kunnskap om. Alt dette kan gjøre at undersøkelsen svekkes og det kan forekomme usikkerhet om kunnskapsgrunnlaget for beslutninger og tiltak (Paulsen, Thorshaug & Berg, 2014).

Sett fra foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn sitt perspektiv kan det være en utfordring at de frykter barnevernet ut fra andres oppfatninger (Fylkesnes, Iversen, Bjørknes & Nygren, 2015). Berggrav (2009) skriver at de frykter som regel at barnevernet skal ta fra dem barna, og vil ikke ta imot frivillige tiltak som kunne ha hjulpet familien. Av ansatte i barnevernet kan dette oppleves som svært problematisk. Noen saker kan etter hvert bli så alvorlige når man ikke får satt inn effektive tiltak tidlig, slik at det må settes inn mer dramatiske tiltak som akuttvedtak. En del saker må også henlegges til tross for en kraftig mistanke om vold i familien (Mevik, Lillevik & Edvardsen, 2016, s. 76-77). Handulle (2013) påpeker i sin masteroppgave at foreldrenes frykt for barnevernet skyldtes en opplevelse av avmakt, lite hensyn til kulturell tilhørighet og mangel på informasjon. Det er heller ikke uvanlig at når barn og unge har erkjent vold i familien og forstår hvilke konsekvenser dette kan føre til, i verste fall å må flytte hjemmefra, at de endrer historien sin. I noen kulturer er ære svært viktig, og det å fortelle om vold kan bli sett på som å føre skam over familien (Hofman, 2011). At historiene blir endret kan forvirre barnevernet og gjøre det desto vanskeligere å gripe inn (van der Weele et al., 2011).

Å minske frykten for barnevernet er en viktig del av det forebyggende arbeidet mener forsker Svein Arild Vis. Vis tenker da spesielt på de som blir innkalt til samtaler (hvor barnevernet

snakker med barnet uten at foreldrene er varslet om det) kan gjøre det vanskeligere å etablere tillit og samarbeid med familien i etterkant. Dette kan være med på å farge innvandreres syn på norsk barnevern. Bufdirs direktør, Trommald, forklarer det også med at det kan være med på å forklare skepsis og manglende tillit til barnevernet. Behovet er der for å tilpasse undersøkelsen til det enkelte barn og familie, man skal ikke ha en standard mal for alle voldssaker (Christiansen, Havnen, Iversen, Fylkesnes, Lauritzen, Nygård, Jarlby & Vis, 2019). Spesielt understrekes det viktigheten av økt kompetanse innad i barnevernet og å gjøre barnevernet mer forståelig for innvandrere, i kunnskapsoversikter som drøfter utfordringer for barnevernet i møter med innvandrere (Holm-Hansen, Haaland & Myrvold, 2007; Paulsen et al., 2014). Dette innebærer at det sikres en god og forståelig dialog med familiene, tilrettelegging med tolk, kartlegging av bekymringsfaktorer og ressurser som familiene vektlegger, og analyser som baserer seg på en bred kompetanse i transnasjonale og levekårsrelaterte faktorer i undersøkelsesarbeidet (Christiansen & Kojan, 2016, s. 88).

Er det snakk om en norsk mor eller far som likevel bruker vold mot barn, kan de være marginalisert fra den øvrige samfunnsutviklingen. Man havner på utsiden av samfunnet og blir ekskludert økonomisk og sosialt. Marginaliseringen kan få konsekvenser, men kan også være et resultat av alvorlige psykiske problemer, rus og tilhørighet til sekt kan for eksempel ligge til grunn (Heltne & Steinsvåg, 2012, s. 123).

Som saksbehandler blir en nødt til å lære seg mange kulturelle ferdigheter for å kunne jobbe med mennesker som hører til de ulike kulturene. I møte med minoritetsetniske familier kan volden bli fortolket og forklart med utgangspunkt i kultur. Forståelsen av selve problemet kan bli endimensjonal fordi man ikke ser andre viktige forhold ved situasjonen. Volden får et kulturelt uttrykk, selv om det i alle familier ikke er tilfellet. Barnevernsansatte må være klar over sin egen forforståelse – hvorpå den ene siden ikke undervurdere betydningen av kulturelle praksiser og uttrykk, mens på den andre siden unngå å kulturalisere og dermed bagatellisere volden ved å innta en reduksjonistisk holdning og slik gå glipp av helhetsbildet (Aadnanes, 2020, s. 110-112). Angående oppdragervold eller kulturelt betinget vold opplever noen barn at det har ført til en bagatellisering av alvorret i situasjonen. Barna har her en klar og tydelig beskjed: Vold er vold, og det gjør like vondt for Ola som Mohammed å bli slått (Sanner, 2019, s. 232).

2.4.2 Høystatusfamilier

Kojan (2010) viser til at barnevernsansatte slet med å håndtere foreldre fra høystatusgrupper og deres barn som klienter. Kojans informanter opplyste om at de tidvis opplevde å føle seg ydmyket av å møte høyere utdannede med mer ansette posisjoner, og at de også vektla de juridiske forholdene slik at de barnevernsansatte oftere måtte forsvare seg, både faglig og med hensyn til lovtolkning. Overland og Valen (2011) som fulgte Det norske barnevernet (DNBV) undrer hva som fører til slike opplevelser og situasjoner, og stiller spørsmål om disse gruppene faktisk har mer til felles med barnevernsansatte enn andre klienter de ellers møter. Eksempelvis kommer de fleste barnevernsansatte selv fra middelklassen med en akademisk bakgrunn og høy utdanning, og i møte med de lavere sosiale lag kjenner de seg ikke igjen i samme grad. Det er en likhet i verdier og væremåter som viser seg ved at høystatusklienter møter til riktig avtalt tid og oppfører seg høflig under møtene. De sosiale kodene er på plass. Tvert imot skulle vel barnevernet etter Overland og Vales mening være mer på bølgelengde med klienter fra middel- og høyklassen enn lavere sosiale lag (Marthinsen & Lichtwarck, 2013, s. 59).

2.5 Hvordan påvirkes barn og unge av vold

2.5.1 Psykisk helse, emosjonelle og atferdsmessige problemer

Heltne og Steinsvåg (2011) beskriver det på en slik måte:

Vårt utgangspunkt er at vold i familien ofte medfører en kontinuerlig tilstand av frykt, og at der handlingens evne til å vekke frykt hos andre som er avgjørende for om den kan betegnes som vold eller ikke. Dette perspektivet underbygges også av forskning på skadevirkningene av vold, som viser at det først og fremst er den kroniske stresstilstanden som frykten for vold medfører i barnas liv, som kan gi skader på kort og lang sikt (Bunkholdt & Kvaran, 2018, s. 141).

Hjernen har et stort potensial for å kunne tilpasse seg ulike stimuleringer og opplevelser i det miljøet barnet vokser opp i. Preges oppvekstmiljøet av vold og frykt, vil barnehjernen tilpasse seg dette, og forsøke best mulig å beskytte seg mot farer. Hjernen hjelper da barnet til å være på vakt, reagere raskt på noe som kan være truende og holde avstand til andre mennesker. Barns muligheter til å utvikle og bruke sine livsressurser minimeres som følge av redsel, angst og tap av selvtillit og selvaktelse (Heltne & Steinsvåg, 2012, s. 52).

Det finnes flere studier av barn i skolealder som utsettes for vold, enn for sped- og småbarn. Sped- småbarn kan få en like sterk reaksjon å være vitne til vold som når de selv er direkte utsatt for vold (Heltne & Steinsvåg, 2012, s. 60-61). Den alvorligste barnemishandlingen som fører til tidlig død, er størst hos barn under 1 år og da gjerne på grunn av filleristing-syndrom (Raundalen, 2009). I Norge melder Helsetilsynet om at minst ni barn under 3 år dør av omsorgssvikt (NRK, 2010). Med andre ord; i perioden 2000-15 var 42 prosent av ofrene under ett år av 60 dødsfall i alderen 0-17 år på grunn av drap, mishandling og omsorgssvikt i Sørøst Norge (NOU 2017: 12). Å være vitne til vold i 7-13års alderen kan også medføre endringer i hjernen, viser en studie fra 2012. Risikoen for depresjon, posttraumatisk stresslidelse (PTSD) og reduserte skoleprestasjoner øker (Choi, Jeong, Polcari, Rohan & Teicher, 2012, s. 1071). Dette støttes også opp av Onyskiw (2003) som melder at 35 til 45 prosent av barn som har levd med vold, har symptomer som kan trenge psykologisk behandling (Heltne & Steinsvåg, 2012, s. 45). Det ser ut som traumatiske minner stort sett lagres i høyre hjernehalvdel, noe som vil si at barnet ubevisst knytter ulike følelser og konsekvenser til ulike ansiktsuttrykk. Forskning viser derfor at barn som har opplevd fysisk mishandling har lett for å tolke ansiktsuttrykk som aggressive (Pollak, Cicchetti, Hornung & Reed, 2000). Høyre hjernehalvdel hos traumatiserte barn kan også sees å være mer utviklet enn venstre halvdel. De kan derfor være mer styrt av emosjonelle responser, og den rasjonelle tenkningen er mer svekket (Heltne & Steinsvåg, 2012, s. 56).

2.5.2 ADHD – eller symptomer på noe annet

Belastende livshendelser som vold, sammen med psykiske problemer og rus hos foreldrene er sterkest forbundet med ADHD, kommer det frem i en helseundersøkelse blant 15-16åringer. Hadde ungdommene atferdsproblemer, var andelen belastende livshendelser høyere enn de uten atferdsproblemer. Reigstad og Kvernmo (2015) mener, med dette som bakgrunn, at det er viktig å samle inn informasjon om belastende livshendelser (vold, rus og psykiske problemer) når det foretas utredninger om mulig ADHD, da denne informasjonen ofte ikke ligger ved henvisningene. Traumatiserte barn har ofte større utskillelse av noradrenalin og dopamin, som kan gi økt puls, svette og blodtrykk. Dette gjør at barnet lett kan få en atferd som preges av uro, irritabilitet, utålmodighet og hyperaktivitet – ikke ulikt ADHD, som gjør at barnet kan bli feildiagnostisert (Heltne & Steinsvåg, 2012, s. 58).

«Christoffer-saken» og «Alvdal-saken» kan ha vært preget av en slik feilslutning. Mens Christoffer levde under livstruende forhold, ble hans ADHD behandlet ut fra en medisinsk

forklaringsmodell. Barnas symptomer i Alvdal-saken ble sett på som medfødte autistiske trekk, og de hadde støttetiltak tilpasset denne forståelsen mens de i virkeligheten levde med grove seksuelle overgrep (NOU 2017: 12). Kanskje kan man også vurdere en PTSD-diagnose i stedet eller som et tillegg til ADHD-diagnose, med tanke på traumatisering (Underlid, Dyregrov & Thuen, 2012, s. 26). PTSD sine symptomer er gjenopplevelse av hendelsen, unngåelse av stimuli som forbindes med hendelsen, samt vedvarende høy indre aktivering. Utgangspunktet for denne diagnosen er at personen har opplevd en uventet og ekstrem hendelse, slik som fysisk mishandling, seksuelt misbruk og/eller voldtekt (Heltne & Steinsvåg, 2012, s. 47).

Med tanke på pandemien rapporterer omtrent en tredjedel av ungdom med noe grad av funksjonsnedsettelse eller ADHD/ADD om volds- eller overgrepserfaringer under tida med stengte skoler. Til sammenligning er dette dobbelt så stor andel som ungdom uten funksjonsnedsettelser. Det er også på sin plass å nevne at ungdom som allerede mottok hjelp fra barnevernet opplevde i større grad kontinuitet i oppfølgingen under nedstengingen. Rett under halvparten mente kontakten fortsatte som før, men en tredjedel sa kontakten ble svært redusert i samme tidsrom (Hafstad & Augusti, 2020).

3.0 TEORI

I dette kapitlet har det vært naturlig å innlemme barnevernets historie, samt barnevernet i Norge. Hvilke lover og regler er det som er gjeldende og ligger til grunn. Hva foregår i en undersøkelse og hvilke metoder blir brukt vil også bli presentert. Beslutningsteori som preger barnevernets beslutninger og ulike perspektiver på vold i nære relasjoner. Til sist i kapitlet kommer utfordringer ved å snakke med barn om vold og hvordan få barn til å snakke om vold.

3.1 Barnevernets historie

Norge ble det aller første landet i verden som hadde et offentlig barnevern da Stortinget i 1896 vedtok den første barnevernloven, vergerådsloven, også kalt lov om behandling av forsømte barn. Det kriminelle lavalderen ble det samme året hevet fra 10 til 14 år, noe som var bakgrunnen for vergerådsloven og en høy økning i ungdomskriminaliteten. Lovens formål var at problemene skulle forebygges og å slippe å ha mange barn i fengsel. Barna skulle altså

ikke straffes, men få nødvendig hjelp av de kommunale vergerådene eller plasseres i barne- eller skolehjem (St.meld. nr. 40, NOU 2009: 8).

Selv om det ble forbudt med fysisk avstraffelse av barn i 1972, har mye av bevisstheten rundt fysisk mishandling av barn har kommet i senere, moderne tid. Collin-Hansen (2007, s. 85) skriver at det var vanlig på slutten av 1980-tallet å fortsatt bruke vold i hjemmet med tanke på oppdragelse. Forbudet mot å bruke vold i oppdragelsen skal ha bidratt til holdningsendringer i befolkningen. Spesielt i forhold til milde former for vold har det skjedd størst endringer. I mindre grad har lover og tiltak ført til endringer for mer alvorlig og systematisk vold i familien (Dullum & Bakketeig, 2017).

Vi som samfunn mener det er allmennkunnskap å ikke utsette barn for vold, uansett om det er i nære relasjoner eller ikke, men det kom først i 2010 et absolutt forbud mot å utøve fysisk og psykisk straff som del av oppdragelsen nedfelt i Lov om barn og foreldre (barnevernloven § 30):

Barnet må ikkje bli utsett for vold eller på anna vis bli handsama slik at den fysiske eller psykiske helsa blir utsett for skade eller fare. Dette gjeld òg når valden brukast som ledd i oppsedinga av barnet. Bruk av vald og skremmande eller plagsam framferd eller annan omsynslaus åtferd overfor barnet er forbode. (BDF, 2008-2009).

Loven skal sikre at «alle barn som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid» (bvl. § 1-1, første punktum). I tillegg skal loven bidra til at «barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår» (bvl. § 1-1, andre punktum). Fra og med 1. juli 2018 ble barnevernloven også en rettighetslov (jf. Bvl. § 1-5) som gir barneverntjenesten myndighet til å gripe inn i barn og familier sitt privatliv. Der det er nødvendig kan tjenesten ta i bruk tvang for å verne barnet mot skadelig eller farlige omsorgsvilkår. Ifølge § 3-1- Barneverntjenestens forebyggende virksomhet, skal kommunen: «følge nøye med i de forhold barn lever under, og har ansvaret for å finne tiltak som kan forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer». Barneverntjenesten har spesielt ansvar for å søke avdekket omsorgssvikt, adferds-, sosiale og emosjonelle problemer så tidlig at varige problemer kan unngås, og sette inn tiltak i forhold til dette». (bvl. § 3-1).

Barn sin rett til vern mot vold er nedfelt globalt i barnekonvensjonen sin artikkel 19. Barnekonvensjonen ble ratifisert i Norge i 1991, og dermed ble Norge en del av en

folkerettslig avtale og forpliktet til å følge konvensjonen. I 2003 ble barnekonvensjonen inkorporert i norsk lov, noe som tilsier at konvensjonen gjelder som norsk lov (Aadnanes, 2020, s. 59-60). Artikkel 19 beskriver og tar for seg forebygging av misbruk:

1. Partene skal treffe alle egnede lovgivningsmessige, administrative, sosiale og opplæringsmessige tiltak for å beskytte barnet mot alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnyttning, herunder seksuelt misbruk, mens en eller begge foreldre, verge(r) eller eventuell annen person har omsorgen for barnet.

2. Slike beskyttelsestiltak bør omfatte effektive prosedyrer for utforming av sosiale programmer som yter nødvendig støtte til barnet og til dem som har omsorgen for barnet, samt andre former for forebygging, påpeking, rapportering, viderehenvisning, undersøkelse, behandling og oppfølging av tilfeller av barnemishandling som tidligere beskrevet og, om nødvendig, for rettslig oppfølging. (Aadnanes, 2020, s. 60).

3.2 Det kommunale barnevernet

Det overordnede ansvaret for barnevernet ligger hos regjeringen gjennom Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD) og statsråden. Dets ansvar er å forvalte barnevernloven, gi retningslinjer og instruksjoner for å utvikle barnevernloven, og gir tegn på hvordan landets barnevern bør drives. Det daglige og praktiske arbeidet er det den kommunale barnevernstjenesten og staten ved Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) som håndterer. Først og fremst skal barnevernstjenesten, så langt det er forsvarlig, bidra til at barn kan bli boende hjemme med egen familie. Hjelpen kan komme i form av råd, veiledning og hjelpetiltak som for eksempel støttekontakt, avlastningstiltak og barnehageplass. Er det av hensyn til barnets beste at det skilles fra sine foreldre, har barnevernstjenesten myndighet til å gjøre det. Er det ikke tvangsplassering, treffer barnevernstjenesten vedtak om omsorgstiltak (fosterhjem- og institusjonsplassering). Derimot er det fylkesnemnda som treffer vedtak angående tvang (Bunkholdt & Kvaran, 2018, s. 19).

3.2.1 Ulike prinsipper barnevernet forholder seg til

Det er fem faglige prinsipper det norske barnevernet har jobbet etter i mange år (Bunkholdt & Kvaran, s. 27). Prinsippet om barnets beste, det biologiske prinsipp, prinsippet om mildeste

mulige inngrep, barnets sin rett til deltakelse (jf, bvl. §§ 6-3 og 7-9) og prinsipper knyttet til utviklingsstøttende tilknytning (Aadnanes, 2020, s. 79).

Først og fremst skal prinsippet om barnets beste veie tyngst i alle beslutninger barnevernet tar. Barnets interesser skal settes i sentrum (Ellingsen, 2014). Dette prinsippet er ifølge Misund (2014, s. 64) ikke lett å ha som rettesnor for barnevernets beslutninger, da det er et uklart og mangetydig beslutningspremiss. I tillegg har barnevernet det biologiske prinsipp, det utviklingsfremmende tilknytningsprinsipp, det mildeste inngreps prinsipp og foreldrenes deltakerrettigheter og brukermedvirkning å forholde seg til (Misund, 2014). Misund forklarer så videre at det biologiske prinsipp dreier seg om en grunnleggende verdi om at barn skal vokse opp hos sine foreldre. Der barnet har fått tilknytning til andre mennesker enn foreldrene, gjelder det utviklingsfremmende tilknytningsprinsipp, og det vil være til skade om denne tilknytningen svekkes. Det utviklingsfremmende tilknytningsprinsipp skal i disse tilfellene gå foran det biologiske prinsipp. Det mildeste inngreps prinsipp forklares med at det ikke skal settes inn mer inngripende tiltak enn nødvendig. Forfatteren mener prinsippene kan oppleves som motstridende og i den enkelte barnevernssak legger barnevernloven ingen føringer for hvordan det skal avveies eller prioriteres mellom prinsippene (Misund, 2014).

3.2.2 Undersøkelsesfasen i en barnevernssak

Undersøkelsen i en barnevernssak (bvl. § 4-3) har til hensikt å få frem informasjon om barnets situasjon og hjelpebehov. Henviser til figur 1 innledningsvis og undersøkelsesfasen her.

- Barneverntjenesten har *plikt til* å undersøke hvis det er rimelig grunn til å anta at det foreligger grunnlag for tiltak
- Undersøkelsen skal skje *snarest*. Senest innen tre måneder, men med mulighet for utvidelse til 6 måneder ved særlige grunner
- Barneverntjenesten har *rett til* å undersøke
- Undersøkelsen skal *minst mulig skade* den det berører, *ikke være mer omfattende* enn nødvendig (Lov om barneverntjenester 1992 § 6-4)

Barneverntjenesten kan i tillegg:

- Engasjere sakkyndig
- Kreve å snakke med barnet i enerom
- Gjennomføre hjemmebesøk uten at foreldrene kan motsette seg det
- Bringe barnet til særlig undersøkelse i visse tilfeller (Christiansen, Havnen, Iversen, Fylkesnes, Lauritzen, Nygård, Jarlby & Vis, 2019, s. 24).

Hærem og Aadnesen (2008) skriver at barnevernets undersøkelse kan forstås og sammenlignes med det som foregår i forskning. Undersøkelsesfasen deles inn i tre faser; informasjonsinnhenting, informasjonsbearbeiding og konklusjon.

- i) Informasjonsinnhenting. Hvilken informasjon er det nødvendig å innhente, hvem informasjonen skal hentes fra, og på hvilken måte (kvalitativt intervju, kvantitative metoder, deltakende og ikke- deltakende observasjon). (Bunkholdt & Kvaran, 2018, s. 98-99)
- ii) Informasjonsbearbeiding. Innhentet informasjon analyseres sammen med lovgrunnlaget og barnevernsfaglig kunnskap.
- iii) Konklusjon. Skal saken henlegges eller skal det iverksettes tiltak etter vilkårene i barnevernloven?

Oterholm (1999) deler også synet på at informasjonsinnhenting i en barnevernssak kan sammenlignes med kvalitativ forskningsmetode. Anvender man kvalitativ metode i forskning vil man gjerne få frem informantens livsverden, og deres forhold til denne, og slik informasjonsinnhenting vil være nødvendig å planlegge. Selv må man ha noen tanker om hvilke opplysninger man er ute etter, noen hypoteser eller problemstillinger, og hvilke metoder som skal brukes for å samle inn data i tråd med disse hypotesene eller problemstillingene. Oterholm skriver at det ikke er gitt at kun én metode brukes, om nødvendig kan flere metoder brukes for å sikre gyldige data. Det være seg samtale, intervju, observasjon og metodetriangulering, altså innhenting av skriftlige rapporter fra ulike offentlige instanser (Juul, 2010, s. 72-73). Det er dog en særs viktig forskjell mellom en forskningsprosess og undersøkelse i barnevernet; selv om foreldrene ikke ønsker kontakt med barnevernet må de godta at barnevernet gjennomfører en undersøkelse mot sin vilje. Informanter i et forskningsprosjekt må derimot på den andre siden gi sitt samtykke (Oterholm, 1999).

Forebygging og avdekking av vold mot barn stiller store krav til samhandling og tett samarbeid mellom tjenestene. Det er viktig å snakke direkte med barnet for tilgang på informasjon om hva det aktuelle barnet eventuelt utsettes for. Derfor er det avgjørende at barneverntjenesten har kompetanse og rutiner for slike samtaler. Barn og unges rett til å bli hørt om beslutninger som angår dem blir vektlagt i FNs barnekonvensjon. Lov om barneverntjenester gir egne partsrettigheter fra 15 år, og enda tidligere i saker etter

barnevernloven §§ 4-24 og 4-26 (Hærem & Aadnesen, 2008, s. 80). Det tas beslutning om innhenting av mer informasjon når alvorlighetsgraden og hastegraden i saken er vurdert. Når man planlegger i hvilken rekkefølge familiemedlemmene skal snakkes med, og konkret hvordan samtaler skal gjennomføres, må vurdering av sikkerhet være en prioritet. Er barnet utsatt for vold fra en forelder, begge foreldrene, søsken, eller vitne til at en av foreldrene utsettes for vold, er det følgelig ulike hensyn som må tas (Heltne & Steinsvåg, 2011, s. 150). Fremkommer det påstander om vold mot barn, søsken eller omsorgspersoner i bekymringsmelding eller i løpet av undersøkelsesfasen, medfører opplysningene flere utfordringer (Solberg & Søreide, 2007; Øverlien, Hauge & Schulz, 2016). Det er i all hovedsak viktig å få avdekket om barnet utsettes for vold eller opplever vold mot sine nærmeste på nåværende tidspunkt. Voldsrutiner er utarbeidet i slike saker. Barnevernet skal varsle politiet og samarbeide med dem. Utfordringen her kan komme når det er snakk om «oppdragervold», og barnevernet skal hjelpe familien, men samtidig anmelde forholdet. Dette kan føre til en mistillit til barnevernet, både fra barn og foreldre. Undersøkelser som dreier seg om vold eller trusler om vold er emosjonelt krevende, noe som utfordrer barnevernsansattes faglige og personlige egenskaper. Et beskyttelsesbehov kan dermed inntreffe for de ansatte, noe barneverntjenestens ledelse verken har ressurser eller ansvar for å ivareta (Christiansen & Kojan, 2016, s. 88-89).

Etter samtaler, møter og observasjoner skriver gjerne den barnevernsansatte referat, der hvor forskeren ofte tar opp samtaler og intervju, og skriver det ordrett i etterkant. Referater blir gjerne bygget opp om det referenten mener er viktig, både bevisst og ubevisst.

I forskningsprosjekter redegjør man for den metodiske fremgangsmåten og drøfter funn, men det utelukkes i barnevernsrapporten hvor det deles inn i beskrivelser og vurderinger.

Barnevernsansatte har en definisjonsmakt og kan derfor fremstå som eksperter som sitter på riktig kunnskap og de riktige svarene. Oterholm presiserer barnevernsarbeiderens evne til kommunikasjon og empati som betydning for nettopp informasjonen man får i en undersøkelse. Det må skapes et klima som får foreldre og barn til å utlevere seg, dele av sine opplevelser, samt gi pålitelig og gyldig informasjon (Juil, 2010, s. 74).

Ved hjelp av teoretiske modeller forsøker man å forenkle og systematisere virkeligheten – å begrepsfeste og sette ord på opplevelser, praksis og erfaringer. På den andre siden kan teorier og modeller styre for mye av hva vi ser etter, oppfatter og forstår.

Undersøkelsesarbeidet i barnevernstjenestene i Norge organiseres ulikt. Det er forskjellige syn på bruken av standardiserte utredningsmodeller, skjønnsbaserte utredninger og former for undersøkelsesmøter. Juul (2010) beskriver at den ansatte med ansvar for undersøkelsen i stor grad orienterte seg ut fra psykologiske kunnskaper, og i liten grad ble det etterspurt informasjon om levekår eller håndtering av familiens utfordringer i et hverdagsliv. Fokuset ble som regel satt på det avvikende barnet og/eller de omsorgssviktende foreldrene (Bunkholdt & Kvaran, 2018, s. 100- 101).

Noen barnevernstjenester bruker en generalistmodell hvor den ansatte følger saker gjennom hele fasen, mens andre har en spesialistmodell som den ansatte følger bare i undersøkelsesfasen. Begge modellene kan brukes. Det er dermed ikke én utredningsmal som barnevernsmyndighetene anbefaler (Bunkholdt & Kvaran, 2018).

Ved mistanke om vold og overgrep skal barnevernstjenesten ha en aksjonsdag, og samtaler med foreldre og barn. Dette kan skje i form av å bruke nettverkskart, genogram, tegninger, illustrasjoner og dukker, i tillegg til aktuelle metoder eller manualer slik som barnesamtalen, Kvellomalen og Klemetsrudmodellen. Kort fortalt er barnesamtalen en samtalemetodikk utviklet med særlig hensyn å hjelpe barn til å snakke om vold og overgrep, men barnevernet bruker den som en generell samtalemetodikk med alle barn. Mange barneverntjenester bruker Kvellomalen som en omfattende sjekklister i forbindelse med undersøkelser.

Klemetsrudmodellen ble utviklet etter lang erfaring med vold ved et barnevernkontor i Oslo i 2008, og brukes som prosedyre for å standardisere rutinene i forbindelse med voldsmeldinger som kommer inn (Aadnanes, 2020, s. 90). Da det er lite sannsynlig at en mal passer alle saker, er det viktig at modeller og maler for undersøkelsen er fleksible siden det er ulikt bekymringsnivå blant sakene (Kjær, 2017). Samson og Willumsen (2014) mener at det kan være problematisk at barneverntjenestene utvikler egne rutiner og prosedyrer, og at det er opp til hver enkelt barneverntjeneste å selv velge hvilken metode som skal brukes i arbeidet. Å vektlegge skjønn i vurderingen av barnets beste har vært tradisjon i barnevernet, og det har vært få retningslinjer for vurdering og fokus på familiens behov. Den skjønnsmessige vurderingen fremstår som svært personavhengig og vilkårlig fra kommune til kommune (Aadnanes, 2020, s. 98-99). Godt over brorparten av landets barnevernledere i kommunene oppga i en undersøkelse at de brukte Kvellomalen eller en variant av denne som verktøy i undersøkelsessakene. Omtrent en tredjedel svarte de benyttet egenutviklede maler for undersøkelsen (Kvello, 2007).

Ifølge lov om barneverntjenester skal de ansatte i barnevernet ta beslutninger som sikrer barn mot forhold som kan skade deres helse og utvikling, beskytter barnet mot omsorgssvikt og bidrar til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår (ref. § 1-1 og § 3-1) (Christiansen & Kojan, 2016, s. 19). Med andre ord kan det sies at barnevernet skal ha en sentral rolle i å gi barn og unge best mulige og mest mulig like livssjanser. Barn skal fris fra krenkelse ved å beskytte dem mot omsorgssvikt, og samtidig skal barn gis frihet til å utnytte sine muligheter ved å tilføres hjelp og støtte. Barnevernets mandat innebærer også overfor foreldre å gi mulighet for hjelp og støtte, eller mulighet for kontroll og inngrep (Kojan, 2011, s. 16).

3.3 Beslutningsteori som preger barnevernets beslutninger

Barnevernet har som mål å ikke fatte beslutninger som preges av tilfeldigheter, moralske reaksjoner eller egne personlige preferanser. Det er viktig at barna og familiene som er involvert med barnevernet får den hjelpen som er mest mulig virksom i forhold til situasjonen og problemene de har. På grunnlag av dette bør vitenskapelig kunnskap i form av solide forskningsfunn og teoretiske modeller ligge til grunn for barnevernets beslutninger.

Barnevernsansatte jobber blant annet ut fra forskningsbasert og teoretisk kunnskap om forhold og enkeltfaktorer som beskytter og er utviklingsfremmende for barn og ungdom, likeledes som hvilke faktorer som utsetter dem for risiko og er utviklingstruende (Christiansen & Kojan, 2016, s. 20-21).

Kjølsrød (1994, s. 2014) beskriver kompleksiteten og det utfordrende ved å være barnevernsansatt som «å forvalte risiko på barnets vegne» i en situasjon farget av «handlingstvang, usikkerhet og langsiktig beslutningskontekst».

Fire ulike former for kompleksitet trekkes fram: den vitenskapelige, den normative, den menneskelige og den systemrelaterte. Å ha disse i mente kan bidra til bedre beslutningsprosesser og dermed gi et bedre utfall for barna beslutningene dreier seg om.

3.3.1 Vitenskapelig kompleksitet

De beslutninger barnevernet tar bør være forankret i vitenskapelig kunnskap. Beslutningene skal ikke preges av tilfeldigheter eller personlige preferanser, men heller av solide forskningsfunn og teoretiske modeller. Barnevernet skal handle ut ifra forskningsbasert og teoretisk kunnskap om hvilke forhold og enkeltfaktorer som beskytter og er utviklingsfremmende for barn, og hvilke som utsetter dem for risiko og er utviklingstruende.

Denne kunnskapen hjelper den ansatte med hvilken informasjon som oppbringes i en undersøkelsessak (Kojan & Christensen, 2016, s. 21).

3.3.2 Normativ kompleksitet

Barnevernet skal ta stilling til svært mange spørsmål hvor delene fra den vitenskapelige kunnskapen er tvetydig eller manglende. Verdier og normer kan da dominere beslutningene. Klasse, etnisitet, alder, bosted, religion og kjønn er eksempler på normkulturer vi finner i samfunnet og som en barnevernsansatt møter i sitt arbeid. Beslutningsgrunnlaget til de ansatte bør bestå av innsikt i menneskers tilknytning til ulike normkulturer. Vi har alle med oss egne erfaringer og verdier, og i noen familier kan man møte normer og verdier stikk i strid med egne og majoritetens normer. Disse normene kan være skadelige for barnets utvikling eller bidra til moralsk avsky og ubehag, og noen kan være ulovlige (Eide, 2016).

Minoritetskulturer kan representere en normkultur som er i strid med majoritetens normkultur. På grunn av globalisering, migrasjon og ulikhet er det et økende potensial for normativ kompleksitet og konflikt. Uenighet om barneoppdragelse kan oppstå innad og mellom ulike normkulturer, og håndteres blant annet i Trøndelags konfliktråd prosjekt «Et spørsmål om ære». Det megles mellom ungdommer og foreldre, hvor det for eksempel kan dreie seg om vold eller «oppdragervold» (Christiansen & Kojan, 2016, s. 23-24).

3.3.3 Menneskelig kompleksitet

To aspekter av menneskelig kompleksitet er relevant her. Hvilken måte mennesker kognitivt kommer fram til beslutninger på, og det relasjonelle aspektet ved beslutningsprosessen som gjør at samhandlingen mellom menneskene har stor betydning.

- Kognitive begrensninger i beslutningsprosessen

I en barnevernssak kan beslutningsgrunnlaget av og til være motstridende og skape vansker i beslutningsarbeidet. Kahneman (2013) mener vi benytter oss av to forskjellige kognitive tilnærminger når vi er stilt overfor kompleks informasjon. System 1 er det vi oftest tar i bruk i privatlivet eller yrkeslivet, på grunn av begrenset tid til handlingsvalg. Raske, intuitive forenklinger, gjerne ubevisste og stereotype slutninger, også kalt heuristikker (Simon, 1965). Faglig skjønn faller ofte inn under her. Disse slutningene er både effektive og funksjonelle, men det er en risiko for feilslutninger da de baserer seg på et begrenset utvalg av informasjonen. Vi mennesker vil gjerne identifisere oss med system 2, da denne er en grundig, langsommere, analytisk og kritisk kognitiv prosess. Når vi for eksempel møter på

noe nytt og ukjent fungerer kanskje ikke system 1, og da kommer gjerne system 2 fram. Overdreven bruk av system 2 i en barnevernssak kan føre til beslutningsvegving og handlingslammelse, og motsatt, overdreven bruk av system 1 kan bidra til fare for feilslutning og behov for nye slutninger (Christiansen & Kojan, 2016, ss. 25-26).

- Det relasjonelles betydning i beslutningsprosesser

Barnevernsansatte benytter seg av kommunikative ferdigheter og måter å forholde seg på som dels er personlighet, dels er lært gjennom utdanning og dels er bestemt av rollen man innehar, i samtaler med barn og foreldre. Samtalens løp påvirkes av hvordan disse ferdighetene og erfaringene anvendes. På et hjemmebesøk vil barnevernet trække over terskelen til det private og befinner seg da på en annen arena enn sitt eget trygge kontor. Konteksten gjør at hva som snakkes om og hvordan det snakkes endrer seg, og det påvirker ofte grunnlaget for videre kontakt. Barn og foreldre møter ofte barnevernet med en grunnstilling preget av tillit eller mistillit (Voll, 1995; Christiansen, Havnen & Havik, 1998).

Thrana (2014) trekker fram kjærlighet som en forutsetning for å kunne skape nære relasjoner i barnevernet. Kjærlighet i den forstand at barn og foreldre blir sett, forstått og gis mulighet til å vise hvem de er (Thrana, 2014; Thrana & Fauske, 2014, s. 234).

3.3.4 Systemkompleksitet

Den fjerde formen for kompleksitet som preger barnevernsansattes beslutninger er systemkompleksitet. Organisatoriske, strukturelle og politiske forhold som får betydning for avgjørelser og vurderinger i barnevernet (Kojan & Christiansen, 2016). I Norge er barneverntjenestene organisert på ulike måter, og det er ifølge overnevnte forfattere store variasjoner i hvilke måter saksbehandling og beslutningsprosesser er strukturert på. Profesjonelt skjønn er noe de fleste kommuner bruker når en bekymringsmelding skal konkluderes, i tillegg til ulike maler.

3.4 Ulike perspektiver på vold i nære relasjoner

Vold i nære relasjoner er et bredt og komplekst problemområde, med ulike perspektiver som tjener og vektlegger ulike hensikter. Lillevik, Salamonsen og Nordhaug (2019, s. 22-23) beskriver tre ulike perspektiv, et terapeutisk perspektiv, et juridisk perspektiv og et forskningsperspektiv.

Et terapeutisk perspektiv kommer til nytte når man møter og behandler mennesker som utøver eller har vært utsatt for vold. Dette perspektivet er ment å hjelpe pasienten ut fra pasientens

premisser og pasientens forståelse av det som har skjedd. Det juridiske perspektiv er nødvendig for å avgrense hva som er lovlig og ikke lovlig. Forhold som kan medføre straff reguleres av straffeloven. Straffeloven § 282 som omhandler mishandling i nære relasjoner, avgrensner og skiller mellom handlinger som er straffbare og ikke straffbare gjennom disse beskrivelsene «[...] den som ved trusler, tvang, frihetsberøvelse, vold eller andre krenkelser, alvorlig eller gjentatt mishandler [...]. Man vil gjennom det strafferettslige systemet forsøke å styre atferden i fremtiden og forebygge uønsket vold i samfunnet, samt forebygge engstelse og uro etter voldelig atferd. Forskningsperspektivet på vold i nære relasjoner er nødvendig når en forsker undersøker omfanget av vold i samfunnet. Da må man definere hva man mener med vold, slik at det ikke er noen tvil om hva man faktisk måler tilstedeværelse av.

Handlinger slik som å bli gjort narr av sine foreldre eller foresatte, ydmyket eller å få høre at man ikke får til noen verdens ting, faller som regel utenfor den strafferettslige forståelsen av vold, dog kan systematisk gjentatt verbale krenkelser rammes av straffeloven §282 om mishandling i nære relasjoner. Resultatet vil derfor være ulikt etter hvordan man definerer eller operasjonaliserer vold, ved en forskers undersøkelse av omfanget eller konsekvenser av vold (Lillevik, Salamonsen, Nordhaug, 2019, s. 22).

Barnevernet forholder seg til et barnevernsfaglig perspektiv hvor det er av hensikt å avdekke vold i nære relasjoner, barnets forståelse av dette og videre hjelp. De forholder seg også til juridiske lover og rettigheter. Primært brukes helsevesenets spesialpersonell som leger, psykologer, psykiatere og andre med kompetanse, i et tverrfaglig samarbeid for å undersøke om barn er påført skade. Barnevernsansatte havner oftere i en risikodiskurs med usikkerhet hvor det kan være vanskelig å påpeke direkte omsorgssvikt eller mishandling. Å etterforske kriminelle handlinger av en slik type eller grove forseelser er politiets ansvar. Barnevernet skal sikre så gode oppvekstbetingelser som mulig, og beslutninger om plassering av barnet utenfor hjemmet tas av retten (Marthinsen & Lichtwarck, 2013, s. 25).

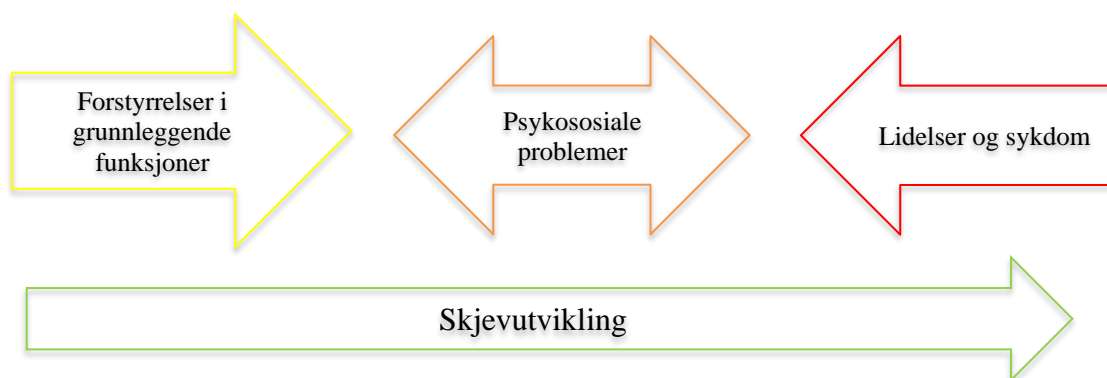
3.5 Belastende barndomserfaringer og langsiktige konsekvenser

Den amerikanske epidemiologiske studien fra 2013, Adverce Childhood Experiences (ACE) av langsiktige konsekvenser for belastende barndomserfaringer, viser at erfaringene med vold, omsorgssvikt og overgrep har innflytelse på livslang helse. Disse barna er i større risiko for avvikende utvikling enn barn som ikke eksponeres for familievold. Stresseffekten av å oppleve vold i barndommen har sammenheng med sosiale, emosjonelle og kognitive problemer. Det er større sjanse for utvikling av helseskadelig atferd, som igjen kan føre til

sykdom, uførhet og sosiale problemer i voksen alder, og ikke minst betydelig nedsatt levealder (Kojan et al., 2020, s. 13).

Tre nivåer kan kobles til inn mot samme problemkomplekset. Forstyrrelser i barns tilknytning kan for eksempel komme til uttrykk som problemer i vennerelasjoner og dermed også oppfylle kriteriene for en diagnostisk tilstand, slik som reaktiv tilknytningsforstyrrelse. Man kan også se på det som at forstyrrelser i grunnleggende funksjoner forplanter seg videre til psykososiale problemer, som dermed fører til sykdomstilstander. Modellen illustrerer et bilde av konsekvensene av vold og omsorgssvikt mot barn. Den også leses motsatt veg, hvor lidelser og sykdom kan føre til psykososiale problemer, til eksempel angst som kan føre til sosial isolasjon (NOU 17: 12, s. 32-33).

Figur 2. Konsekvensene av vold og omsorgssvikt mot barn

3.5.1 Desorganisert tilknytning

Barn utsatt for vold av omsorgspersonen har gjerne en frykt for denne personen, og atferdsmessig kan en se at barnet er skremt i uttrykk eller adferd, eller det kan vise deprimert affekt og unngåelsesatferd. Barnet lever under kronisk stress (Heltne & Steinsvåg, 2011, s. 71). Barnet passer da på at det ikke kommer andre mennesker for nært, det danner seg en indre arbeidsmodell, da dette kan være farlig ifølge barnets egne erfaringer og opplevelser. Å leve i utrygge situasjoner med vold i hjemmet kan bidra til å gi barn en u hensiktsmessig indre arbeidsmodell, noe som kommer til uttrykk gjennom mistro, avvisning eller sinne (Hutchinson & Oltedal, 2017, s. 159). Barn utsatt for vold kan ha vansker med å ha tillit til andre, og særlig der hvor omsorgspersonene har utøvd vold mot barnet kan det ha oppstått en desorganisert tilknytning. Det er derfor vanskelig å komme innpå barnet og skape en relasjon

mellom seg. For barnevernet kan det være utfordrende å skape den tilliten som trengs i møte med disse barna nettopp på grunn av denne tilknytningsforstyrrelsen (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 72).

Barn med desorganisert tilknytning kan også oppleve det som vanskelig å skape trygghet for seg selv. Noen barn kan da søke nærhet og trøst hos fremmede i stedet for hos mennesker kjent for barnet (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 71). Barnevernsproffene (2016, s. 17) anbefaler å forsøke å bygge en relasjon til barnet ved å starte en samtale om skole og hobbyer, før en beveger seg forsiktig over på mer vanskelige tema. Det skal være trygt for barnet å snakke med barnevernet, og det må man vise for å skape tillit.

Det er vanlig for barn å kjenne på lojalitet ovenfor sine omsorgspersoner, som de jo skulle hatt en god tilknytning til, og dermed kan de få dårlig samvittighet om de skaper en god relasjon til en ukjent ansatt i barnevernet. Lojalitetsproblemer er også en utfordring fordi de bygger på at barna ikke vet om de kan snakke åpent om alt til barnevernet på grunn av foreldre som ikke ønsker det. Yngre barn påvirkes lettere av foreldrene, enn eldre barn. Barna opplever i stor grad en fremmedgjøring i form av at de kun har seg selv å stole på når de har et problem som må løses. De får kanskje ingen oppmerksomhet hjemme, og kan kjenne på en skam ved å snakke om sine opplevelser (Sousa, et al., 2011, s. 7).

Solberg og Søreide (2007, s. 266) sin artikkel om «Dilemmaer og utfordringer i arbeid med barn som har opplevd vold i familien», tar opp at under samtale er det utfordrende for den barnevernsansatte å finne en god balansegang mellom hva barnet har fått til, og samtidig unngå at barnet opplever et ansvar for å ta vare på seg selv. Forsterkning av hva barnet har fått til bidrar til at det opplever styrke, evne til å klare seg og trøste seg selv. Samtalen vil ikke avdekke vold dersom barnet opplever en uhensiktsmessig balansegang hvor det må ta vare på seg selv og lukker seg for barnevernet.

Det er vanlig å kategorisere barns emosjonelle og atferdsmessige problemer som følge av familievold som internalisering eller eksternalisering. Har barnet en atferd som er overkontrollert, engstelig eller hemmet (tristhet, tilbaketrekking, angst), kalles det internalisering. Eksternalisering omfatter derimot atferd som er underkontrollert, aggressiv og antisosial (slåssing, hører ikke etter, destruktivitet). En amerikansk studie fra 2008 viser at barn utsatt for fysisk mishandling utviklet i større grad spesifikke eksternaliserende problemer, mens det å oppleve familievold uten å bli slått selv, hadde sammenheng med utvikling av internaliserende problemer (Maikovich, Jaffee, Odgers & Gallop).

Når det gjelder hvordan alder og kjønn påvirker utviklingen av atferds- og emosjonelle problemer, ble det funnet i en annen studie at konsekvenser etter familievold i førskolealder var høyst relatert til internaliserende problemer hos jenter og eksternaliserende problemer hos gutter i ungdomsskolealder (Yates, Dodds, Sroufe & Egeland, 2003).

3.6 Sosial læringsteori

Det å være vitne til vold som barn kan medføre at barn selv utvikler voldelig atferd. For å forklare skademekanismer hos barn trekkes sosial læringsteori inn som et perspektiv. Sosial læringsteori viser at via direkte imitasjon internaliseres mekanismer som styrer barnets atferd. Sigmund Freud (1856-1939) forklarte det med at barn identifiserer seg med sine foreldre, og at denne identifiseringen resulterer i å tilegne seg ytre krav, foreldres sosiale og kulturelle holdninger og verdier. Og spesielt underliggende mekanismer som identifisering med (aggressor) voldsutøver, observasjonslæring og positiv belønning. Utøves det vold i en familie av mann mot kvinne, blir de modeller for en aggressor og et offer. Dette kan føre til uønsket aggressiv og underkontrollert atferd hos gutter, samt hemmet og overkontrollert atferd hos jenter. For å oppnå det de ønsker, kan det bidra til at barn lærer seg å overtale, manipulere og bruke tvang (Heltne & Steinsvåg, 2012, s. 46).

Foreldrene er sine barns modeller og barns utvikling av emosjonsregulering skjer i samspill med foreldrene. Svak emosjonsregulering er ofte et kjennetegn hos foreldre som mishandler. Det blir vanskelig å gi barnet god læring i evnene til å registrere, forstå og styre følelser og affekter. En runddans oppstår der foreldrene provoseres og utagerer på grunn av barnets svake emosjonsregulering, og de minimerer dermed barnets muligheter til å lære seg følelshåndtering i et trygt miljø (Kvello, 2008, s. 270).

Foreldre som mishandler skårer ofte lavt på emosjonell tilgjengelighet i utviklingsstøttende samspill med barnet som støtte, ros, respondere på barnets initiativ, uttrykke positive affekter, leke og prate med barnet. Ofte er disse foreldrene kontrollerende, forstyrrer unødvendig barnets aktiviteter og opptrer fiendtlige overfor barnet (Kvello, 2008, s. 88).

3.7 Beskyttelsesfaktorer hos barn

Rapporten «Svikt og svik – Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt» (2017) trekker frem faktorer knyttet til barnets sosiale kontekst som særs viktig for beskyttelse. Trygghet, et stabilt oppvekstmiljø, støtte fra familiemedlemmer kommer først. Gode sosiale ferdigheter, selvtillit, opplevelse av å ha

innflytelse over hva som skjer med seg selv, også kalt en indre «locus of control», og et tankesett hvor positive hendelser tilskrives egenskaper hos en selv, er alle faktorer som blir i tillegg blir trukket frem som beskyttende. Høyere intelligens og kognitive evner er også trukket frem som beskyttelsesfaktorer. Individuelle faktorer kan vise til at det å være jente kan være forbundet med mer alvorlige langtidskonsekvenser. Både hva som øker risiko og fremmer beskyttelse handler dog om mer enn enkeltfaktorer. Det er hele samspillet mellom forhold ved individet og forhold ved det sosiale miljøet som spiller inn. Tidligere har man forbundet individuelle faktorer, og genetiske, med sårbarhet for senere vansker, mens det til sigende kan handle like mye om mottakelighet for påvirkning fra omgivelsene. Man kan da se en særlig negativ utvikling hos barn ved sviktende omsorg, men også særlig positivt ved god omsorg (NOU 2017: 12).

3.8 utfordringer ved å snakke med barn om vold og hvordan få barn til å snakke om det

Det som overrasker mange foreldre, er at volden ofte vil fortone seg annerledes fra barnets posisjon enn for de voksne. Der noen vil beskrive enkelte voldshendelser som bagatellmessige, vil andre kjenne på denne opplevelsen som den mest skremmende og krenkende. Aschjem, Sanna og Steinsvåg (2012) mener det er vesentlig å se familievold både separat og i sammenheng fra tre perspektiver; voldsutøvende forelders, utsatt forelders og barnets perspektiv. Der hvor ulike interesser står mot hverandre, vil barnets beste være det barnevernet skal vektlegge mest (Heltne & Steinsvåg, 2012, s. 28).

I barnevernets undersøkelse viser det seg at barnets stemme blir relativt lite hørt. Ofte hentes det inn informasjon om barnet fra andre kilder enn barnet selv, noe som både gjelder innhentede opplysninger av den barnevernsansatte og informasjon fra skole og barnehage (Hærem & Aadnesen, 2008, s. 80). Barnevoldsutvalget «Svikt og svik» gjennomgikk 25 alvorlige barnevernssaker for å kartlegge hva som ikke fungerte. Hele 13 mangler og utfordringer ble oppsummert av utvalget. Ett av disse punktene var at «samtaler med barn mangler eller har for dårlig kvalitet». I tillegg avdekker norske omfangsundersøkelser at kun 1 av 4 av de som ble utsatt for vold i barndommen hadde snakket med noen om erfaringene sine (NOU 2017: 12).

I snitt gjennomføres det tre ganger flere samtaler med foreldre enn med barnet. Dette kommer frem i rapporten «Barnevernets undersøkelsesarbeid, fra bekymring til beslutning» (Bufdir, 2019). Tankevekkende er det at rapporten også viser at i 4 av 10 barn ikke blir snakket med i undersøkelsen. Blir ikke barn snakket med får de heller ikke fortalt det viktigste eller mest

alvorlige i sin situasjon, ergo får ikke barnevernet vite om dette, og for barnet kan barnevernet kjennes lite hjelpsomt ut.

Til tider kan det oppleves som en stor belastning å jobbe med barnevernssaker. Å ta inn over seg det man som barnevernsansatt ser, hører og opplever, kan være så krevende at man ikke makter å ta inn over seg eller høre om hvor ille barn faktisk kan ha det. Slik står man som barnevernsansatt i fare for å bagatellisere barnets situasjon på grunn av at barnets smerte blir for krevende for en selv å håndtere (Hærem & Aadnesen, 2008, s. 102).

Internasjonale studier dokumenterer at fagpersoner som arbeider med barn lettere identifiserer seg med foreldrene enn med barna. Foreldrenes behov blir ofte derfor prioritert fremfor å se barnets perspektiv. For å beskytte oss selv hevder Karen Killén at profesjonelle kvier seg mot å se barns lidelser (Kvello, 2009). Begrunnelsene fra barnevernsansatte om å ikke snakke med barnet i undersøkelsen, er at de opplever at saken da blir så dramatisk at det blir en større belastning for barnet. Dette resulterer i at barnet da blir omtrent fraværende i sin egen sak (Hærem & Aadnesen, 2008, s. 80). Barnets egen historie er den viktigste og sikreste kilden til kunnskap. En sak kan gjerne starte med at et barn forteller om vold og krenkelser, men finner barnet ingen anledning til å fortelle, vil det mest sannsynlig heller ikke gjøre det (Mevik, Lillevik, Edvardsen, 2016, s. 107).

Mange av barna har fryktet det at foreldrene får informasjonen samme dag om at barnet har fortalt om vold. Redselen for hva som skulle skje etterpå og konsekvensene det medfører er den viktigste grunnen til at de nettopp ikke sier noe om det. Voksne kan generelt snakke bedre for seg, noe som gjør at barn kan føle seg maktesløse (Sanner, 2020, s. 229- 230).

Som regel må man forholde seg til benektning og bagatellisering fra barn og voksne under undersøkelser av vold i nære relasjoner. Forekomsten av vold vil bli forsøkt benektet av de som utsettes for vold og av voldsutøver, og er ikke dette mulig, vil man bagatellisere alvorsgrad og hyppighet (Phelan 2007; Henning et al. 2005; Gerbert et al., 1999).

Skamfølelse er en viktig grunn til at barn ikke sier fra om vold, de kan til og med oppleve det som deres skyld at de blir utsatt for vold og at de har gjort noe galt (Lillevik, Salamonsen & Edvardsen, 2019, s. 30). Det er viktig at saker med vold blir høyt prioritert og gjerne føre til kontakt med familien samme dag. Barn og foreldre vil være i en krise på grunn av selve episoden eller på grunn av viten om at familiens problem har kommet utenforstående til syne.

I denne fasen preges man gjerne av redsel, skyldfølelse, skam og smerte, og man kan være åpne for å snakke om volden som har skjedd for å motvirke at noe slikt skal skje på nytt. Denne muligheten svekkes etter hvert som tiden går. Situasjonen roer seg, og man håper det blir bedre, eller man kan frykte konsekvensene av å fortelle, man benekter eller bagatelliserer det som har skjedd, og ender opp med å trekke seg før barnevernet har kommet på banen (Heltne & Steinsvåg, 2011, s. 150). Taushet hindrer enhver utredning og planlegging, men ofte handler det om familiemedlemmers vurdering av egen og andres sikkerhet (Heltne & Steinsvåg, 2011, s. 149). Begrepet tabuisert traume ble introdusert av den norske psykologen Haldis Leira. Med begrepet menes det at vold i familien blir ofte fornektet og hemmeligholdt, både innad i familien og i samfunnet for øvrig (Leira, 1990).

Barnevernsansatte kan redusere benektelse og bagatellisering ved å være åpen og direkte om det en vet om det som foregår i familien, og samtidig være tydelig på egen kunnskap om å bli utsatt for vold og om familievold generelt. Tillit og trygghet skapes ved formidling av kunnskap og forståelse for situasjonen. Vissheten om at noen andre vet hva som skjer på hjemmebane, kan i seg selv redusere behovet for benektelse (Heltne & Steinsvåg, 2011, s. 152). Barnevernsproffene (2018) uttaler at barn og ungdom som lever med vold, ønsker at dette skal stoppe, men at det alltid må gjøres på en trygg måte for barnet. Det blir vektlagt av barn den beskyttelse og hjelp til å få det bedre må kunne planlegges og gjennomføres i samarbeid med dem.

Kunnskapen til endel barn om hva omsorgspersoner eller andre voksne ikke har lov å gjøre mot dem kan være mangelfull. De vet rett og slett ikke hva som er lov og ikke, har kanskje ingen voksne å betro seg til, eller vet ikke hvordan de skal få hjelp (Lillevik, Salamonsen & Nordhaug, 2019, s. 31). Heltne og Steinsvåg (2011) skriver at i forhold til barnets alder kan det gjennom ord eller atferd signalisere en tilstedeværelse av vold i nær relasjon. Det kan ikke forventes at barn skal fortelle om volden, fordi de er barn og ikke skal ha det ansvaret, i en avmektig posisjon mellom foreldrene. Foreldrene har et ansvar for at volden skal komme frem. Barnet vil gjerne behøve at enten mor eller far gir tillatelse til å snakke om volden, og at de ikke skal oppleve straff eller mer vold etterpå. Dette er spesielt vanskelig for de barna som utsettes for vold av begge foreldrene, hvor de ikke har noen å søke trygghet hos.

De fleste barn har en lojalitet overfor familien og/eller voldsutøver på tross av at de blir utsatt for vold, og de er glade i sin familie (Lillevik, Salamonsen & Edvardsen, 2019, s. 30).

Disse utfordringene skal ikke hindre barnevernet å snakke med barn, men det er viktig at barn utsatt for vold opplever:

- å få tydelig informasjon om hva som skjer her og nå
- å få informasjon om hvilke tiltak familien skal ha
- å oppleve at barnevernet følger opp familien over tid, og at de underveis blir snakket med og får informasjon (Heltne & Steinsvåg, 2011, s. 157).

Endringspotensialet til foreldrene står høyt i kurs hos flere, og det å vurdere bakgrunnen til voldens årsak, samt foreldrenes evne til refleksjon rundt egen situasjon, i tillegg til deres eget ønske om hjelp til andre metoder (Kojan et al., 2020).

Med kunnskap presentert i dette kapittelet om vold i nære relasjoner og barnevernets utfordringer, har jeg vært interessert i hva de ulike utfordringene kan være, og om det informantene sa stemmer overens med annen forskning. Dette sees nærmere på i presentasjonen av funn og drøftingsdelen av oppgaven.

4.0 METODE

Dette kapittelet redegjør for hvilke forskningsmetoder jeg har benyttet i innsamlingen av data til forskningsprosjektet mitt og for å svare på problemstillingen «Hvilke utfordringer opplever barnevernsansatte i sitt arbeid med vold i nære relasjoner i undersøkelsesfasen i meldingssaker». I det store og hele forsker man fordi man har et ønske om å framskaffe kunnskap. Jacobsen (2005, s. 15) forklarer det med at empiriske undersøkelser kan oppbringe ny kunnskap om fenomener, og hvordan disse fenomenene ser ut eller henger sammen i en viss situasjon. Gjennom intervju kunne jeg få et innblikk i informantenes horisont, men ikke nødvendigvis finne «sannheten» (Gadamer, 1999, s. 166-169).

I denne studien undersøker jeg hvordan de barnevernsansattes egne opplevelser og erfaringer er i forhold til arbeidet med vold i nære relasjoner, og jeg fikk dermed et innblikk i deres livsverden og syn på fenomenet.

Nedenfor vil jeg ta for meg de ulike delene av forskningsprosessen og redegjøre for mine valg her, samt begrunne hvorfor.

4.1 En kvalitativ tilnærming med intervju som datagrunnlag

For å finne en metodisk tilnærming til studien, var det viktig å ha en metode som egnet seg for oppgavens problemstilling «Hvilke utfordringer opplever barnevernsansatte i sitt arbeid

med vold i nære relasjoner i undersøkelsesfasen i meldingssaker». Thagaard (2002) skriver at kvalitative metoder egner seg godt når forsker vil gå i dybden på det en vil ha svar på i forhold til sitt forskningsspørsmål. Gjennom kvalitative studier vil en forstå, snarere enn å forklare, sosiale fenomen gjennom fylldige data om personer og situasjoner. Kvalitativ forskning vektlegger nærhet til det man forsker på, med en åpen interaksjon mellom forsker og informant, data i form av tekst, samt en induktiv (eksplorerende og empiridrevet) framgangsmåte heller en deduktiv (teori- og hypotesedrevet). Fokuset er på informantenes opplevelse og meningsdanning, og hva slags konsekvenser meningene har (Tjora, 2017, s. 24). Det ble naturlig at min studie skulle baseres på den kvalitative forskningsmetoden, nettopp fordi jeg var ut etter å få en dypere forståelse av hvordan de ansatte opplevde utfordringer i jobben sin, og det å få personlige svar på et så bredt fenomen som det vold er. Hvilken metode egner seg best for å få svar på problemstillingen, var såklart et spørsmål som dukket opp ved valg av forskningsmetode. Isolert sett kan man ikke avgjøre spørsmål om forskningsmetode og hva som er gode data i et forskningsprosjekt, men det må drøftes i forhold til spørsmål og betingelser for prosjektet (Engelstad, 1996; Silverman, 2001). Lyset måtte da naturligvis rettes på individets oppfattelse av dette, og den opplevelse og erfaring det enkelte individet har.

Jeg valgte en kvalitativ forskningstilnærmeelse med intervju som datagrunnlag i min studie. Det naturlig her var å innhente data fra barnevernsansatte i førstelinjetjenesten i kommunen med erfaring fra arbeid med vold. I min studie valgte jeg å anvende delvis strukturert intervju fordi jeg anså som den beste fremgangsmåten for få dybdekunnskap om fenomenet og for å kunne svare på problemstillingen. Det innebærer en profesjonell samtale med fokus på tema jeg som forsker hadde klargjort på forhånd, men samtidig åpner det for å være fleksibelt nok til at informanten kan ta opp temaer som ikke er planlagt (Thagaard, 2009, s. 88-89). Slik kunne jeg også få mer å gå på med tanke på å stille oppfølgingsspørsmål knyttet til hva informanten sier og refleksjonene som kommer til uttrykk. Spørsmål som deretter reiste seg, var blant annet hvordan jeg skulle komme i kontakt med de ansatte. I et allerede presset barnevern, med det jeg hadde fått inntrykk av var knappe tidsressurser, og så med Covid-19 på toppen av det hele. Ville noen ha tid eller ta seg tid, samt finne studien interessant nok til å stille opp på intervju? Antall informanter fra barneverntjenesten er fem stykk.

Studien er på bakgrunn av dette dedikert som en kvalitativ intervjustudie. Den kvalitative tilnærmingen i mitt prosjekt består av analyser foretatt på bakgrunn av data jeg har fått

gjennom intervju, men i andre studier kan det også innebære observasjon, feltarbeid og dokumentstudier. Dataene som forskeren analyserer og fortolker foreligger i form av tekst (Thagaard, 2003). Det tas høyde for at utvikling av problemstilling, metodevalg og analyse i kvalitative metoder kan justeres underveis i forskningsprosessen (Grønmo, 2017). Jeg har hatt intervjusamtaler med mennesker jeg har lært å kjenne bedre, fått vite noe om deres opplevelser, følelser og holdninger knyttet til det fagfeltet de jobber i. Informanten fremheves som subjektet, en person som er delaktig i det kvalitative forskningsintervju gjennom å skape forståelse og mening om vold i nære relasjoner. Selve forskningsintervjuet har som mål å skape kunnskap om gitte emne (Kvale & Brinkman, 2019, s. 20-21).

4.2 Vitenskapsteoretisk grunnlag

Hermeneutikken tilhører en vitenskapstradisjon som legger vekt på tolkningens betydning og rolle i kunnskaputvikling. Fejes (2019), Gilje og Grimen (1993) forklarer målet innenfor hermeneutikken med å forstå og tolke meningen i et datamateriale og danne ny mening av det fenomenet som studeres. Brottveit (2018) beskriver så en fortolkningsprosess gjennom tre stadier: forståelse, tolkning og anvendelse. Alle stadiene er like avhengige av hverandre. Med forskerens egen forforståelse vil forskeren reflektere over sin egen forståelse av det opprinnelige fenomenet som studeres. Forskerens forforståelse er med på å avgjøre hvordan forskeren fortolker teksten eller situasjonen. Her formuleres da en ny tekst hvor en forsøker å presentere den opprinnelige tekstens mening på en ny måte (Brottveit, 2018).

En hermeneutisk tilnærming har fokus på et dypere meningsinnhold enn det som er innlysende umiddelbart. Forståelse blir ofte betegnet som en sirkelbevegelse innenfor hermeneutisk tilnærming (Brottveit, 2018). «Den hermeneutiske sirkel» tilsier at tekstens helhet må forstås ut ifra delene, for så å finne mening og essens i hver enkelt del av teksten. Fortolkningen av datamaterialets helhet vil påvirkes av hvordan hver enkelt del blir forstått, og vice versa (Brottveit, 2018; Gilje & Grimen, 1993). Med bakgrunn i hermeneutisk tilnærming har jeg fortolket informantenes opplevelser av vold i nære relasjoner ut ifra min kunnskap og erfaring fra før, og slik forstått informantenes umiddelbare opplevelser, samt fått åpnet opp for en dypere forståelse av, og ny kunnskap om fenomenet.

Fenomenologi

Med utgangspunkt i Edmund Husserls (1962) filosofi og metode, steg fenomenologien frem, hvor det primære studieobjektet er bevisstheten og hvordan fenomener framtrer for hver enkelt fra et førstegangsperspektiv. Fenomenologien ble gjort relevant innenfor sosiologien av

Alfred Schutz (1970) som hevdet at faget bør være opptatt av hvordan samfunnsmedlemmene forstår («make sense of») verden omkring seg i interaksjon med andre. Som forsker kan man relatere en metodologisk tilnærming til fenomenologien, særlig basert på dybdeintervjuer, hvor man forsøker å få informantene til å sette ord på hvordan de forstår sin verden, knyttet til et avgrenset fenomen (Tjora, 2017, s. 27). Objektivitet er innenfor fenomenologien et uttrykk for troskap mot undersøkte fenomen. Målet er å nå fram til undersøkelsens essenser, eller fenomenets vesen, gjennom å gå fra å beskrive enkeltfenomener til å lete etter deres allmenne vesen. Husserl kalte en av metodene for å undersøke fenomenets vesen for «fri variasjon i fantasien». Et gitt fenomen varierer da fritt i dets mulige former, med andre ord; det som er konstant under de forskjellige variasjonene, er fenomenets vesen (Kvale & Brinkmann, 2019, s. 45). Ved å benytte en fenomenologisk tilnærming har jeg i studien, via informantenes utsagn i intervjuene, både fått en innsikt i deres erfaringer med og forståelse av, utfordringer i arbeidet med vold i nære relasjoner. Sett gjennom informantenes øyne har dette gitt et fenomenologisk verdensbilde – eller et virkelighetsbilde på hvordan mennesket opplever det ut ifra sin egen forforståelse (Christoffersen & Johannessen, 2012; Fejes & Thornberg, 2019). Jeg fikk et innblikk i informantenes beskrivelse av deres umiddelbare opplevelser med arbeidet med vold i nære relasjoner, og ved bruk av en fenomenologisk tilnærming har jeg forsøkt å forstå meningen med hvilke utfordringer som stiger frem under arbeidet gjennom informantenes øyne.

Sosialkonstruktivisme

Sosialkonstruktivisme som perspektiv innenfor postmodernismen har sitt fokus på språk og uttalelse sett i sammenheng med språkets funksjon. Kunnskap blir sett på som kontekstavhengig, og utformes og utfordres i relasjonen mellom mennesker (Thagaard, 2009). Berger og Luckmann (1966) beskriver at det tas avstand fra ideen om at samfunnet kan betraktes som en objektiv størrelse. Virkeligheten må sees på som samfunnsskapt i den forstand at vi forstår den på bakgrunn av ulike sosiale faktorer. Ulike mennesker kan ha totalt ulike oppfatninger av «samme» fenomen. Perspektivet søker å forstå hvordan enkelte tolkninger av virkeligheten oppnår dominans framfor andre på bakgrunn av sosiale prosesser (Tjora, Næss & Levang, 2016, s. 19-22). Vår kunnskap om verden og om oss selv betraktes som sosialt konstruert innenfor sosialkonstruksjonistisk tenkning, altså at det vi ser som «kunnskap», er forståelser vi er «blitt enige» om (Burr, 1995). Vi som mennesker blir født inn i et kunnskapsunivers der vi møter og møtes med resultatene av historiske «diskusjoner», noe

vi gjerne tar for gitt. Gjennom våre sosiale deltakelser inngår disse resultatene i kulturelle betydningssystemene (Guldbrandsen, 2006, s. 257).

Et sosialkonstruksjonistisk perspektiv vil flytte oppmerksomheten fra besværet med å kartlegge «virkeligheten» som den er, til å utforske hvordan «virkeligheten» konstrueres på en viss måte i en gitt sammenheng. En mulig framgangsmåte er diskursanalyse, hvor verden eller utsnitt av verden konstrueres gjennom diskurser. Diskurs kan oversettes til samtale eller drøfting (Guldbrandsen, 2006, s. 257). Det som kan sies om verden, både om en selv og andre, har vokst ut av måter å snakke sammen på. Nettopp dette perspektivet er så relevant for studien for det er det analysen er bygget på, nemlig en språklig utveksling mellom mennesker. Mine informanter har delt felles meningskonstruksjon ved at de «snakket et fenomen til eksistens» (Davis & Harré, 1990). Det som kan sies om verden, både om en selv og andre, har vokst ut av måter å snakke sammen på.

4.3 Rekruttering og utvalg av informanter

Datagrunnlaget består som skrevet av intervjuer med fem informanter.

Et strategisk utvalg i kvalitative studier vil si at man velger informanter med egenskaper eller kvalifikasjoner som er strategiske i forhold til problemstillingen og det teoretiske perspektivet til undersøkelsen. Thagaard (2009) beskriver at det i kvalitative utvalg ikke bør være et større antall informanter enn at det er mulig å gjennomføre dyptpløyende analyser.

Jeg hadde ikke noen krav til antall år i barnevernet, men felles for alle informantene var at de hadde jobbet flere år i barneverntjenesten, var utdannet barnevernspedagog og hadde erfaring med voldsarbeid. Informantene jobber også i ulike kommuner. Målet var å ha et utvalg av informanter som ville være med på å belyse tema og gi problemstillingen svar.

Jeg sendte ut e-post til ulike barneverntjenester med informasjonsskriv om studien.

Enkelte barneverntjenester hadde også registrert sine ansatte med navn og mailadresse på sin hjemmeside. Jeg opplevde det som enklere å få positivt svar med de ansatte jeg tok direkte kontakt med. To av disse svarte relativt kjapt og ønsket veldig gjerne å delta.

Videre fikk jeg ta i bruk mitt nettverk og fant en informant der som også hjalp meg å rekruttere to andre kollegaer av seg. Denne metoden beskrives av Thagaard (2013) som snøballmetoden, hvor det i stor grad handler om å komme i kontakt med flere informanter via andre. Deltakerne bør ifølge Kvale (2009) informeres om fortrolighet og om hvem som vil få adgang til intervju eller andre opplysninger. Et informert samtykke kan innebære at informantene deltar frivillig.

Tabell 1. Presentasjon av informantene

Informanter	Alder	Antall år i barnevernet
«Eva»	50-55 år	15 år
«Nanna»	30-35 år	10 år
«Ingrid»	30-35 år	8 år
«Maria»	40-45 år	5 år
«Jon»	35-40 år	10 år

4.4 Et kvalitativt forskningsintervju

«Hvis du vil vite hvordan folk oppfatter verden og livet sitt, hvorfor ikke spørre dem?» er et sitat hentet fra «Det kvalitative forskningsintervju» (Kvale, Brinkmann, Anderssen & Rygge, 2009). I et dybdeintervju er man ute etter informantens livsverden (Kvale, 1997), eller verden sett fra informantens ståsted. Hva er deres meninger, holdninger og erfaringer? Spradley (1979) mener at som metode er dybdeintervjuet basert på fenomenologisk perspektiv, hvor forskeren ønsker å forstå informantens opplevelser og refleksjoner over dette (Tjora, 2017, s. 114).

Jeg benyttet meg av en semistrukturert tilnærming. Spørsmålene er da utformet på forhånd, og informantene står fritt til å utforme svarene sine. Standardprosedyrer eller regler når det gjelder hvordan forskningsintervju utføres, finnes ikke, ifølge Kvale (2009). Dog skal det velges enkelte standardtilnærminger og teknikker for de ulike trinnene i en intervjuundersøkelse. Videre beskriver Kvale intervjuundersøkelsens syv faser: Tematisering, planlegging, intervjuing, transkribering, analysering, verifisering og rapportering. Fasene er ment å gjøre forskeren klar for å utføre gjennomtenkte beslutninger når det gjelder metodevalg basert på kunnskap om temaet som skal undersøkes, i tillegg til etiske implikasjoner og valgenes forventede konsekvenser for prosjektets helhet.

4.5 Intervjuguide

Intervjuguiden beskriver i grove trekk hvordan intervjuet skal gjennomføres, med fokus på hvilke tema som skal tas opp med informanten og rekkefølgen det skal skje i (Grønmo, 2017). Intervjuspørsmålene i halvstrukturert intervjuform vil være fastlagte, men informantene har fritt spillerom til svarene og sin fortelling. Ofte er det en fordel at intervjuguiden ikke følges slavisk, men at resonnementene til informantene følges.

Derfor fungerte intervjuguiden som en ledetråd, hvor enkelte informanter kunne svinge litt mellom emner. På en slik måte blir det gitt rom for utfyllende kommentarer, utdypninger og spørsmål. Samtalen mellom informant og forsker, som styres av de temaene forskeren søker å få informasjon om, er det kvalitative forskningsintervjuet (Thagaard, 2013).

Basert på problemstilling og teori ble informantene ble stilt spørsmål som for eksempel:

«Hvordan går dere frem i undersøkelser? Hvilke metoder anvender dere for å få inn informasjon? Hva legger du i begrepet vold? Snakker dere alltid med barna? Hvilke utfordringer kan det være med å få barn til å fortelle om vold? Møter dere på noen utfordringer i samtale med foreldre? Opplever du det som krevende/utfordrende å snakke med barn om vold?».

Fullstendig intervjuguide er tatt med som vedlegg til oppgaven (Vedlegg: B).

4.6 Datainnsamling og gjennomføring av intervju

Datainnsamlingen pågikk fra januar 2021 til april 2021. På forhånd av intervjuene ble det som nevnt ovenfor utarbeidet en intervjuguide. Kvale (2009) beskriver det å skape en god kontakt mellom intervjuer og informant med å lytte oppmerksomt, vise interesse, forståelse og respekt for informantenes uttalelser. Robson (2002) har noen «sjekkpunkter» som jeg fulgte, og som er viktig å ha klart for seg før et intervju om hvordan intervjuer skal forholde seg:

1. Studiens formål må forklares, og fortell hvorfor nettopp informanten ble valgt
2. Forsikre informanten om anonymiteten i den skrevne rapporten som er et resultat av studien
3. Indiker at informanten noen ganger kan reagere på spørsmålene, kanskje oppfattes de som vanskelig å gi svar på, dumme og lignende. Presiser at det ikke finnes noen rette eller gale svar, og som forsker er man bare interessert i informantens egne meninger og personlige opplevelser
4. Informanten kan ta seg den frihet med tanke på å avbryte, kritisere spørsmål eller be om oppklarende spørsmål
5. Intervjuer bør presentere seg selv, sin bakgrunn, utdanning, erfaring og interesse rundt forskningstemaet
6. Intervjuer bør også spørre informanten om lov til å ta opp intervjuet, og forklare sitt ønske med det

Informantene fikk velge hvor intervjuet skulle gjennomføres. På grunn av Covid-19 ble tre av intervjuene holdt digitalt over Teams, og to intervju holdt på arbeidsplassen til informantene,

på kontoret og på et møterom. Noen av informantene syntes det å skulle møtes over Teams kunne bli litt «kunstig» eller rart, var ikke vant med dette, og ville derfor heller møtes ansikt til ansikt. Noe som selvfølgelig var helt greit, og jeg kunne si meg enig i deres syn på at det var på en måte mer avslappende å møte noen ansikt til ansikt.

En informant grudde seg også litt til å ta det digitalt, men vi kom fort inn i det ved gjennomføringen av selve intervjuet og det ble en mer avslappet stemning. To av informantene mente det å møtes digitalt var ganske så praktisk da de hadde hjemmekontor.

Den siste informanten måtte sette av tid på fritiden sin på grunn av en allerede presset timeplan på jobb, men syntes prosjektet virket for interessant til å skulle takke nei.

Jamfør Robson (2002) begynte jeg intervjuet med å informere om prosjektet og en presisering av taushetsplikten. Det ble også presisert at de hadde rett på å trekke seg fra studien om de måtte ønske, uten å måtte begrunne sitt valg. Samtykkeerklæringen ble underskrevet av de jeg møtte personlig.

Jeg opplevde det som om at alle informantene virket å synes studien var spennende, men også at en del opplevde vold som et vanskelig tema og var redd for å virke for bastant i sine uttalelser angående barn og deres familier. Halvveis i intervjurunden merket jeg at jeg slappet mer av og ikke tviholdt like mye på intervjuguiden, og dermed fikk jeg et bedre fokus på kandidatene. Dette tror jeg kanskje bidro til en mer avslappet stemning blant informantene også. Tjora (2017, s. 158) påpeker også dette med at intervjuerne vil «modnes» med intervjuguiden, da gjerne etter 2-3 intervjuer at man frigjør seg fra den i betydelig grad. Slik blir det enklere å engasjere seg 100 prosent i samtalen mellom forsker og informant. Hvert intervju varte fra 40 minutter til rett over en time. Jeg ledet an med spørsmål og informantene svarte utbredt og åpent.

Under intervjuene ble det brukt godkjent båndopptaker for å få med seg alt som ble sagt, med tillatelse NSD, samt tillatelse for opptak på Teams. Bruken av lydbåndopptak gjorde at jeg kunne konsentrere meg om å være i samtale og samtidig ikke forstyrre informantene med for mye notering underveis. Noe notering ble dog gjort for å understreke viktige sitat eller poeng. I tilfelle båndopptakeren ikke skulle fungere, anbefaler Thagaard (2003) at man bør ha notater i tillegg til lydbånd som en ekstra sikkerhet. Informantene ble eksplisitt spurt om det var greit med opptak av intervjuene, samt informert hvor lenge opptakene skulle oppbevares og når de skulle slettes, noe alle ga samtykke til. Bruken av båndopptaker gjorde transkriberingene mye lettere.

Intervjuene ble foretatt med såpass mange dager mellom hvert enkelt at jeg fint rakk å transkribere intervjuene underveis. Faktisk så kjapt som mulig etter avsluttet intervju, siden jeg visste dette kom til å ta tid, lengre tid enn jeg egentlig trodde (!) og for å ha intervjuene friskt i minne. Ved transkriberingen noterte jeg alt som ble sagt, både av meg og informantene. Dette var også en fordel med tanke på å komme i gang med koding.

4.7 Analyse av intervjuene

Analysen skal være brobygger mellom råmaterialet og resultatene, og derfor organiseres, sammenfattes og fortolkes materialet vi har innhentet (Malterud, 2011).

Thagaard (2002) mener at det i kvalitativ forskning er flytende overganger mellom innsamling og analyse. Det stilles spørsmål til materialet med utgangspunkt i problemstillingen, og ved hjelp av refleksjon kan det gjengis og identifiseres kjennetegn og mønstre som vil være svarene. Vår teoretiske referanseramme og betydningen av for forståelsen skal i forhold til empiriske funn avklares. Resultatene drøftes så i sammenheng med foreliggende teorier (Malterud, 2011).

Jeg har valgt å bruke tematisk, induktiv analyse som min kvalitative analysestrategi. Ifølge Johannessen, Rafoss og Rasmussen (2018) er denne analysestrategien studentvennlig, grunnleggende og fleksibel. Psykologene Virginia Braun og Victoria Clarke (2006) lanserte tematisk analyse som en distinkt tilnærming til kvalitativ analyse. I analysen har jeg sett etter temaer (grupperinger av data med viktige fellestrekk) i dataene mine. Slik ble det orden i dataene, samt lettere å identifisere nye sammenhenger i dem. Temaene skal til sammen svare på forskningsspørsmålene, og nettopp slik kom jeg i havn med mine forskningsspørsmål og deretter svar på disse.

Jeg har fulgt fire faser av den tematiske analysen – forberedelse, koding, kategorisering og rapportering (Johannessen, Rafoss & Rasmussen, 2018):

1. Forberedelse. Her skaffet jeg meg data og oversikten over det
2. Koding. Fremhevet og satte ord på viktige poenger i dataene
3. Kategorisering. Dataene ble delt inn i mer generelle temaer
4. Rapportering av temaene og deres innhold.

I arbeidets første fase forberedte jeg meg ved å lese over transkripsjonen av datamaterialet i all sin helhet, gjentatte ganger, og noterte underveis for å bli så godt kjent med intervjuene som mulig. I neste steg gikk jeg over til kodefase. Det enkleste og mest systematiske for meg ble å skrive ut dataene mine, for så å lese over dem med penn og markeringstusj. Underveis i kodingen stilte jeg meg spørsmål som «hva handler dette om?» og «hvilke utfordringer er knyttet til det å snakke med barn?», jeg spisset altså spørsmålene dess lengre ut i kodingen jeg kom. Jeg markerte viktige poeng og utsagn, for å fremheve det jeg opplevde som viktig i mine data. Stikkordoppsummeringer var også nyttige å bruke i tillegg til mine refleksjoner som ble notert. Hva henger sammen og hva skiller seg fra hverandre. Intervjuene ble gjennomgått flere ganger slik at ikke relevant kunnskap til gruppene skulle bli oversett. Neste trinn gikk ut på å sortere svarene i ulike bolker eller å kategorisere det jeg fant. Jeg endte opp med 3 temaer (med underkategorier) som var i tråd med min problemstilling.

- Utfordringer innad i barnevernet
  - Vold
  - Covid-19 – en forsterkning av utfordringer
  - Kunnskap og kompetanseheving
  - Tidspress og knappe ressurser
- Risikofaktorer og utfordringer blant barn og deres foreldre
- Utfordringer i en undersøkelsessak ved å snakke om vold med
  - Barn
  - Foreldre

Rapporteringen av temaene kommer frem i resultatdelen av studien. Målet her er å skrive frem svarene på forskningsspørsmålene og problemstillingen min. Temaene blir presentert ett etter ett med underoverskrifter. Rekkefølgen på temaene er forsøkt presentert med en naturlig flyt mellom hvert tema, og som ivaretar leserens interesse. Hvert tema er innledet med å fortelle generelt hva det dreier seg om, med påfølgende undertemaer som utbroderer og nyanserer beskrivelsen (Johannessen, Rafoss & Rasmussen, 2018, s. 305).

Naturlig nok ble materialet tolket ut fra mitt eget faglig ståsted, og det jeg mente var relevant ble båret videre i prosessen. Intervjuene med informantene ble transkribert på en troverdig og riktig måte, ved å gjengi i oppgaven konkret det de sa. Alt ble skrevet på bokmål for å anonymisere mest mulig.

4.8 Forskningsetiske vurderinger

Man kan på mange måter si at en intervjuundersøkelse er en moralsk undersøkelse. Moralske spørsmål er knyttet til både intervjuundersøkelsens midler og til dens mål. Samspillet mellom menneskene i intervjuet påvirker intervjupersonene, og kunnskapen som kommer til liv i intervjuet påvirker dermed vårt syn på menneskets situasjon. Derfor er intervjuforskningen fylt med moralske og etiske spørsmål, da spesielt med hensyn til de komplekse forholdene som er forbundet med å utforske menneskers privatliv og publisere beskrivelsene offentlig (Kvale & Brinkmann, 2009).

Tre krav i forskningsetikken reiser seg i forholdet mellom intervjuer og informant; krav om informert samtykke, krav på privatliv og krav på å bli korrekt gjengitt (Jacobsen, 2005, s. 43). Dette har jeg vært bevisst på gjennom hele studien. Før jeg kunne begynne med innhenting av data, ble prosjektet meldt til NSD (Norsk senter for forskningsdata) med tanke på innhold av personopplysninger og bruk av lydopptak under intervju. Meldeskjema ble godkjent, men det måtte legges inn en liten endring på opptak av intervjuer; Teams som godkjenning av enhet som kunne brukes. NSD var rask med å godkjenne denne endringen og rekrutteringsprosessen og intervjuer ble gjennomført fortløpende. Fikk en utsatt tid på en måned, så totalt tre måneder for innhenting av data.

Tre temaer knyttet til kvalitative studier med tanke på forskningsetiske vurderinger trekkes frem: anonymitet, samtykke og informantenes integritet (Repstad, 1998).

Som forsker er det viktig å være tydelig på at aspekter som konfidensialitet, tillit, respekt og gjensidighet skal prege forskningsarbeidet og kontakten med deltakerne i prosjektet (Tjora, 2017). Informasjons- og samtykkeskjema ble sendt ut til informantene på forhånd.

Informasjonsskrivet beskrev prosjektets tema, hensikt, tidsperspektiv, intervjuets art, bruk av båndopptak, anonymisering, taushetsplikt, resultatformidling, retten til å ombestemme seg og makulering. For å sikre at informantene ikke blir gjenkjent i oppgaven, er de anonymisert i den grad at deres navn, alder, arbeidssted- og kommune er anonymisert, omskrevet og fjernet. Jeg forholdt meg til et godt prinsipp om å formidle tilbake til deltakerne undersøkelsens resultater, av respekt for den tid og innsats de har tilgodesett prosjektet, men også fordi det kan gi meg konstruktive tilbakemeldinger til refleksjon og videre forskning (Tjora, 2017, s. 140).

4.9 Vurderinger av prosjektets pålitelighet og gyldighet

Tjora (2017) peker på indikatorer som pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet, som ofte brukt på kvalitet i kvalitativ forskning og dens empiri. Pålitelighet dreier seg om intern logikk eller sammenheng gjennom hele forskningsprosjektet – undersøkelsen på være til å stole på. Gjennomføringen av undersøkelsen må være gjort på en troverdig måte, en måte som vekker tillit. SDI-modellen underbygger påliteligheten med tydelige krav til datagenerering, kriterier for hvordan analysen skal utvikles fra empiri, og på hvilken måte teorier skal gjøres relevante på et mer abduktivt stadium senere i arbeidet (Tjora, 2017, s. 231).

Generaliserbarhet er en undersøkelses gyldighet utover de tilfeller som har vært utforsket. En innvending som er vanlig mot intervjuforskning er at det er for få informanter til at resultatene kan generaliseres (Kvale & Brinkmann, 2018, s. 289).

Det kan sies å ha både svakheter og styrker med denne studien. I og med at mitt utvalg består av et relativt lite utvalg av informanter, fem stykk, er ikke dette et representativt utvalg. Derfor er det slik at mine funn ikke vil være direkte generaliserbare, men kan fremstå som en indikator på hva som kan gjelde. Dog trenger ikke det å sette begrensninger for å få informantenes beretninger, synspunkter og vurderinger, som er i tråd med hensikten i min studie. Naturalistisk generalisering innen kvalitativ forskning tilsier at man i rapporteringen av forskningen kan redegjøre godt nok for detaljene i det som er studert, til at leseren selv kan vurdere hvorvidt funnene vil ha gyldighet, da muligens til leserens egen forskning (Tjora, 2017, s. 239).

Målet mitt var å kunne svare på problemstillingen min ved å innhente relevant data og inkludere data som var av relevant betydning. Deretter vurderes fordeler og ulemper ved innsamlet data. Prosjektets gyldighet dreier seg om en logisk sammenheng mellom prosjektets utforming og funn, og de spørsmål som søkes svar på.

Samfunnsforskere kan møte på utfordringer i forsøk på å forstå og fortolke menneskelig atferd med at vi tillegger handlinger og andre fenomener mening. Som mennesker har vi alle oppfatninger om hvem vi er og hvem vi ønsker å være, og vi har synspunkter på hvordan samfunnet er, og hvordan det bør være (Slettebø, 2008). Opplevelsene og erfaringene til de barnevernsansatte må sees i lys av dette. Det er mulighet for at informantene i min studie har ønsket å minske sitt syn på utfordringer, eller overdrive, for å belyse problemstillingen. Deres egen atferd og perspektiv på barnet eller foreldrene i en krevende jobbsammenheng stemmer kanskje ikke overens med hvordan informantene ønsket å fremstille seg i en samtale

med intervjuer. Man forholder seg i fenomenologiske studier til spørsmålet om informantene er rasjonelle aktører ut ifra barmhjertighetsprinsippet (Gilje & Grimen, 1993). Det tilsier at jeg er mest mulig barmhjertig i mine tolkninger og at jeg at det de ansatte forteller er sant. Mine fortolkninger er basert på min egen dømmekraft og egne erfaringer, noe som alltid vil revideres i lys av ny informasjon. Min forforståelse vil også kunne påvirke mitt resultat i studien, da gjennom valg av teori, mine beskrivelser, analyse og tolkning.

Informantenes beretninger har jeg valgt å tro på, og dermed anser jeg forskningen som valid på dette området. Under hele prosessen med masteroppgaven var det nødvendig å se på validiteten fortløpende. Etter Kvale og Brinkmann (2010, s. 246-264) ble validiteten ble vurdert i syv stadier: tematisering, planlegging, intervju, transkribering, analysing, validering og rapportering.

5.0 RESULTATER OG DRØFTING

I denne delen av oppgaven vil resultatene fra min studie presenteres og drøftes. Mine analyser av de kvalitative intervjuene gir et innblikk i hva barnevernsansatte selv ser på som utfordringer når det gjelder å jobbe med vold i nære relasjoner i en undersøkelsesfase. Hensikten min har vært å undersøke hvordan fagfeltet selv opplever utfordringene i sitt eget arbeid. De tre temaene som fremkom gjennom analysene, danner strukturen for kapitlets oppbygging. For hvert tema presenteres først en generell beskrivelse av hovedfunnene som blir eksemplifisert med sitater fra informantene som jeg mener er illustrerende for fenomenet og dets utfordringer. Deretter drøftes funnene innen hvert tema i lys av tidligere forskning (kapittel 2), anvendt lovverk og teori (kapittel 3). Utfordringene kommer i form av hvordan de barnevernsansatte opplever sin kunnskap og kompetanse med vold i nære relasjoner og minoritetsfamilier i barnevernet, tidspress, utfordringer fra covid-19, risikofaktorer ved barn og foreldre, og det å snakke med barn og foreldre. Analysen og drøftingen starter med hvordan de barnevernsansattes generelle oppfatning av begrepet eller fenomenet «vold» er, og hvordan de ser på egen kompetanse med å jobbe med vold i nære relasjoner. Dette har jeg skrevet inn som en underkategori under første tema – utfordringer innad i barnevernet.

5.1 Utfordringer innad i barnevernet

5.1.1 Vold

Det første forskningsspørsmålet handler om hvordan barnevernsansatte forstår begrepet vold. Barnevernet er avhengig av at ansatte og privatpersoner som er bekymret for et barns situasjon tar kontakt med dem. Når det kommer inn en bekymringsmelding til barnevernet

angående vold, uavhengig om meldingen er muntlig eller skriftlig, og uavhengig av hvem meldingen kommer fra, har barnevernet plikt til å undersøke etter barnevernloven § 4-3.

Vold har ingen entydig eller endelig definisjon, men kategoriseres inn i ulike former for vold: fysisk, psykisk, seksualisert, materiell, økonomisk, sosial, oppdragervold og æresrelatert vold. Per Isdals (2000, s. 36) definisjon av vold trekkes frem igjen: «[...] enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje, eller slutte å gjøre noe han eller hun vil».

De barnevernsansatte er enige om at vold er et vidt begrep og kan være ganske mye. Følgende sitater viser hvordan de alle trekker først og fremst inn fysisk vold i sin forståelse, da dette er den voldstypen de oftest får bekymring om og lettere legger merke til, enn for eksempel psykisk vold eller andre typer vold.

Vold er så ulikt og så mye. Det er et veldig vidt voldsbegrep, alt er ulovlig, og hvilken type vold det er snakk om. Strekker seg fra å rive i ørene, knipse, slå med gjenstander, risting, harde slag og babyer som blir ristet. Ikke nødvendigvis grov vold, men mye «hardt», selv om det ikke etterlater store merker (Nanna).

Det er ulike typer av vold, men vi får inn mest fysisk vold. Sjeldent det er psykisk eller grov vold. Det er vold som skjer i ren frustrasjon som kommer inn, mye oppdragervold som skjer i oppdragerøyemed (Eva).

Jeg tenker på vold som all fysisk kontakt som går over streken på en måte. Barnet hører kanskje ikke etter, man har dårlig tid, og derfor bruker man fysisk makt for å få barnet til å høre etter, gjøre som man sier (Jon).

Hva er vold ja. Det er interessant å ta den diskusjonen hva vold egentlig er, fordi vi tenker det er fysisk og psykisk (Ingrid).

Vold kan være utrolig mye! Vi har oppdragervold, vold fra andre kulturer som regulerer barna med en smekk på rumpa, skammekrok, ta hardt i arma. Vi har mindre av styggere, grovere vold, men det finnes jo også. Føler det er en stor spredning, erfaringsmessig, i alle samfunnslag (Maria).

Flere av informantene nevner at foreldrene kan ta hardt i armen, ørene, slå på hånda, og kanskje enda verre til der at barnet må legges inn. For et barn vil det helt klart oppleves som skremmende å bli holdt i kinnene for å tvinge det til øyekontakt. Særlig om det blir gjort av en stor mann som i tillegg har en høy stemme.

Informantene nevner også psykisk vold, men at det er sjeldent det kommer inn bekymringsmeldinger på det. Å få tak på de barna som utsettes for psykisk vold i like stor grad som de barna som blir utsatt for fysisk vold, oppleves som en utfordring da det er vanskeligere å stadfeste eller dokumentere. Nanna forklarer:

Det er så vanskelig å få tak på psykisk vold i forhold til fysisk. Jeg tenker det er en stor andel som blir utsatt for psykisk vold, og ikke minst være vitne til foreldrene som utsetter hverandre for psykisk vold.

Informantene forteller at barna har lettere for å si ting som skjer fysisk slik som: «mamma og pappa tar meg hardt i armen eller ørene, slenger meg på senga, blir veldig sint og da blir jeg redd» enn: «mamma forteller meg at jeg ikke duger til noe eller er dum og vil ikke ha meg». Det er altså ikke de utsagnene informantene opplyser om at de får flest bekymringsmeldinger om.

Informantenes utsagn om fysisk og psykisk vold kan relateres til at man er mer opptatt av den fysiske volden enn den psykiske. Det har en sammenheng med at den psykiske volden er vanskeligere å oppdage og dokumentere, noe som igjen gjør det vanskeligere å håndtere for barnevernsansatte (Aadnanes, 2020, s. 38). Det finnes også lite studier som tematiserer psykisk vold, og publikasjoner som omhandler barnevernets forståelse av vold, omhandler kun fysisk vold (Kojan et al., 2020).

Det å være vitne til vold som barn kan medføre at barn selv utvikler voldelig atferd. Freud (1915) forklarte det med at barn identifiserer seg med sine foreldre, og at denne identifiseringen resulterer i å tilegne seg ytre krav, foreldres sosiale og kulturelle holdninger og verdier. Spesielt underliggende mekanismer som identifisering med voldsutøver, observasjonslæring og positiv belønning. Utøves det vold i en familie av mann mot kvinne, blir de modeller for en aggressor og et offer. Dette kan føre til uønsket aggressiv og underkontrollert atferd hos gutter, samt hemmet og overkontrollert atferd hos jenter. For å

oppnå det de ønsker, kan det bidra til at barn lærer seg å overtale, manipulere og bruke tvang (Heltne & Steinsvåg, 2012, s. 46). Maria sier:

Mange av de her utsetter kanskje ikke ungene sine for vold, men foreldrene har utsatt hverandre for vold og ungene har vært vitne til det.. noe vi vet er veldig skadelig.

Adverse Childhood Experiences (ACE) fra 2013, viser at stresseffekten av å oppleve vold i barndommen har sammenheng med sosiale, emosjonelle og kognitive problemer. Sjansen er større for å utvikle helseskadelig atferd, som igjen kan føre til sykdom, uførhet og sosiale problemer i voksen alder, og ikke minst betydelig nedsatt levealder, enn barn som ikke eksponeres for familievold (Kojan et al., 2020, s. 13). Ingrid nevner også barn som er vitne til vold mellom foreldre og hvordan de kan påvirkes av dette, hun sier:

Det er jo like skadelig for barn å se far slå mor, som om barnet selv skulle blitt slått. Det kan by på mange problemer som følger det senere i livet som for eksempel helseutfordringer, angst og problemer med det sosiale.

Oppdragervold, frustrasjonsvold, ble også nevnt mye av informantene, og de forteller at det kommer inn flest meldinger på dette. De beskriver det som «foreldre som bruker vold som maktmiddel i mangel på andre verktøy». Informantene forklarer dette med at foreldrene mangler altså andre verktøy for å håndtere barna, og de utøver vold i såkalt oppdragerøyemed. Foreldrene bruker makt for å få barna til å høre etter. Noen barn har dermed opplevd at det har ført til en bagatellisering av alvoret i situasjonen angående oppdragervold eller kulturelt betinget vold. Til dette har barna en klar og tydelig beskjed: Vold er vold, og det gjør like vondt for Ola som Mohammed å bli slått (Sanner, 2019, s. 232). Fra informantene i «Barnevernets arbeid med barn og unge som har erfart vold og overgrep i nære relasjoner» (2020, s. 33) deles det at de ikke vurderer såkalt oppdragervold annerledes enn andre typer vold, men det kan være vanskelig å skille disse to typene fra hverandre. Dog er de fleste informantene enige om at denne type vold kan være mer forståelig og mindre skadelig, og har mer endringspotensiale enn «grovere vold» i høyklassen som de kaller det.

Minoritetskulturer er ganske høyt representert. Det er veldig mye type problematikk med barn som har blitt «mer norsk» enn foreldrene. Foreldrene bruker metoder som ikke er forenelig med hva som er lov og greit i Norge (Maria).

Jeg tenker det er ikke nødvendigvis et flertall av innvandrerfamilier som har vold i nære relasjoner, men vi ser ofte at de har litt uhensiktsmessige strategier fordi de har blitt oppdratt i en helt annen kultur der de kommer fra (Ingrid).

Det kan skje at vi tar i fra de den ene strategien de har, så har de barn som ikke hører etter og som strever.. da er det litt fritt vilt egentlig her og der. Da er det viktig å følge de tett opp etterpå, fordi de står uten strategier til å sette grenser. Det er klart, det er vanskelig (Nanna).

En av informantene hadde diskutert dette temaet på jobb med sine kollegaer. Det å eventuelt skulle ha barn selv og flytte til et land hvor det faktisk er normalt og lovlig å bruke vold i oppdragelsen. I de landene som det er vanlig å anvende oppdragervold er det kanskje ikke nødvendigvis vold som lager store merker heller.

Så kommer man dit og ungen din vokser opp i en kultur hvor det er slik at man på en måte får barna til å høre etter, og så skulle du gått rundt og snakket og forklart.. da har du kanskje ikke fått til å oppdra barnet ditt etter den kulturen du heller. Sånn at det er jo vanskelig å snu da.

Informantene opplyser om at minoritetsfamilier som bruker vold gjerne er velvillige til å lære andre måter å oppdra ungene sine på, og noen mener de til og med er mer velvillige enn norske familiene. Noen mente det virket som det var mer vold blant minoriteter, mens andre ikke hadde lagt merke til noen forskjell. Dette kan jo komme av hvilken kommune, bydel og lignende informantene jobber i, der noen kanskje skiller seg ut med et større trykk på innvandrere og minoriteter i visse bydeler.

5.1.2 Covid-19 – en forsterkning av utfordringer

Som nevnt innledningsvis har covid-19 gitt mange en utfordrende tid. Det er ifølge SSB rapportert økt antall bekymringsmeldinger, da er det nærliggende å tro at informantene også har fått kjenne på dette under denne perioden. En av informantene kunne uttrykke en bekymring for om vold i nære relasjoner ville bli fanget opp under nedstengninga, i og med at barna ble sittende hjemme sammen med foreldrene som utsatte de for nettopp dette. De fleste informantene merket ikke en stor økning av bekymringsmeldinger den første perioden,

nettopp da på grunn av at barna var hjemme og ikke på skolen. Flere informanter tenkte at de hadde fått mer av rapporteringen av de alvorligere sakene, etter pandemiens nedstengning, og gjenåpning igjen. De hadde samme antall voldssaker og bekymringsmeldinger, men uttrykte et rykk i alvorlighetsgraden angående vold i nære relasjoner.

Ja, vi merket ikke så mye i vår (2020), men vi har hatt en eksplosjon i høst. Tror vi økte med 70% på meldinger fra september til november, sammenlignet med forrige år (Eva).

Jeg vet at da det var nedstengt var det mindre bekymringsmeldinger, mener jeg. Så kom det en periode med veldig mye. For eksempel har *navn* bydel hatt en enorm økning i bekymringsmeldinger, det har vært helt hinsides (Maria).

Vi hadde en økning i meldinger fra april – mai tror jeg (Nanna).

Jon mener det har vært en klar økning i antall bekymringsmeldinger, også når det gjelder vold. På grunn av alle meldingene som kom inn i høst, skulle barneverntjenesten hans få ekstra ressurser, eller «corona-ressurser» som han kalte det. Det hadde de midlertidig ikke sett noe til ved intervjuets start. Som et svar på hva denne utfordringen med økt trykk på å melde fra til barnevernet kan bunne i, mente Jon at det kan tenkes man generelt har vært redd for at sårbare barn har fått det verre under corona, men at det kanskje til syvende og sist har vært med på å utløse at det har kommet frem. Informantene opplyser om at trykket har vært for stort i mange familier, noe som preger undersøkelsessakene, både med tanke på barn utsatt for vold og vitne til vold mellom foreldre. Dette hadde ofte en sammenheng med økningen i russaker, noe som igjen henger sammen med vold. Maria delte også dette synet:

Kanskje ting har blitt verre for unger under covid. De har vært hjemme, kanskje rakner det litt, noe som gjør at flere sier i fra når de får muligheten til å si fra. Kanskje skolen får et ekstra fokus på det å spørre mye om det her når ungene kommer tilbake, det kan være en mulighet. Mer fokus på det.

For det blir tydeligere og mer av det kanskje. Det er lett å tenke en familie hvor de har det vanskelig fra før og hvis de blir sittende med hjemmekontor.. det hele topper seg, ting blir i alle fall ikke bedre (Eva).

Vi tenker det har en sammenheng med nedstengninga i vår. Det er flere saker som går på vold, rus og psykisk helse. Derfor har vi utlyst to nye stillinger, da vi ikke har kapasitet selv til å ta alt (Eva).

Nanna tror folk har vært mye mer hjemme og hørt mer av hva naboene bedriver tida si med, i og med at det hadde kommet flere meldinger fra naboer enn tidligere. Da gjerne i form av undersøkelser hvor naboer har meldt om hyling og skriking. Foreldrene innrømmer gjerne at det har gått over stokk og stein, kjeftbruken har gått opp, men at de ikke har tydd til fysisk vold. Familier sitter oppå hverandre hele tiden, kanskje i en liten leilighet, ungene er lei og foreldrene er lei.

Vi hadde en sak der naboen tenkte at det hørtes ut som det gikk over styr, også er det en trassig unge som de har begynt litt seint med å sette grenser for.. som går ut på balkongen og hylar og skriker når hun ikke får viljen sin.. for hun vet det er ubehagelig for foreldrene og da gir de etter. Mye som kan virke ille, og vi vet aldri hva det bunner i. Det kan komme inn som en bekymring på vold og så konkluderer vi allerede på dag en at det ikke er det.

Alt i alt virker det å ha vært en økende andel bekymringsmeldinger som har kommet inn etter gjenåpningen av samfunnet, og på undersøkelser konkluderer de ansatte med at det ikke alltid er vold det dreier seg om, men svært ofte frustrasjon og kjeftbruk. Ting er ikke alltid slik de først virker å være, men det bør vel tolkes som et trygghetstegn at folk er «våkne» eller obs på sine medmennesker og viser et ansvar for barn de muligens tror blir utsatt for vold eller er bekymret for. Å melde en gang for mye er bedre enn å melde en gang for lite, sier mange av informantene. Samtidig har vold og sårbare barn vært et større fokusområde for barnehager og skoler, som igjen kanskje bidrar til mer åpenhet rundt temaet og en lettere eller lavere terskel for barn å si i fra til noen om det som skjer. Barn lærer å sette ord på hva som egentlig skjer og at dette er feil og ikke lov av voksne, eller noen andre å utøve.

5.1.3 Kunnskap og kompetanseheving

En sentral svakhet som trekkes frem ved barnevernets arbeid med vold i offentlige utredninger og tilsyn er en manglende kompetanse (Bufdir 2016; Helsetilsynet 2019; NOU 2017: 12). Barnevoldsutvalget (NOU 2017: 12) peker på flere forhold som utgjør bakgrunnen

for svikt i barneverntjenestens kompetanse – kompetanse og rutiner når det gjelder å snakke med barn om vold og omsorgssvikt, å avdekke og gjøre sikkerhetsvurderinger.

Det kommunale barnevernet, barnevernsvakta og det statlige barnevernet har etterspurt mer kunnskap om og metoder for arbeid med voldsutsatte barn. Solid kunnskap og systematiske rutiner vil kunne fremme bedre hjelpeprosesser for de som opplever volden og samtidig gi en opplevelse av trygghet for den ansatte som skal jobbe med disse sakene. Når det gjelder igangsetting og organisere nødvendige kompetansehevingstiltak har barnevernsleder en sentral rolle (Heltne & Steinsvåg, 2011, s. 142-143).

Informantene sier det av og til kan oppleves å være utfordrende å jobbe med vold i nære relasjoner i forhold til eget kunnskapsnivå, men at de snakker sammen og diskuterer med resten av teamet på jobb. Selv om det drøftes underveis på akutt dager, kjenner de ansatte på det ansvaret de selv sitter og forvalter, og mener det er lite fasisvar i det de jobber med.

Jeg tenker at det er så bredt at det blir i utgangspunktet at vi har nok kunnskap, men nettopp fordi vi er flere som drøfter, koordinator, teamleder, akutt-teamet.. at vi sammen kanskje har nok kunnskap om det (Nanna).

Det er ikke alltid jeg føler meg trygg nok selv nei og man kan vel aldri være 100 prosent (Jon).

En av informantene trekker frem at vold er det som tar mest liv, så man vil ikke sende hjem barn uten å vite at det er trygt for de å komme hjem. På den andre siden kan man ikke plassere alle barn heller, fordi barnevernet ikke klarer å avdekke om det har skjedd eller ikke. Det er jo også skadelig, ifølge Nanna:

Hvis du tar feil og plasserer et barn som ikke blir slått, det er krise å bli plassert og.. i hvert fall hasteflyttet akutt, uansett om du har det fælt hjemme. Hvis du ikke gjør det, og det faktisk er vold.. så er det vanskelig å vite hva som blir riktig å gjøre.

Jeg synes vi kan mye om det, men det er klart vi blir ofte overrasket over hva foreldrene klarer å holde skjult for oss [...] hvorfor fikk vi ikke tak på det her.. da blir man selvfølgelig veldig i stuss på om man kan nok eller har nok kunnskap egentlig (Ingrid).

Leira (2003) forklarer det med at både utøvelse av vold og det å være offer for vold er skambelagt og tabuisert, noe som kan bidra til at en ikke ser eller forstår tegnene på at vold forekommer, eller at en lar være å registrere vold en ikke får konkret informasjon om (Heltne & Steinsvåg, 2011, s. 142). Flere av informantene blir stadig overrasket over hva foreldrene klarer å holde skjult for de ansatte, og kanskje spesielt i de sakene hvor det har vært kontakt med familiene over lengre tid, og de ansatte plutselig får vite hva som egentlig skjer innenfor hjemmets vegger. Jon innrømmer at da tenker han på hva man ikke så, og betviler dermed sin egen kompetanse ei stund. Det kommer frem av intervjuene at mange informanter ser behovet for å være litt menneskekjenner, og at den erfaringen de får etter hvert er minst like viktig.

Det som er litt vanskelig.. jeg har jo ikke noe ekstrakunnskap eller noe innenfor vold heller, men vi har ulik kunnskap i å møte folk i krise og å bygge relasjoner (Nanna).

Som barnevernsansatt er en nødt til å lære seg kulturelle ferdigheter for å kunne jobbe med mennesker tilhørende de ulike kulturene. Barn og unge med minoritetsbakgrunn er overrepresentert i barnevernsstatistikken i Norge, da både med tanke på hjelpetiltak og omsorgsovertakelser. Minoritetsfamilier og mennesker fra andre kulturer har gjerne med seg andre oppvekstvilkår og levereregler når de kommer til Norge. Muligens er det fullt lovlig og normalt å bruke vold i oppdragelsen der de kommer fra (Kalve & Dyrhaug, 2011). Verdier og normer som klasse, etnisitet, alder, bosted, religion og kjønn kan dominere beslutningene til barnevernet, og man kan møte normer og verdier stikk i strid med ens egne og majoritetens normer. Disse normene kan være skadelige for barnets utvikling eller bidra til moralsk avsky og ubehag, og noen kan være ulovlige (Eide, 2016). Minoritetskulturer kan representere en normkultur som er i strid med majoritetens normkultur. Globalisering, migrasjon og ulikhet bidrar til et økende potensial for normativ kompleksitet og konflikt (Christiansen & Kojan, 2016, s. 23-24).

Det kommer mange nasjonaliteter til Norge. Hva er hva? Er noe kultur, er noe religion, altså religiøst betinget, oppdragervold i andre kulturer.. det er kunnskap jeg tror flere burde hatt (Eva).

I møte med minoritetsetniske familier kan volden bli fortolket og forklart med utgangspunkt i kultur. Volden får da et kulturelt uttrykk, selv om det i alle familier ikke er tilfellet. Barnevernsansatte må være klar over sin egen forforståelse - hvorpå den ene siden ikke

undervurdere betydningen av kulturelle praksiser og uttrykk, mens på den andre siden unngå å kulturalisere og dermed bagatellisere volden ved å innta en reduksjonistisk holdning og slik gå glipp av helhetsbildet (Aadnanes, 2020, s. 110-112). Nanna sier:

Når det handler om kultur, er det så mange kulturer vi ikke har kjennskap til. Det å forstå kulturperspektivet, og noen ganger blir vi lurt og da er det greit at vi har det laget rundt oss. Det virker som det er mer vold blant minoriteter.

Informantene enes om at de ansatte i barnevernet opplever at de til sammen har nok kunnskap, men at de sjelden kan være helt sikker. De legger vekt på den erfaringen de som ansatte opparbeider seg innenfor yrket, og den totale erfaringen og kunnskapen på arbeidsplassen der de går sammen og drøfter saker. Å være en menneskekjenner, ha et godt lag med ulike typer mennesker og det å bygge relasjoner ble også dratt frem i verdien av kunnskap.

Igangsatt tiltak gjennom regjeringens kompetansestrategi for å heve de ansattes kompetanse på vold er; bedre lederopplæring, flere videreutdanninger og faglig støtte i utvalgte barneverntjenester (Christiansen et al., 2019).

Eva fortalte at i de første årene i jobben var ikke kompetanseheving i fokus i det hele tatt. Mange snakket om at det var lite muligheter for utvikling faglig, men som hadde blitt bedre de siste årene. Jon på den andre siden, hadde sett lite av kompetanseheving generelt, og skulle ønske det var mye mer. Noen av informantene opplyste om pålagt kompetanseheving fra staten, men at det ble lite prioritert (enten av leder eller av de ansatte selv). Flere mente at leder burde være pådriver for at de ansatte skal få ta del på kurs for å utvikle seg og lære mer, men at det ofte ikke blir prioritert på grunn av tidspress og økonomi.

Men jeg skjønner ikke.. når jeg har søkt har jeg fått avslag fordi vi ikke har tid til å prioritere det. Det er utfordrende fordi det blir lite givende da, når man har ansvaret for å produsere mye, men får lite påfyll egentlig (Nanna).

Synes det har blitt mye mer fokus på program med barnesamtalen, noe som er til stor hjelp i undersøkelsesfasen (Ingrid).

Bufdir har videreutdanninger vi har mulighet å søke på, men jeg har ikke prioritert det noe særlig (Maria).

Maria mener det er vel så viktig å være ærlig på det de gangene man feiler og høre med familiene de har samarbeidet med, hvordan de kunne gjort det bedre for dem. Rett og slett snakke med de om deres synspunkter og erfaring med håndtering av saken, lære hvordan de som ansatte eventuelt kan gjøre noe annerledes neste gang. Da kan man spørre på slutten av en undersøkelse hvordan det har vært og hvordan det er å bli kalt inn på denne måten:

Sånn lærer vi av ting. Det er kanskje den viktigste kilden til hvordan vi kan gjøre ting.

5.1.4 Tidspress og knappe ressurser

Barneverntjenesten har etter barnevernloven § 4-3 plikt til å sette i gang en undersøkelse snarest, dersom det er rimelig grunn til å anta at det foreligger grunnlag for tiltak.

Undersøkelsen skal skje senest innen tre måneder, men med mulighet for utvidelse til seks måneder ved særlige grunner.

Tidspress var utelukkende en utfordring alle informantene tok opp. Lite bemanning og mye arbeid på hver enkelt ansatt. Gjengangeren er at de ansatte får beskjed av leder om å gjøre gode, gjennomførte undersøkelser og heller gå over fristen på brudd, og dermed få såkalte «røde tall» slik de beskrev det som. De ansatte må rapportere at de har for lite folk og ressurser til å gjennomføre gode undersøkelser innenfor fristen, og innrømte at dersom de kun skulle tenke frist, og dermed gjøre dårlige undersøkelser, ville de mest sannsynlig få tilbake den samme saken igjen.

Normalt skjer det ikke så ofte, men vi er underbemannet. Vi ligger under normen, fylkesmessig og kommunemessig, så vi springer fort for å si det sånn. Vi har rapportert inn til fylkesmannen at vi får for mange røde tall, fordi det er for mye. Det er på en måte raushet i lederen, hun ser at vi gjør så godt vi kan, men det er viktigere å gjøre en god jobb enn å få tallene fine (Eva).

Leder gir oss beskjed om å først og fremst gjøre gode undersøkelser, så får fristen gå heller. Vi må rapportere at vi har for lite folk og ressurser til å gjennomføre gode undersøkelser innenfor fristen (Ingrid).

Nanna og flere informanter melder om mye papirarbeid og at alt skal dokumenteres. De ansatte opplever at de har mye saker per saksbehandler, og gjerne en blanding av undersøkelse med frister og oppfølging av tiltakssaker. Dette viser seg å ikke være noen god løsning, verken for de ansatte eller for de barna og familiene som behøver hjelp, fordi tiltakssakene blir ofret til fordel for fokus på undersøkelser.

Foreldre ønsker gjerne kopi av mappa, noen ganger har de advokater som skal ha kopi, og sånt bruker man veldig mye tid på.

Akkurat nå er vi stappet inn på store kontorer, kanskje to-tre som har enekontor. Blir litt vanskelig å få gjort det man skal, samtaler man skal ha, blir forstyrret.

Noen ansatte forklarte de hadde mye sykemeldinger på arbeidsplassen og at de faktisk vurderte å sykemelde seg selv også, på grunn av at de følte seg overarbeidet.

Det har ikke stoppet seg for meg enda, men jeg kjenner jeg har vært på kanten noen ganger.. strekker ikke til noen plass.

Det kommer frem i intervjuene at dette oppleves å være problematisk for de ansatte, og flere kunne fortelle at gjennomsnittstiden på barnevernskontoret eller bytte av arbeidsplass skjedde etter kun noen år. En informant hadde nesten ikke tid til pause i løpet av hele dagen, da arbeidet på de som var sykemeldte falt på de som var på jobb.

Når det har vært travelt har vi fått beskjed om at de som har jobbet her litt lengre har fått unna ting, men det virker jo litt mot sin hensikt. Man blir frustrert over det.

Med pandemien i tillegg, og en lavere terskel for å være syk, ble arbeidspresset større på de ansatte som ikke var syke. Nanna hadde sagt i fra til ledelsen om at det begynte å bli nok til henne i høst under pandemien og fått svaret: «Ja, vi vet det. Det er like fullt på de andre, men vi har ingen annen plass å gjøre av de nye sakene». Hun hadde kjent på en følelse av dårlig samvittighet for at hun ba om tilrettelegging, fordi hun visste at det gikk på bekostning av andre, og valgte da å bare «bite tennene sammen». Flere av informantene opplyste om mye sykemeldinger og to informanter beskrev det slik:

Generelt høy belastning og vi har mye sykemeldinger, langtidssykemeldinger.. høyt fravær, særlig med tanke på corona også.

Vi har vært overarbeidet, det er en veldig høy «turnover» og mye sykemeldinger.

Jon følger opp med at de har mange saker per saksbehandler og for dårlig tid, og at dette føles å være den største belastningen, større belastning enn hver enkelt sak har. De ansatte forteller om hjemmekontor i denne tiden og en travlere hverdag etter nedstengningen. Kanskje har tiden med hjemmekontor vist at det faktisk er mulig å gjøre en del jobb hjemmefra, en slags digitalisering av samfunnet. Terskelen for å ringe inn syk dersom man ikke hadde hjemmekontor var lavere, men med hjemmekontor skulle det altså mer til da man sto i mindre fare for å smitte andre kollegaer.

5.2 Risikofaktorer og utfordringer blant barn og deres foreldre

Tre av fem informanter i studien oppga at de jevnlig brukte Kvellomalen i voldssaker og da tilpasset saken med for eksempel Kvellos liste for avkrysning av risiko- og beskyttelsesfaktorer. Noen nevnte at denne malen var for omfattende og at man brukte lengre tid på undersøkelser enn øvrige undersøkelser, og at den vektla risiko for sterkt. Forskning på alvorlig fysisk mishandling forekommer i alle samfunnslag, men det er altså en overrepresentasjon av miljøer med dårlig sosiale forhold og lav utdanning. Risikoen for å bli utsatt for alvorlig fysisk vold fra egne foreldre henger sammen med familiens levekår og sosiale forhold. Studier viser at det er en sammenheng mellom barn og unges utsatthet for vold utøvd av foreldre og foreldrenes landbakgrunn, og familiens oppvekstvilkår. Sammenlignet med andre ungdommer, hadde ungdommer fra familier med dårlig råd og ungdom fra familier der mor eller far har rusproblemer, samt innvandrerungdom, høyere risiko for å bli utsatt for vold fra foreldrene. Man blir ekskludert økonomisk og sosialt, og havner på utsiden av samfunnet (Mossige & Stefansen, 2016). Barn med psykisk utviklingshemming eller nedsatt funksjonsevne har en forhøyet risiko for å bli utsatt for vold. Risikoen for barn med funksjonsnedsettelse er hele tre til fire ganger forhøyet for å bli utsatt for vold sammenlignet med barn uten funksjonsnedsettelse (NOU 2017: 12).

Det er psykisk uhelse og foreldre som har dårlig økonomi, rusvansker, rusavhengig av noe slag; om det er hasj, alkohol, medisiner, og de er ofte kanskje i et eget område, en

del av NAV-systemet, ikke har jobb, uføretrygdet kanskje, mye annet typisk fysiske plager (Ingrid).

Størstedelen av saker handler om foreldre som, i våre øyne, det er veldig dårlig bruk av ord av meg.. men ressursvake foreldre.. som ikke har alle de tingene som skal fungere. Som økonomi, fysisk og psykisk helse, fordi det er alt for mye (Nanna).

Marginaliseringen kan få konsekvenser, men kan også være et resultat av alvorlige psykiske problemer, rus og tilhørighet til sekt kan for eksempel ligge til grunn (Heltne & Steinsvåg, 2012, s. 123). Familiens økonomi og foreldrenes rusvaner, psykisk sykdom eller kriminalitet henger stort sett sammen med å ha hatt volds- eller overgrepserfaringer i oppveksten. Sammenhengen endrer seg ikke selv om man justerer for begge faktorene, og andre risikofaktorer som kjønn, innvandringsbakgrunn og brudd i familierelasjoner (Hafstad & Augusti, 2019, s. 19). Eva antyder også dette:

Det er litt vanskelig å bevege seg ut på det området, men vi ser vel antydning til at det er flere saker hvor det er frustrasjonsvold og lav status på foreldrene, litt dårlig økonomi, litt andre utfordringer på andre områder, arbeidsliv for eksempel. Og jeg velger å si antydning for jeg vil ikke være bastant.. men vi ser.

Jon forklarer at noen foreldre har selv hatt en vanskelig eller utfordrende oppvekst, som gjør at de strever med det som har med følelser å gjøre. Dette bidrar igjen til at foreldrene strever med å la sine unger håndtere sine følelser. I tillegg har de høye forventninger, men klarer ikke kombinere sitt følelsesliv med virkeligheten:

De har høye forventninger som kræsjer med virkeligheten. Denne matchen her kan bli fryktelig vanskelig.

Mange av informantene kunne fortelle at en del av de familiene kan man se for seg ikke er så rart at havner i barnevernet, fordi terskelen er så lav til å bli fysisk med ungene sine. Kanskje er det lettere å hjelpe disse familiene også. En informant opplyste om at de fikk familiene opp på et nivå der de klarer å håndtere hverdagen sin bedre, og at de ender opp med å skjønne at de faktisk kan ha andre strategier for å håndtere ungene sine. «Foreldrene trenger mye oppfølging med hvordan de møter ungene sine i utfordrende situasjoner.. som ofte gjør at de

utsetter de for fysisk straff». Mest sannsynlig er det ikke en hverdag med vold de vil ha uansett. De ansatte kan plukke fra foreldrene en del ting som kan få det til å fungere og få en bedre foreldrefungering. Barn som krever mye, ble omtalt av samtlige informanter. Informantene mente barn som er mer krevende enn andre barn blir lite attraktivt for andre voksne, som igjen gir liten beskyttelse i de voksne. Barna blir overlatt til seg selv med egne følelser. Nanna beskriver en slik situasjon:

Det er kanskje stygt å si, men de blir såkalte «syndebukk barn».. ingen plass til de noe sted. Jeg hørte på familietiltak at de fant en undersøkelse i noen barnehager som relasjonell kapasitet, der alle ansatte skulle nevne tre barn de likte best eller gikk best overens med. Og det er jo noen barn som ingen skriver opp.. det er ikke bevisst at man går rundt å ikke liker barn, men det kan jo merkes likevel for disse ungene.

Gjerne barn som er vanskelige å regulere. Barn som er opposisjonell hjemme, hører ikke etter, krever mye av foreldrene, mye oppmerksomhet (Maria).

Diagnoser, og da særlig ADHD, blir trukket frem av alle informantene som en utfordring eller risikofaktor blant barn.

ADHD går igjen veldig ofte. Tourettes, asperger, autismspekteret. Det tenker jeg er en stor risikofaktor. Mange ganger lurer man på om disse diagnosene er reelle eller.. det er veldig mye symptomer, spesielt på ADHD, som kan komme av omsorgssvikt.

Det kommer også frem i helseundersøkelsen blant 15-16åringer hvor belastende livshendelser som vold, psykiske problemer og rus hos foreldrene er sterkest forbundet med ADHD (2003-2005). Når det foretas utredninger om mulig ADHD er det viktig å innhente informasjon om belastende livshendelser, da denne informasjonen som oftest ikke ligger ved henvisningene (Reigstad & Kvernmo, 2015). Det er påvist en økt utskillelse av noradrenalin og dopamin hos traumatiserte barn som kan gi økt puls, svette og blodtrykk. Barnet kan da få en atferd preget av uro, irritabilitet, utålmodighet og hyperaktivitet – altså ikke ulikt ADHD, som gjør at barnet kan bli feildiagnostisert (Heltne & Steinsvåg, 2012, s. 58).

Mange av informantene nevnte at man kunne se for seg barn med ulike diagnoser kanskje lettere vil bli utsatt for fysisk vold fra foreldrene sine og at det utgjorde en risikofaktor i seg

selv, men at de ofte tenker på hvorfor de har fått de diagnosene de har fått. Hvorfor de eventuelt har så store vansker med å komme seg på skolen, skolevegring eller ADHD-symptomer. Kunnskap om hvordan barn oppfører seg når de blir utsatt for vold, mente samtlige informanter at de kunne mye om. Informantene er likevel alle bevisst på om symptomene kan komme av andre årsaker også, men at dette kan være både tidskrevende og vanskelig å undersøke.

Hva kom først? Vi tenker fort det ikke handler om symptomene til ungene som gjør at de blir utsatt, men hva er det som gjør at foreldrene har vanskene og som kanskje har tilført barna sine de symptomene som de har? (Ingrid).

Barn som utagerer eller blir mye å håndtere for foreldrene. Ulike diagnoser kan være inn i bildet. Er det en annen bakenforliggende grunn til at barna utagerer på en slik måte de gjør? Man skal ikke mistenkeliggjøre foreldre med diagnoser altså, men ha det i bakhodet (Jon).

5.3 utfordringer i en undersøkelsessak ved å snakke om vold med

5.3.1 Barn

De ansatte i barnevernet er ofte en av de første som prater med barnet om utøvd vold og derfor er det viktig at den ansatte anerkjenner barnets opplevelse av volden (Kojan et al., 2020). I prosjektet fra 2020 «Barnevernets undersøkelsesarbeid – fra bekymring til beslutning», rapporteres det at 86 prosent av barna ble snakket med ved mistanke om vold. Noen barn blir da ikke snakket med i det hele tatt i løpet av undersøkelsesfasen med tanke på et så alvorlig tema. Barnevoldsutvalget «Svikt og svik» (NOU 2017: 12) kartla hele 13 mangler og utfordringer. Ett av disse punktene var at «samtaler med barn mangler eller har for dårlig kvalitet». Ifølge Backe- Hansen (2004) ønsker ingen en retning innenfor fullstendig regelstyring. Ingen regler kan ta høyde for den individuelle variasjonen som kan være til stede, det må være rom for å bruke skjønn. Det er den menneskelige dialogen som er så viktig i en relasjon mellom barnevernsansatt, barn og familie, noe regelstyring aldri vil kunne erstatte (Backe-Hansen, 2004). I en barnevernssak kan beslutningsgrunnlaget av og til være motstridende og skape vansker i beslutningsarbeidet. Faglig skjønn innen kognitiv tilnærming er både effektivt og funksjonelt, men risikoen for feilslutning er til stede da man gjerne baserer seg på et begrenset utvalg av informasjon. System 2 er en grundigere, langsommere,

analytisk og kritisk kognitiv prosess. Dog skal man være klar over at en overdreven bruk av dette systemet i en barnevernssak kan føre til beslutningsvegring og handlingslammelse (Christiansen & Kojan, 2016, ss. 25-26).

Alle mine informanter i studien oppgir at de som regel prater med barnet først, at de enten bruker barnesamtalen eller klemetsrudmodellen for å sikre god kvalitet i undersøkelsesarbeidet. De følger ikke noen av disse metodene slavisk, men tilpasser og bruker elementer og skjønn til hvert barn og hver familie. Informantene opplyser om at de bruker en kombinasjon av maler og faglig skjønn, system 1 og system 2, noe som er positivt. Ingen familier er like og passer kanskje ikke inn i en standardmal, som Ingrid forklarte det:

Vi bruker ala den klemetsrudmodellen; vi snakker med barnet, kaller inn foreldrene og finner tiltak sammen. En aksjonsdag.

Vi bruker barnesamtalen, men jeg liker den ikke. Jeg bruker andre metoder (Eva).

En tredje informant var oppmerksom på utfordringer hun opplevde ved å følge en spesifikk modell:

Det er fort gjort å følge en modell, og hive seg på slike «trender» som kommer og går. COS er veldig populært, alle vil ha det. Det er litt skummelt tenker jeg, da blir man vant til at slik gjør vi det her og det passer ikke alle nødvendigvis.

Barneverntjenesten skal ved mistanke om vold og overgrep sette i gang en aksjonsdag (Gamst 2011). Voldssaker blir håndtert etter egen rutine, hvor flere ansatte er involvert, er aksjonsrettet og følger en tydelig rekkefølge for samtaler. Heltne og Steinsvåg (2011) skriver at voldssaker bør være høyt prioritert og gjerne føre til kontakt med familien samme dag. På grunn av selve voldsepisoden eller viten om at familiens problem har kommet utenforstående til syne er gjerne barn og foreldre i en krise. Barnet oppfatter det ofte som traumatisk å bli utsatt for vold, og spesielt vold utøvd av omsorgspersonene. Dette er en fase hvor man preges av redsel, skyldfølelse, skam og smerte, og man kan være åpen for å snakke om volden som skjedd for å motvirke at slikt skal skje på nytt. Etter hvert som tiden går svekkes denne muligheten for å være så åpen om det. Når situasjonen roer seg håper barnet det blir bedre, eller man frykter konsekvensene av å fortelle, men benekter eller bagatelliserer

det som har skjedd, og ender opp med å trekke seg før barnevernet har kommet på banen (Heltne & Steinsvåg, 2011, s. 150). Barnevernsproffene sier at det aller viktigste for barn er at volden opphører, og å få snakket om det som har skjedd. I mange av sakene til barnevernet gjennomføres det ikke en systematisk kartlegging av hva barna i familien har opplevd, og i flere saker, som også nevnt innledningsvis, har ingen snakket direkte med dem (Heltne & Steinsvåg, 2011, s. 141).

5.3.1.1 Skam og konsekvenser

Leira (1990) mener at vold i familien ofte blir fornektet og hemmeligholdt, og det blir et slags tabuisert traume. Barnets traumer, opplevelse av skyld og skam kan bidra til en uhensiktsmessig samtale. Oppstår det en følelse av utrygghet hos barnet kan det lukke seg helt i en samtale, og det blir vanskeligere å avdekke om det blir utsatt for vold.

Taushet hindrer enhver utredning og planlegging (Heltne & Steinsvåg, 2011, s. 149).

Jeg tror det handler mye om skam, skyld og konsekvenser hvis de forteller. Hva vil andre tro om meg hvis jeg sier sånn. Konsekvensene kan bli så store (Eva).

Erfaringsmessig føler jeg de aller fleste kjenner på en skam og ubehagelighet rundt temaet. De skjemmes og vil kanskje skåne sine foreldre fra å snakke om det, de er jo glade i sine foreldre uansett (Jon).

Ansatte i barnevernet kan redusere benektelse og bagatellisering ved å være åpen og direkte om det en vet som foregår i familien, samtidig som en er tydelig på egen kunnskap om å bli utsatt for vold. Det at noen andre enn barnet selv vet hva som foregår på hjemmebane kan i seg selv redusere behovet for benektelse (Heltne & Steinsvåg, 2011, s. 152).

Maria mener det er vanskelig for unger å snakke om det. Det å si fra om noe som er forbundet med redsel og skam, samt at de er redde for konsekvensene etterpå. Skyld beskrives av Frønes (2001) som selvførdømmelse som følge av brudd på moralske forestillinger. Han skriver at det vesentlige er ikke offentlig bedømmelse, men selvførdømmelse, en slags indre dommer. Maria og Nanna forklarer det med skam og konsekvenser:

Hva kan skje dersom de snakker? Ofte trekker de det som er sagt, de angret seg. Du blir liksom slått av de som skal gi deg omsorg og de som skal støtte deg.

Barn vet det ikke er greit, og at det er vondt og ubehagelig, men de er vant til at foreldrene slår og de kjenner ikke til annet. En del av de vi får inn er jo barn selv som forteller, og de har fått språk for det som skjer og at det ikke er greit. Skambelagt, tenker jeg.

Det å trekke tilbake noe som er sagt, og dermed unngå spørsmål som barnevernsansatte stiller, virker å være en utfordring, samt det å benekte eller endre på historien sin.

Etter samtaler og etter de har blitt sendt hjem, så kan de ofte begynne å endre på historien sin når vi snakker med de igjen. Mamma og pappa er snille (Ingrid).

En del benekter at det skjer alvorlige ting på hjemmebane. Kanskje unnskylder de foreldrene etter hvert, og ikke minst sier at det var ikke sånn det var.. mamma var bare sliten, eller det var ikke så alvorlig (Maria).

Det er klart det blir en utfordring når de endrer på historien sin. Da blir det vanskelig å bevise noe som blir ord mot ord. Det er kanskje her barnas tillit til foreldrene kommer inn i bildet igjen, og dårlig samvittighet for å si noe fælt om mor og far. Jon forteller om det å få barn til å innrømme om noe har skjedd eller ikke:

Vi får jo ikke ungene til å si noe hvis de ikke vil det.

5.3.1.2 Barn som lyver

Jon fortsetter med å opplyse om at barn også kan lyve. Barn kan finne på å si ting de vet de voksne reagerer på eller de vet er ulovlig, for å slippe unna noe de har mindre lyst til. I utgangspunktet skal man tro på barna, men man kan ikke alltid stole blindt på de heller. Barn kan for eksempel si de ikke vil til pappa fordi han slår, når det i virkeligheten er at han kanskje har strengere regler enn hva mor har hjemme. Dette blir også lagt frem av Maria, at barn kan være flinke til å manipulere for å få viljen sin:

Enkelte saker dreier seg om en unge som har trivdes bedre til den ene forelderen enn til den andre, også sier den at den blir slått for å være mer til mamma, siden den egentlig ikke har lyst å være så mye til pappa. Grunnene til at ungen ikke vil være der kan være helt andre enn at den blir slått.

5.3.1.3 Ukjent sted og ny relasjon

Bufdir (2018) skriver «om samtaler med barn (hvorfor og hvordan)» at det må dannes en god kontakt med barnet. Settingen rundt samtalen kan fremme utfordringer, for eksempel at den tar plass på et nytt og ukjent sted for barnet. Kontoret hos barneverntjenesten kan oppleves som skremmende og litt truende for barnet. Å legge opp til en samtale hvor barnet føler seg trygg og i kjente omgivelser, er mye bedre enn barnevernskantoret hvor barnet kanskje aldri har vært før. Informantene oppga at de som regel gjennomførte de første samtalene med barn i barnehagen eller på skolen, hvor barnet hadde en voksen de følte seg trygg på kunne delta. Ingrid fortalte at når barnevernet får melding fra en barnehage hvor barnet har fortalt ganske tydelig hva som har skjedd, kan mottaket veilede barnehagen på hvordan det kan være lurt å snakke med barn, i og med at denne barneverntjenesten brukte barnesamtalen.

Det er ikke alltid barnet forteller til oss når vi kommer, men det er ikke alltid nødvendig heller.. kan på en måte ikke kreve at en femåring skal bære det ansvaret og bekrefte for en fremmed (Ingrid).

For barnet skal det oppleves som trygt å snakke med barnevernet, for å i det hele tatt skape tillit. Det å ha en trygg og kjent setting hvor samtalen finner sted kan hjelpe på å skape en tillit og relasjon mellom barnet og den barnevernsansatte. Ved at den barnevernsansatte viser anerkjennelse og forståelse av situasjonen, skapes det trygghet og tillit (Heltne & Steinsvåg, 2011, s. 152). Når man forsøker bygge en relasjon til barnet kan det være lurt å snakke om lette temaer slik som hobbyer og skole, før en beveger seg langsomt over på vanskeligere tema (Barnevernsproffene, 2016, s. 17).

Vi må trygge barnet på at det er greit å snakke med oss.. skape tillit mellom oss og det kan noen ganger være vanskelig (Maria).

Barn som utsettes for noe de ikke forstår, og som ikke skal tilhøre deres opplevelsesverden, vet ikke hvordan de skal fortelle om det. Yngre barn mangler ord som kan være med på å beskrive volden de utsettes for. De kan tvile på seg selv om volden virkelig har skjedd, når det blir fortiet og ikke bekreftet (Lillevik, Salamonsen & Nordhaug, 2019, s. 31).

Noen av informantene var opptatt av hva barna selv legger i vold og det å forstå vold ut fra barnets perspektiv. Særlig de små barna og hva deres oppfatning av hva vold er. De har

kanskje ikke fått et språk eller en forståelse for akkurat begrepet vold, og da må de ansatte hjelpe de og trygge de på dette. Det kommer frem at det er en utfordring når barnevernet og barnet har ulike syn på hva som er vold, og hva som ikke er vold. De kan oppleve at barna kan definere noe som vold, mens ansatte i barnevernet ikke anser det som vold. Ingrid beskriver det:

Det er så viktig å forstå barn og barns behov. Hva trenger de for å forstå ting. Det kan være kjempevanskelig å få tak i hva barnet mener når det sier det blir slått. Hva legger en treåring i vold?

Noen saker vi får inn der de forteller at de har blitt slått, avdekker vi at det de mener med å bli slått er å bli tatt hardt i arma.. Vi må definere hva «å slå» er for ungene (Eva).

Nanna forklarer at for de minste barna presenterer de ansatte seg, og informerer hvem de er. Noen av barna er klare til å prate, og da er det vanskelig å bremse de for å informere om taushetsplikten. Alle nevnte skam, benektelse og konsekvenser som utfordringer for barn å snakke om temaet. Hva betyr det for barnet om det forteller. En lojalitet til sine foreldre til tross det som hender bak lukkede dører, er normalt å ha. Barna kan også få dårlig samvittighet om de skaper en god relasjon til en ukjent ansatt i barnevernet. Lojalitetsproblemer er en utfordring fordi de bygger på at barna ikke vet om de kan snakke åpent om alt til barnevernet på grunn av foreldre som ikke ønsker det (Sousa, et al., 2011, s. 7). Sanner (2020) forklarer det med at mange barn kan føle seg maktesløse siden voksne kan snakke bedre for seg. Barn kan være redd for at foreldrene får informasjonen samme dag om at barnet har fortalt om vold. Redselen for hva som skulle skje etterpå og hvilke konsekvenser det har om de forteller har vært stor.

Internasjonale studier dokumenterer at fagpersoner som arbeider med barn lettere identifiserer seg med foreldrene enn med barna. Foreldrenes behov blir ofte derfor prioritert fremfor å se barnets perspektiv. For å beskytte oss selv hevder Karen Killén at profesjonelle kvier seg mot å se barns lidelser (Kvello, 2009). Vi kan frykte våre egne reaksjoner og å bli overveldet av barnets historie, som kan utløse sterke følelser i oss (Albaek, Kinn & Milde, 2017).

En studie av overnevnte fagfolk fant tre forhold de opplevde som vanskeligst i møte med barna: manglende tro på at de var kapable til å avdekke traumer og hjelpe barna på grunn av

utilstrekkelig kompetanse eller ressurser, å kvie seg for å bidra til å gjøre vondt verre med tanke på uforutsigbarhet og personlig følelsesmessig belastning knyttet til å snakke om og tenke på overgrep mot barn.

I starten når jeg begynte å jobbe synes jeg det var vanskelige tema å ta opp. Nå er det mer rutine, det er jo det som er jobben min. Men ja, det er jo fortsatt vanskelig på en måte (Ingrid).

Det er klart man blir påvirket.. jeg blir jo det. Men det kan heller ikke stoppe deg fra å snakke med barna (Eva).

Samtlige informanter mente det å skjønne at unger kan ha det så fælt kan være ganske vanskelig å forholde seg til om man ikke er forberedt. Og det å ha gode kollegaer å snakke med og en god ledelse har mye å si for å lufte tanker og refleksjon. Jon kunne forklare det på en fin måte:

Man må ikke la tanken på hva som er ubehagelig ta over måten du utfører jobben din på. Det er verre for et barn å leve med vold enn for en i barnevernet å høre om det.

Informantene opplyser om at de kan kjenne at dette er ubehagelig og vanskelig å ta opp, men at de nettopp er på jobb og skal tåle å høre om dette. Alle mennesker har forskjellige grader av empati og sympati, men at man ikke lar dette ta overhånd over den jobben man skal utføre. Det skal jo tross alt ikke gå på bekostning av en selv. For noen ble det en rutine etter antall år og erfaring i barnevernet, men fortsatt ikke slik at informantene følte seg følelsesmessig avstumpet. Informantene opplevde å kjenne på en følelse av omsorg og empati overfor barna og familiene de involveres med, og at det ikke var mulig å ikke la seg påvirke av alvorlighetsgraden i sakene. Eva følger opp med:

Den dagen du ikke lar deg påvirke av noe lengre, kan du vel egentlig finne deg en annen jobb.

5.3.2 Foreldre

Funnene i rapporten «Når barnevernet undersøker» (2019) viser hvor viktig et godt samarbeid mellom barnevernet, barn og foreldre er. I løpet av en undersøkelse ble kontakt og

samhandling med foreldrene vektlagt, da dette også kunne si noe om foreldrenes fungering som omsorgspersoner. Foreldrenes innstilling til å motta hjelp virket å være varierende. Noen av mine informanter opplyste om at så lenge det ikke er vold mellom foreldre, tas de inn sammen. Da særlig dersom den ene parten er mer emosjonelt opprørt enn den andre, slik at de kan roe ned og støtte hverandre, noe som kan være utløsende for å få til en god samtale og et godt samarbeid.

5.3.2.1 Bagatellisering

Informantene opplever foreldre som bagatelliserer, bortforklarer og gjerne forklarer hendelsen som ligger til grunn for bekymringsmeldingen, og sier hendelsen ikke kan knyttes til bruk av vold. Ofte er det slik at barna kan si det har skjedd, men at foreldrene forklarer at det ikke var helt slik. Ingrid beskriver det som:

Jeg må jo ta tak i han fordi jeg får jo han ikke til å høre etter, men det er aldri meningen at han skulle få vondt.. det var ikke sånn som han forteller.

Sjelden at de helt benekter, men når vi graver litt mer i det så kommer det frem at ofte så er det bare i ren frustrasjon fordi verktøykassa er tom. De har nådd maksgrensa av tålmodighet (Eva).

Flere barnevernsansatte opplever denne bagatelliseringen når de ringer foreldrene og informerer om at de har fått en bekymringsmelding og behøver at de kommer inn for en samtale samme dag. Jon beskriver hvordan foreldre kan svare på telefonen:

Åja, ja, jeg har egentlig ikke tid, kunne vi tatt det neste uke? Sånn at det er litt pussig! Noen er veldig avslappet i forhold til det. Vi må nesten tvinge noen inn, for vi trenger jo at de kommer siden vi har snakket med ungen.

Foreldrene reagerer på ulike måter. Variasjonen strekker seg fra at noen blir lei seg, knekker sammen, krever å vite hva det handler om, og er der med en gang. Andre blir sinte, lei seg, bryr seg ikke, ler av det eller virker til å ha ingen følelser omkring temaet. Noen foreldre kan være åpne om det, selv om de er redde for hva som nå skal skje.

Man møter ofte sjokkpregede foreldre, som noen ganger ikke skjønner hva det dreier seg om. Andre kanskje gjør det, men er i full benektelse. Foreldre som bryter sammen og skriker, har det tøft, vet de ikke har håndtert ting greit, men sier i fra med en gang at de trenger hjelp. Det meste er en type fornektelse, tenker jeg. I hver fall i starten (Maria).

5.3.2.2 Fordommer og redsel mot barnevernet

Barneverntjenesten skal først og fremst, så langt det er forsvarlig, bidra til at barn kan bli boende hjemme med egen familie. Er det av hensyn til barnets beste at det skilles fra sine foreldre, har barneverntjenesten myndighet til å gjøre det (Bunkholdt & Kvaran, 2018, s. 19). Barnevernet skal varsle politiet og samarbeide med dem. utfordringer kan oppstå når det er snakk om «oppdragervold», og barnevernet skal hjelpe familien, men samtidig anmelde forholdet. Dette kan føre til en mistillit til barnevernet, både fra barn og foreldre (Christiansen & Kojan, 2016, s. 88-89). Nanna forklarer:

Når vi anmelder, starter politiet dagen, og det blir på en måte veldig stort. Det gjør det vanskeligere for oss å komme i posisjon, når vi starter med politiet. Enklere for oss å starte selv.

Informantene beskriver at en redsel for barnevernet ikke er ukjent. Mange foreldre tror at dersom de innrømmer overfor barnevernet at de utøver vold, fører det automatisk til at ungene blir flyttet ut av hjemmet. Dette er en utfordring informantene kjenner på i det daglige arbeidet.

Det skal litt til.. Når de uttaler seg er det litt preget av at de er redde for at vi skal flytte ungene deres.. mens vi i utgangspunktet tenker vi skal prøve å hjelpe dem hjemme. Det er jo dessverre ikke det folk forbinder barnevernet med, det er jo flytting av unger (Maria).

Noen har lest.. det står mye fælt om man Googler barnevernet, så de er naturligvis veldig redd (Jon).

Jon hadde erfaring med at spesielt flyktninger var redde for barnevernet, og at de var skremt opp av media og andre mennesker.

Jeg hadde en familie som kom som flyktninger i fra Chad, og hun moren var litt sånn.. «Jeg ble frarådet å komme til Norge på grunn av barnevernet», og det er liksom Chad, langt nede i Afrika.. at de har hørt om norsk barnevern. Og det å trygge de på det den dagen vi kartlegger om dette har skjedd.. den er veldig vanskelig. Spesielt når vi kaller de inn på flekken i tillegg. Mange er veldig skremt opp.

Familiene nekter ofte for at de slår, for at de vet det ikke er lov her i Norge. Og Eva eksemplifiserer:

Det er dumt at det er det du lærer når du kommer hit, for grunnen til at du ikke skal slå barna dine er ikke for at det ikke er lov, det er ganske mange andre årsaker til at vi ikke gjør det.

Flere av informantene sa at foreldrene i noen sammenhenger kunne erkjenne at det var vanskelig å sette grenser for barnet, eller at foreldrene selv har vansker som barnet kan trigge. Ofte handler dette om at foreldrene ikke har andre erfaringer med å sette grenser, noe som gjør at barnevernsansatte møter mye motstand fra foreldre. De har mye å miste på å erkjenne at de bruker vold, er redde for barnevernet og politiet.

Det viktigste er at de erkjenner at de trenger hjelp. Mange foreldre tenker de kan reise hjem fra aksjonsdag uten å snakke om dette, men det blir jo rart for alle sammen. Vi trenger å ha inn foreldrene med en gang for at ungen ikke skal bære ansvaret, fordi vi har snakket med barnet (Nanna).

5.3.2.3 Hersketeknikker, vold og trusler

Christiansen og Kojan (2016) skriver at arbeid i barneverntjenesten og møte med voldsutøver kan føre til at man blir direkte utsatt for vold og trusler. Dette kan i verste fall føre til at man blir så skremt og unngår å ta faglige valg som er nødvendig for å beskytte barn mot utrygghet og ny vold. Undersøkelser som dreier seg om vold eller trusler om vold er emosjonelt krevende, noe som utfordrer barnevernsansattes faglige og personlige egenskaper. For de ansatte kan et behov for beskyttelse inntreffe, noe barneverntjenestens ledelse verken har ressurser eller ansvar for å ivareta (Christiansen & Kojan, 2016, s. 88-89). Noen av informantene hadde opplevd trusler i sitt arbeid med vold i nære relasjoner, og Nanna uttalte:

Noen kjenner man et ubehag på selv for å møte, man går inn uten å være sikker på egen sikkerhet.

Barnevernsansatte slet ifølge Kojan (2010) med å håndtere foreldre fra høystatusgrupper og deres barn som klienter Kojan (2010). Informantene til Kojan opplevde tidvis å føle seg ydmyket av å møte høyere utdannede med mer ansette posisjoner. Foreldre fra høystatusfamilier vektla også de juridiske forholdene slik at de barnevernsansatte oftere måtte forsvare seg, både faglig og med hensyn til lovtolkning. Mine informanter opplevde at noen foreldre som utøver vold kunne ha god status i samfunnet og en god økonomi, men at det virket å være enda mer skambelagt at de slår ungene sine, kontra lavklassen.

Vi ser også at det er mor som utøver vold, og far, som er i høyklassen av samfunnet på en måte. De er det vanskeligere å jobbe med, sammenlignet med lavklassen. Det er gjerne mere voldsomt her (Eva).

Kanskje flinkere i familier med bedre økonomi til å holde fasade og skjule det. Vet også at det er gjort forskning på at barneverntjenesten har kanskje vært litt dårligere på å gå inn i de familiene enn lavinntektsfamilier.. og det er ganske skremmende (Maria).

Det å holde volden skjult eller innenfor hjemmets vegger, virker å være lettere i en familie med høy status. Barna som blir utsatt for vold eller vitne til vold mellom foreldrene er også vanskeligere å oppdage, da det gjerne opprettholdes en fasade og foreldrene snakker godt for seg. Volden synes, ut fra informantenes erfaringer, å være grovere, da kanskje siden den ikke blir stoppet. Ingrid følger opp dette:

Der foreldrene har gode ressurser og er veldig stolte over seg selv og det de har fått til, og de tror jeg vi vanskeligere får helt taket på til å klare å innrømme at de faktisk er slik. Jeg tenker det kan være grovere vold i slike familier, fordi det kanskje bare eskalerer for ingen stopper de, det er så skjult. De barna blir nok i større grad så god på å skjule hva som skjer, at de velger å ikke.. de vet sanksjonene er for store til å si noen ting.

Marthinsen og Lichtwarck (2013) skriver at de fleste ansatte i barnevernet selv kommer fra middelklassen med en akademisk bakgrunn og høy utdanning, og i møte med de lavere sosiale lag kjenner de seg ikke igjen i samme grad. Høystatusklienter møter gjerne til riktig avtalt tid og oppfører seg høflig under møtene, noe som viser en likhet i verdier og væremåter. Man skulle tro det var slik at barnevernet er mer på bølgelengde med klienter fra middel- og høyklassen enn lavere sosiale lag (Marthinsen & Lichtwarck, 2013, s. 59). Maria uttrykte at både hun og sine kollegaer følte det kunne være krevende å komme i møte med slike familier, nettopp på grunn av at de er flinke verbalt og til å snakke egen sak, og at de gjerne har en helt annen fremtreden enn andre samfunnslag.

Jeg har for eksempel sittet i møte med en pappa som var psykiater og som kanskje kan være litt nedlatende til barneverntjenesten.. og mener at det her har han mer forstand på enn vi har, blir litt belærende.. klart da kan det være mer krevende for den som sitter i barneverntjenesten også, overfor sånne foreldre.. selv om det ikke skal være slik, da blir det gjerne litt verre.

Det ble påpekt av informantene at en del foreldre særlig brukte hersketeknikker i møte med unge, nyutdannede som kanskje fremsto som litt mer famlende i møte med foreldrene. Eva og Ingrid hadde erfaring og opplevd en del kommentarer på hersketeknikker fra disse foreldrene:

Hvor gammel er du da, har du barn selv.. nei du har ikke det nei, og likevel sitter du her og belærer meg. Det vet jeg endel møter, og det er vanskelig.

Jeg har møtt foreldre som kan være veldig belærende og mene at de vet bedre enn meg, siden jeg ser ganske ung ut. Det bruker de for det det er verdt.

Maria derimot opplever stadig at foreldre tror hun har jobbet i barnevernet i flere år, selv om det ikke er lenge siden hun utdannet seg. Hun hevder det kan virke som det er lettere å ha hatt noen år på baken, eller se ut som du har hatt noen år på baken, i barneverntjenesten, kontra nyutdannede. Mye går på hvor stor erfaring den barnevernsansatte har, eller foreldrene tror du har. Det at de ansatte har barn selv virker å spille inn som relevant for oppfatningen av kunnskapen om barn til mange foreldre. Maria forklarer:

Jeg har hatt den fordelene hele vegen at alle har trodd jeg har masse erfaring i og med at ingen skjønner jeg har utdannet meg seint i livet. Det å møte foreldrene og være godt voksen, det er en fordel. Jeg tror man automatisk får, fra foreldrene, en litt annen autoritet, hvor de tenker «ja, hun der har sikkert vært med i gamet i mange år og har sikkert barn selv».

6.0 OPPSUMMERING OG AVSLUTTENDE REFLEKSJON

Målet med denne studien har vært å undersøke problemstillingen «Hvilke utfordringer opplever barnevernsansatte i sitt arbeid med vold i nære relasjoner i undersøkelsesfasen i meldingssaker». For å få svar på denne problemstillingen har jeg sammenfattet tidligere forskning og teori som belyser fagfeltet, samt analysert utsagn fra informantene. Temaet er dagsaktuelt på grunn av et større søkelys på vold i nære relasjoner blant barnehager, skoler og i media, samt påvirkningen av Covid-19 på et nedstengt eller begrenset samfunn.

Vold treffer en nerve hos de barnevernsansatte og blir forklart som et vanskelig tema. Å ikke virke for bastante i sine holdninger og uttalelser om vold i nære relasjoner var gjennomgående av informantene. De har delt opplevelser og erfaringer fra et så komplekst fagfelt som det barnevernet er. Det fremkommer av intervjuene at de ansatte opplever å ha et mangfold av utfordringer, og at de ser på vold i nære relasjoner som et fenomen som opptrer i alle samfunnslag, i ulike kulturer og i hele populasjonen. Fysisk vold er den voldstypen de får inn flest meldinger på, og er også lettere å fange opp enn andre typer vold.

Sett i lys av pandemien, som per dags dato pågår enda, er det interessant å se hva som eventuelt kommer frem i videre forskning med vold på agendaen. Pandemien har satt sitt preg ved gi de ansatte flere bekymringsmeldinger og undersøkelser, men på den andre siden åpnet opp for mer bruk av hjemmekontor. Mange av de strever med en følelse av utilstrekkelighet angående arbeidsmengden og lite tilrettelegging ved behov. Basert på denne studien finnes det et tydelig behov for økte ressurser til barnevernet i form av arbeidskapasitet, for å frigjøre noe av arbeidsmengden med antall saker per barnevernsansatt. Å ikke ha tid til kompetanseheving eller kurs var dominerende blant informantene. De barnevernsansattes kunnskap og kompetanse er av høy betydning, og da særlig i slike alvorlige saker som omhandler vold i nære relasjoner. Kunnskap om kulturforskjeller mente de at alle som jobber i barnevernet burde ha. Flere virket å ikke ville dra frem minoriteter som en stor utfordring, men at redselen for barnevernet var stor og sett på som en utfordring blant denne gruppen. Alle informantene var bevisste på å skille mellom diagnoser, symptomer på vold eller

symptomer med andre årsaker. Samtidig var de samstemte på at nok kunnskap kan man aldri få innenfor dette fagfeltet, men at de til sammen som team har nok kunnskap til å handle i saker som omhandler vold i nære relasjoner, og da med den erfaringen de i tillegg opparbeider seg. Informantene opplyser om at de ikke følger noen metoder eller modeller slavisk i undersøkelsesarbeidet, men bruker elementer fra enten barnesamtalen eller klemetsrudmodellen, samt faglig skjønn og tilpasser til den enkelte familie. Regelstyring vil aldri kunne erstatte den menneskelige dialogen i en relasjon mellom barnevernsansatt, barn og familie. Samtaler med barn og foreldre byr på utfordringer som skyld, skam, benektelse, bagatellisering, hersketeknikker, vold og trusler. Det er utfordrende å få noen til å snakke om det som har skjedd, gitt at de ikke vil. Og for å ikke glemme, emosjonelt belastende å stå i dette, både for barnevernet og barna. Likevel er de ansatte oppmerksom på relasjonsbygging og det å skape trygghet og tillit mellom seg, barn og foreldre. Det å møte disse familiene i samtaler med en anerkjennende, trygg og interessert holdning. Å våge å ta samtalen om vold med et barn, på tross av at det kan være enklere å identifisere seg mer med foreldrene eller kjenne på et ubehag ved en slik samtale, er så viktig. Som en av informantene sa det:

Man må ikke la tanken på hva som er ubehagelig ta over måten du utfører jobben din på. Det er verre for et barn å leve med vold enn for en i barnevernet å høre om det.

REFERANSER

- Albaek, A. U., Kinn, L. G. & Milde, A. M. (2018). *Walking children through a minefield: how professionals experience exploring adverse childhood experiences*. *Qualitative health research*, 28(2), 231-244.
- Andersland, G. K. (2020). *Det norske barnevernet er i en kritisk tilstand. Hvordan skape et bedre barnevern?* Aftenposten. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/R99qOI/det-norske-barnevernet-er-i-en-kritisk-tilstand-hvordan-skape-et-bedr>
- Bache-Hansen, E. (2004). *God nok omsorg: riktige beslutninger i barnevernet*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Berger, P. L. & Luckmann, T. (1966). *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*. UK: Penguin Books.
- Brottveit, G. (2018). *Vitenskapsteori og kvalitative forskningsmetoder. Om å arbeide forskningsrelatert*. Oslo: Gyldendal.
- Bufdir. (2019). *Bekymringsmeldinger til barnevernet*. Hentet fra https://www.bufdir.no/statistikk_og_analyse/barnevern/bekymringsmeldinger/
- Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2018). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Oslo: Gyldendal.
- Choi, J., Jeong, B., Polcari, A., Rohan, ML. & Teicher, MH. (2012). Reduced fractional anisotropy in the visual limbic pathway of young adults witnessing domestic violence in childhood. *Neuroimage*, 59(2), 1071-1079. Hentet fra <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1053811911010810>
- Christiansen, Ø., Havnen, K. J. S., Iversen, A. C., Fylkesnes, M. K., Lauritzen, C., Nygård, R. H., Jarlby, F. & Vis S. A. (2019). *Når barnevernet undersøker-Barnevernets undersøkelsesarbeid* -delrapport 4. Hentet fra https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/barnevernets_undersokelsesarbeid_fra_bekymring_til_beslutning_delrapport_4_redigert.pdf
- Christiansen, Ø. & Kojan, B. H. (Red.). (2016). *Beslutninger i barnevernet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Davis, B. & Harré, R. (1990). Positioning: The Discursive Production of Selves. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, vol. 20, no. 1. Oxford: Blackwell Publishers.
- Evans, T. D., Frønes, I. & Kjølørød, L. (Red.). (1994). *Velferdssamfunnets barn*. Oslo: Gyldendal.
- Frønes, I. (2001). Skam, skyld og ære i det moderne. I T. Wyller (red.): *Skam: perspektiver på skam, ære og skamløshet i det moderne*. Bergen: Fagbokforlaget.

- Gilje, N. & Grimen, H. (1993). *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger. Innføring i samfunnsvitenskapenes vitenskapsfilosofi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Grønmo, S. (2017). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Guldbrandsen, L. M. (Red.). (2014). *Oppvekst og psykologisk utvikling. Innføring i psykologiske perspektiver*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hafstad, G. S. & Augusti, E. M. (2020). Barn, ungdom og koronakrisen. *En landsomfattende undersøkelse av vold, overgrep og psykisk helse blant ungdom i Norge våren 2020*. Delrapport 1 av 3. Hentet fra https://www.nkvts.no/content/uploads/2020/12/Rapport_2-20.pdf
- Hammer, T. & Hyggen, C. (Red.). (2013). *Ung voksen og utenfor: mestring og marginalitet på vei til voksenliv*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Haskett, M. E., Scott, S. S. & Ward, C. S. (2004). Subgroups of physically abusive parents based on cluster analysis of parenting behavior and affect. *American Journal of Orthopsychiatry*, 74(4), 436-447.
- Heltne, U. & Steinsvåg, P. Ø. (2012). *Barn som lever med vold i familien. Grunnlag for beskyttelse og hjelp*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hutchinson, G. S., & Oltedal, S. (2017). *Praksisteorier i sosialt arbeid*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hærem, E. & Aadnesen, B. N. (2008). *Barnevernets undersøkelse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Haaland, T., Clausen, S. E. & Schei, B. (2005). [Vold i parforhold - ulike perspektiver: Resultater fra den første landsdekkende undersøkelsen i Norge](#). (Rapport 3/2005). Oslo: NIBR.
- Isdal, P. (2000). *Meningen med volden*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Jacobsen, D. I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Juul, R. (2010). *Barnevernets undersøkelser av bekymringsmeldinger. Diskursive praksisformer og barneperspektiver i den kommunale barneverntjeneste, og konsekvenser i forhold til barna*. Trondheim: NTNU.
- Kalve, T. & Dyrhaug, T. (2011). *Barn og unge med innvandrerbakgrunn i barnevernet 2009*. Rapporter, 39, 2011.

- Kojan, B. H. (2010). «Underdog»? : barnevernarbeideres erfaringer fra å møte høystatusfamilier. Oslo: Fontene Forskning.
- Kojan, B. H., Nilsen, M., Storhaug, A. S., Agerup, T., Clifford, G. & Lichtwarck, W. (2020). *Barnevernets arbeid med barn og unge som har erfart vold og overgrep i nære relasjoner – en litteraturstudie*. (NTNU Rapport nr.3). Trondheim: Skipnes Kommunikasjon.
- Krane, V., Ausland, L. H. & Andvig, E. «Kan vi hjelpe når krisa rammer?» Barnevern, smittevern og store forskjeller i tjenestene under covid-19-pandemien. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 24(02), 1-14.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2019). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal.
- Kvelling, Ø. *Utredning av atferdsvansker, omsorgssvikt og mishandling*. (2008). Oslo: Universitetsforlaget.
- Lauritzen, C., Vis, S. A., Ulset, G., Tjelflaat, T. & Rustad, K. B. (2019). Barnevernets undersøkelsesarbeid. Delrapport 3. *Meldinger til barnevernet*. Hentet fra [https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/meldinger til barnevernet.pdf](https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/meldinger%20til%20barnevernet.pdf)
- Lillevik, O. G., Salamonsen, J. S. & Nordhaug, I. (Red.). (2019). *Vold i nære relasjoner. Diskurser og fenomenforståelse*. Oslo: Gyldendal.
- Malterud, K. (2011). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning. En innføring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Marthinsen, E. & Lichtwarck, W. (Red.). (2013). *Det nye barnevernet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Mevik, K., Lillevik, O. G. & Edvardsen, O. (Red.). (2016). *Vold mot barn. Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger*. Oslo: Gyldendal.
- Mossige, S. & Stefansen, K. (2016). *Vold og overgrep mot barn og unge: omfang og utviklingstrekk 2007-2015 (NOVA-rapport nr. 5/2016)*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet, NTNU. Avhandlingsformer- Artikkelbasert og monografi- doktorgrad. Hentet fra <https://innsida.ntnu.no/wiki/-/wiki/Norsk/Avhandlingsformer+-+artikkelbasert+og+monografi+-+doktorgrad>
- NOU 2017: 12. (2017). *Svikt og svik – Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt*. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2017-12/id2558211/?ch=4>
- NSD personverntjenester. (2019). Må jeg melde prosjektet mitt? Hentet fra: https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/index.html

- Reigstad, B. & Kvernmo, S. (2015). ADHD-eller noe annet? Belastende livshendelser hos unge med ADHD-symptomer. *Tidsskrift for norsk psykologforening*, 52(4), 302-311.
- Repstad, P. (1998). *Mellom nærhet og distanse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Robson, C. (2002). *Real World Research*. UK: Blackwell Publishing.
- Sanner, M. (2020). *Klokket om vold og overgrep*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Skrove, G., Lichtwarck, W., Moufack, M. F., Røkkum, N. H. A., Ulfseth, L. A. & Kojan, B. H. (2021). *Konsekvenser av covid-19 for tjenestetilbudet blant sårbare barn og unge*. Trondheim: NTNU.
- Slettebø, T. (2008). *Foreldres medbestemmelse i barnevernet. En studie av foreldres erfaringer med individuell og kollektiv medvirkning*. NTNU: Doktoravhandling for graden dr.polit.
- Solstad, A., Follesthø, R. & Mevik, K. (Red.). (2014). *Kort om barnevern*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Storhaug, A. S., Havnen, K. J. S., Fylkesnes, M. K., Kojan, B. H., Christiansen, Ø., Langsrud, E., ... & Skrove, G. (2020). Akutt – for hvem? *Akuttarbeid i kommunalt barnevern*. (Rapport 4/2020). Trondheim: NTNU.
- Straus, M. A. (2010). Prevalence, social causes, and trends in corporal punishment by parents in world perspective. *Law and contemporary problems*, 73(2), 1-30.
- Thoresen, S. & Hjemdal, O. K. (2014). *Vold og voldtekt i Norge, en nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv*. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Hentet fra https://www.nkvt.no/content/uploads/2015/11/vold_og_voldtekt_i_norge.pdf
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal.
- Tjora, A. & Levang, L. E. (2016). *ADHD og det disiplinerte samfunn*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Toresen, G. & Steinrem, I. (Red.) (2018). *Barnas barnevern: trygt nyttig og samarbeidende for barn*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Torvik, F. A. & Rognum, K. (2011). *Barn av foreldre med psykiske lidelser eller alkoholmisbruk: omfang og konsekvenser*. (Folkehelseinstituttet rapport 2011:4). Hentet fra <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2011/rapport-20114-barn-av-foreldre-med-psykiske-lidelser-eller-alkoholmisbruk-omfang-og-konsekvenser.pdf>

Vik, S. A., Christiansen, Ø., Havnen, K. J. S., Lauritzen, C., Iversen, A. C. & Tjelflaat, T. (2020). *Barnevernets undersøkelsesarbeid – fra bekymring til beslutning. Samlede resultater og anbefalinger*. Hentet fra:
[https://issuu.com/norbyekonsept/docs/rkbu_rapport_okt2020](https://issuu.com/norbyekonsept/ docs/rkbu_rapport_okt2020)

Øverlien, C. & Sogn, H. (2007). *Kunnskap gir mot til å se og trygghet til å handle*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Rapport, 3, 2007.

Aadnanes, M. (2020). *Vold mot barn og unge i nære relasjonar. Barnevernfagleg kunnskap*. Oslo: Gyldendal.

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Hvilke utfordringer møter barnevernsansatte i sitt arbeid med barn utsatt for vold i nære relasjoner”

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å finne ut hvilke utfordringer barnevernet møter i sitt arbeid med voldsutsatte barn i nære relasjoner.

I dette skrevet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Dette er en masteroppgave. Det vil hentes informasjon fra ansatte fra barneverntjenesten og deres erfaring og arbeid med barn og unge som er utsatt for vold.

Forskningsspørsmål som skal analyseres:

- Hvilken erfaring og kompetanse har de ansatte i barnevernet om vold i nære relasjoner og om fenomenet «vold»?
- Hvilke faktorer kan være utfordrende i en samtale med barn og foreldre?
- Hvilke risikofaktorer legger barnevernet merke til ved barn utsatt for vold, og er det lett å skille mellom risikofaktorer og diagnoser?
- Hvilke utfordringer kan møte med klasseskille og minoritetsfamilier by på?
- På hvilken måte har pandemien vært utfordrende for barn, foreldre og barnevernet?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet / Institutt for sosialt arbeid er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Oppgaven skal baseres på og hente informasjon fra 5-10 informanter fra barnevernet med fokus på de som har erfaring med å jobbe med voldsutsatte barn og unge.

Hva innebærer det for deg å delta?

Dersom du velger å delta i prosjektet, innebærer det et intervju. Det regnes med at det tar fra 30-60 minutter. Spørsmålene vil innebære overnevnte forskningsspørsmål. Jeg tar lydopptak og notater fra intervjuet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet.

Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Ved NTNU vil min veileder, Lasse Skogvold Isaksen, ha tilgang til personopplysningene.
- Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på en egen navneliste adskilt fra øvrige data.

Deltakerne vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjon.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er januar/februar 2021. Personopplysningene vil være anonymisert og lydopptak slettet innen da, men selve prosjektet leveres ikke før mai/juni 2021.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- NTNU ved Lasse Skogvold Isaksen (lasse.s.isaksen@ntnu.no / 73559187).
Vårt personvernombud: May Grete Sætran (may.grete.satran@ntnu.no / 97409896).

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Lasse Skogvold Isaksen

Ilona Vikhammer

(Forsker/veileder)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet: ”Hvilke utfordringer møter barnevernsansatte i sitt arbeid med barn utsatt for vold i nære relasjoner”, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

-----

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Intervjuguide

Forskningsspørsmål som skal analyseres:

- Hvilken erfaring og kompetanse har de ansatte i barnevernet om vold i nære relasjoner og om fenomenet «vold»?
- Hvilke faktorer kan være utfordrende i en samtale med barn og foreldre?
- Hvilke risikofaktorer legger barnevernet merke til ved barn utsatt for vold, og er det lett å skille mellom risikofaktorer og diagnoser?
- Hvilke utfordringer kan møte med klasseskille og minoritetsfamilier by på?
- På hvilken måte har pandemien vært utfordrende for barn og deres familier, samt barnevernet?

Innledning

Alder, utdanning, antall år i barnevernet

Vold

- Hva legger du i begrepet «vold»?
- Hvilken type vold er det som blir meldt inn som bekymring?
- Hvilke typer familier er det som utøver vold? Risikofaktorer hos barn og deres familier?
- Skiller dere mellom diagnoser eller symptomer på vold?

Barnevernets arbeid med voldsutsatte barn og unge

- Hvordan går dere frem i undersøkelser? Jobbes det ut ifra en spesifikk metode eller modell? (Barnesamtalen / klemetsrudmodellen..)
- Snakker dere alltid med barna?
- Hvilke typer av utfordringer opplever du å møte på i samtaler om vold med barn og foreldre?
- Opplever du det som utfordrende å snakke med barn om vold?
- Hvilke andre typer utfordringer opplever du å møte på?
- Føler du at du har nok kunnskap og trygghet om dette emnet til å ta avgjørelser på vegne av barn og unge?

Intern organisering

- Hvordan er din opplevelse av organiseringen innad i din sektor?
- Leders involvering i saker? Støtte?
- Utfordringer med tidspress og knappe ressurser?
- Mulighetene for kompetanseheving/ kurs ifbm med jobb?
- Belastning i arbeidet med denne typer saker. Er det lett/vanskelig å legge fra seg jobben når man kommer hjem?
- Med tanke på Covid-19, har dere opplevd flere utfordringer, og i tilfelle hvilke?

Til slutt

Er det noe du vil tilføye? Noe du tenker du burde blitt spurt om?

